Regd-No. N150

वऱ्हाडसमाचार.

Berar-Samachar.

वर्ष ५०] आकोला--सोमवार तारीख ४ माहे डिसेंबर सन १९१६ ई० अंक ४७

वर्गणीचे दर

आकोल्यांतील लोकांस........१ रुपया
बाहेरगांवीं ट. हां. .... २ रुपये
वर्गणी आगाऊच घेण्याची वहिवाट आहे.

नोटीशीचे दर

दर ओळीस दीड आणा.
हेडिंगच्या दोन ओळी धरल्या जातील
नोटीस सुवाच्य असली पाहिजे.

सूचनाः- गुरुवारच्या आत येणाऱ्या नोटीसा त्याच आठवड्यांत घेतल्या जातील. पापुढें येणाऱ्या नोटीसास स्पेशल चार्ज पडेल.

जाहिरात

मुंबई ब्यांकेची सेव्हिंग ब्यांक.

ह्या बँकेंत खालीं दिलेल्या अटीवर ठेवी ठेवितां येतात.

कोणत्याही वर्षाचे १ ले जानेवारी आणि ३१ दिसेंबर याच्या दरम्यान दोन हजार रुपये पर्यंत पैसा ठेविला जाईल

ठेवी दोन अथवा अधिक इसमांच्या नांवावर ठेवतां येतील आणि तो पैसा यापैकीं एकास अथवा जास्त इसमांस अगर यापैकीं मयताचे मागें राहील त्यांस काढतां येईल.

व्याज दर साल दर शेकडा तीन रुपयाप्रमाणें दिलें जाईल. व्याजाची आकारणी प्रत्येक महिन्याची जी कनिष्ठ शिल्लक असेल तिजवर केली जाईल. मात्र दहा हजारावरील शिल्लक रकमेस व्याज नाहीं. नियमांच्या प्रती बँकेंत अर्ज केला असता मिळतील.

मुंबई ब्यांक } Lyon Setot
आकोला ९।९।०९ } एजंट
नो. नं १

चांदीचीं भांडीं

नाशिक येथें तयार केलेलीं सर्व प्रकारचीं सुबक व घाटदार भांडीं आमचेकडे विक्रीस तयार असतात. भाव माफक व्ही. पी. नें अगर रोखीनें पाठवूं. मालाचे खरेपणाबद्दल ग्यारंटी देऊं

पुरुषोत्तम रामचंद्र वैशंपायन
रविवार पेठ नाशिक सिटी.
नो. नं. ४

सावंतवाडी येथील.

दशावतारी गंजिफा—उत्तम पानें व टिकाऊ पक्का रंग किंमत ·।।।·, १, १।, १।।, २, २।।, ते ५ रु. प. बुद्धीबळजोड लांकडी— किंमत ·।।।· १, १।।, २ ते ४ रु. प. सोंगट्या जोड— किंमत ·।·, ·।।·, ·।।।·, १, १।।, रु. प. खडावा जोड— शिसवी व शिवणीचे वगैरे सामान वाऊक व किरकोळ आमचेकडे विकत मिळेल. मोठा क्या. मा. फुकट

डी. आर. आळवणी, स्टेट सावंतवाडी
नो. नं. ३४९

खात्रीचा तयार केलेला.

ताजा अनंत मूळ.

नंबर १ ला ३।। रु. शेर नं. २ रा २।। रु. शेर ८ दिवसाची पूर्व मागणी केल्यास तांबूस मुळ्यांचा ताजा कुटून अच्छेराच्या वजनानें डब्यांत भरून पाठविला जाईल. गूण व घेण्याची रीत डब्यावर.

पत्ता

रामचंद्र सदाशिव मार्कंडे उद्धवजी
मोहला नागपूर शहर सर्कल नं. ६
नो० नं०

अमेरिकन सोन्याचे कधींच काळे न पडणारे दागिने.

चंद्रहार किं. रु. ३।४ गोठ जोडीची किं. रु. १।। २, २।।. पाटल्या जोडीची किं. रु. १।।, २, २।।. सरी किं. रु. ३ ४, ५, वज्रटीका रेशमांत गुंफलेली किं. रु. ३, ४. ठुशी रेशमांत गुंफलेली किं. रु. ५, ६. नथ उत्तम मोत्यांनीं बांधलेली किं. रु. ३, ४, ५. शिंप्याचे मोतीं लहान मोठें वाटेल तसें. सरीची किं. रु. १।।. २, ३. ४. अंगठी किं. रु. १, १।।, सल्ले अष्टपैलु जोडीची किं. रु. १।।. बांगड्या जोडीची किं. रु. १।।, २ २।। कोणत्याही प्रकारचा मापाचा दागिना मिळेल.

पत्ताः—मगनलाल के. आणि कंपनी
गिरगांव मुंबई.

हिंदुस्थानावर अरिष्ट.

हिंदुस्थानांतील रहिवाशांच्या पाठीस ज्वर व हिवताप यांचें अरिष्ट सदोदित लागलें आहे. पण त्याचा प्रतिकार करण्यास बाटलीवाला यांचें हिवतापाचें औषध व गोळ्या ह्या रामबाण आहेत. ताप किंवा शीतज्वर येणारेंस वाटतांच हें औषध घ्यावें. किं. १ रुपया

बाटलीवाला यांच्या निस्तेज लोकांसाठीं शक्तिकारक गोळ्या

हें औषध घेतल्यानें भागवटा, मेंदूचे श्रम, पौरुषनाश, अशक्तता व क्षयरोगाचें मान त्याप्रमाणें अजीर्ण इ. इ. विकार तांबडतोब दूर होतात किं रु. १८८.

बाटलीवाला यांचें दंतमंजन.

हें दंतमंजन मायफळाशीं कांहीं इंग्रजी औषधाचा वैद्यकीय रीतीनें मिलाफ करून बनविलें आहे. किं. ८४

बाटलीवाल्याचें गजकर्णावर मलम.

यानें गजकर्ण, कुजली, खरूज याचा विकार एका दिवसांत नाहींसा होतो. किं. ८४

हीं औषधें सर्व औषधी विकणाऱ्या दुकानावर व डॉ. एच. एल. बाटलीवाला जे. पी. मु. वरली लेबोरेटरी दादर, मुंबई यांजकडे मिळतात.

Dr. H. L. Batliwala
Sons & Co. Ltd.
N. N. 3 Dadar Bombay.

श्री दत्तात्रय अलंकारालय कोल्हापर.

आमचे कारखान्यांत स्वतःचे देखरेखे खालीं, मुद्दाम तयार केलेले उत्तम सोन्याचे सुबक दागिने— मंगळसुत्र माळ, ठुशा-जोड, गुलाबाचीं फुलें, बिल्वदळी टीका, मुदी अग्रफुलें साखळी व घागऱ्याचीं वगैरे सर्व जातीचा माल—तसेच चांदीच्या मासोळ्या, चाळ, उपकर्णी, तार्टे, वाट्या, गडवे, इत्यादि माफक दरानें मिळतील. आह्मी सर्व सोनें, न्याशनलचें शंभर नंबरी वापरीत असतों. व डागाचा उपयोगही नियमितच केलेला असतो. यामुळें जिन्नस पांढरे पडण्याची अगर वाईट निघण्याची भीति बाळगण्याचें मुळींच कारण नाहीं. आमचे जिनसाची लाख काढून वजन तोलून पाहावें. गिऱ्हाइकाची खात्री करून देण्यास आह्मी तयार आहों. व्यापाऱ्यास कमिशन मिळेल. ऑर्डरी प्रमाणें माल तयार करून देऊं. चांदी सोन्याचे खरेपणाबद्दल आह्मी जबाबदार आहों. माल रोखीनें अगर व्ही. पी. नें पाठविला जातो. ऑर्डरी बरोबर एक रुपया आगाऊ पाठविला पाहिजे.

श्रीदत्तात्रय अलंकारालय—कोल्हापूर
नो नं ६

आयुष्याचा विमा.

विचार करण्यांत वेळ घालवून आपलें कर्तव्य करण्यास व्यर्थ उशीर करूं नका. आपले आयुष्याचा विमा धि एशियन कमार्शियल अशूअरन्स कंपनी लिमीटेड मुंबई, या देशी कंपनीमध्यें करणें प्रत्येक मनुष्याचें कर्तव्य आहे. विमा उतरण्याचे नमुने व माहिती आमचे वऱ्हाड आणि मध्यप्रांताचे फिरते एजंट रा. रा. वि. रा. सोमण यांजकडे अगर आमचेकडे मिळेल.

गांवोगांव हुशार एजंटाची जरूरी आहे.

सेक्रेटरीज
धी एशियन कमार्शियल अशूअरन्स
कं. लि. इस्मायल बिल्डिंग्ज.
फोर्ट, मुंबई.
नो. नं. ३६९

जाहिर नोटीस

या जाहीर नोटिशीनें सर्वत्र साहु सावकार लोक यांसः—

खालीं सही करणार याजकडून कळविण्यांत येतें कीं आमची स्थावर जंगम इस्टेट मौजे भोयनी व मौजे नायनी ता० मंगरूळपीर जि० आकोला येथील असलेली ही आमची अज्ञान विधवा भावजई नामें पिशी मर्द फकीरा रा. हल्लीं भोयनी ही अफरा तफर करण्याचे इराद्यांत आहे असें कळलें. सदर्हू इस्टेट आमचे ताब्यांत असून सदर्हू बाईस तिची विल्हेवाट करण्याचा कोणताच अधिकार नाहीं. आमचे कुळांत आहे तोंपर्यंत तिचा अन्नवस्त्राचा हक्क आह्मींच देत आहों तरी ती वर लिहिलेली इस्टेट कोणी सदर बाईजवळून गहाण, खरीदी अगर पट्ट्यानें घेऊं नये. अगर तीस कर्ज देऊं नये. दिल्यास त्याची जबाबदारी अगर वरील गहाण, खरीदी अगर पट्ट्याची जबाबदारी आमचेवर अगर आमचे इस्टेटीवर राहणार नाहीं कळावे ता० २१।११।१६

सही

तुकाराम वा आकाजी चौधरी
रा० भोयणी त. कु. मु.
बळीराम महादजी द० खु०
श्रीराम हीराजी अ० पा० क० आई
भागाई मर्द हीराजी चौधरी
रा० भोयणी त. मु.
बळीराम महादाजी द. खु.

नो. नं. ४१८

जाहीर नोटीस

सर्वत्र शेट सावकार व गांवकरी लोक व माझे आप्त वर्ग यांना या नोटिशीनें जाहिर करण्यांत येते कीं, झाबु वा निधान हा माझा शिष्य असून धर्म शास्त्राप्रमाणें आजपर्यंत बारा वर्षांवर काळ झाला त्यानीं माझी सेवा उत्तम प्रकारें केली आणि माझा अंत्यविधी ही तेथेंच होईल अशी माझी मनेच्छा आहे माझी स्थावर जंगम इस्टेट कोणत्याच प्रकारची नाहीं. जे कोणी माझे संबंधीं (नातेवाईक) असतील त्यास हें लिहिणें खोटें वाटल्यास माझे अस्तित्वांत मजला भेटून निकाल करून घ्यावा. माझे मरणोत्तर माझे शिष्यावर कोणतेच प्रकारचे तुफान रचूं नये करितां जाहिर केलें आहे कळावें तारीख २०-११-१६ इ.

सही

रामजी माधव कुळकर्णी राहणार रामागड हल्लीं राहणार अहलाबाद ता० आकोला

नो. नं. ४११

जाहिर नोटीस

भगवानसिंग सुरजसींग परदेशी ठाकूर राहणार किन्ही तालुका खामगांव याचे तर्फे मि० विश्वनाथ विष्णु कर्वे वकील खामगांव यांचे कडून सर्वत्र लोकांस कळविण्यांत येते कीं, आमचे वरील पक्षकाराचा चुलत भाऊ नामें गोकुलसींग वल्लद बहादूरसाग ह्याचे व आमचे पक्षकाराचे एकत्र कुटुंब असून सर्व जिंदगी एके ठिकाणीं आहे. कुटुंबांत एकंदर ४ सज्ञान पुरुष मनुष्यें नामें भगवानसींग वा सुरजूसींग, बसंतसींग वल्लद सुरजूसींग, देवदीनसींग वल्लद बहादूरसींग, व गोकुलसींग वा बहादूरसींग असे असून ते समाईक राहतात. वरील समाईक कुटुंबाचा कर्ता पुरुष आमचा पक्षकार भगवासींग हा आहे. वर लिहिलेला आमचे पक्षकाराचा चुलत भाऊ गोकुलसींग बहादूरसींग ह्याचा इरादा लोकांकडून कुटुंबाचे हिता विरुद्ध व एकट्याचे चैनी करितां कर्ज काढण्याचा आहे. व त्याप्रमाणें त्यानें विनाकारण कांहीं कर्जही लोकांकडून काढलें असें आमचे पक्षकारास समजलें आहे. तरी सर्वत्र लोकांस या नोटिशीनें कळविण्यांत येते कीं, वरील गोकुलसींग हा समाईक कुटुंबाचा कर्ता पुरुष नाहीं. व तो काढीत असलेलें कर्ज कुटुंबाचे फायद्या करितां मुळींच नाहीं. व त्यानें काढलेलें कर्ज समाईक कुटुंबावर कोणतेही तऱ्हेनें लागूं होऊं शकत नाहीं लोकांस वेळींच सूचना द्यावी ह्मणून ही नोटीस दिली आहे तारीख ९-११-१६

सही

V. V. Karve

वकील खामगांव

नो० नं० ४१२

जाहीर नोटीस

खालीं सही करणार याजकडून सर्वत्र साहूसावकार व इतर लोकांस कळविण्यांत येते कीं, सखाराम वा। फकीरा दांदडे हा आज दहा महिन्यापूर्वीं मरण पावला आहे. त्याची वारस गंधर्वाची बायको गुजाई मर्द सखाराम दांदडे व खालीं सह्या करणारे आह्मी दोघे जण आहों. तरी गुजाई इला या इस्टेटीवर कर्ज वगैरे देऊ नये. दिल्यास आमची स्थावर जंगम जिनगी जबाबदार राहणार नाहीं. आमच्या संमतीशिवाय गहाण खरेदी कोणताच व्यवहार तिच्याशीं करु नये. ती फक्त हीनहयात आहे तोंपावेतों मालकीण आहे. कळावे ही नोटीस ता. २९ ११-१९१६ ई.

सह्या

१ गोविंदा वा। तुकाराम दस्तुर खुद.

१ तुकाराम वा। रायसींग द. गोविंदा

निशानी खुद आंगठा

नो. नं. ४१३

नोटीस

नोटीस बेशर्मी गुजाई मर्द सखाराम दांदडे कुणबी रा. सुकळी तर्फ ह्मैसपूर तालूके आकोला.

ईस:—

खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं, मयत सखाराम याची तूं गंधर्वाची बायको असून तुजला पुत्रसंतती कांहीं एक नाहीं. करितां घर व शेती स्थावर माल वडिलोपार्जीत असून तूं जिवंत आहेस तो पावेतो या इस्टेटीचा उपभोग घ्यावा. तूं मेल्या नंतर किंवा गंधर्व केल्यावर या इस्टेटीवर मुळच विधवेचा हक्क विकण्याचा नाहीं. ही इस्टेट तूं कोणाला गहाण अगर खेरदी बक्षीस वगैरे करून देऊ नयेस. दिल्यास त्या पैशाचे जबाबदार आह्मी अगर ही इस्टेट राहणार नाहीं. दिल्यास त्याची जबाबदारी तुझे स्वतःवर राहील. कळावें ही नोटीस ता. २९-११-१६ इ.

सही

१ गोविंदा वा। तुकाराम दस्तुर खुद.

१ तुकाराम वा। रायसींग द. गोविंदा

निशानी हातचा आंगठा

नो. नं. ४१४

नोटीस

सक्सेशन नंबर ६ सन १९१६

वि॥ सबजज्ज साहेब कोर्ट खामगांव

अर्जदार

राधाबाई जवजे पन्नालाल मारवाडी रा० कदमापूर ता० खामगांव

मयत पन्नालाल रेणूलाल मारवाडी कदमापूर ता० खामगांव याचे जिनगीचे वारसाचे सर्टिफिकीटा संबंधीं अर्ज.

सर्वत्र लोकांस कळविण्यांत येते कीं पन्नालाल रेणूलाल मारवाडी रा० कदमापूर ता० खामगांव हा मयत झाला असून त्याची वारस बायको राधाबाई जवजे पन्नालाल इनें पन्नालाल याच्या जिनगीचे वारसाचे सर्टीफिकीट मिळण्याविषयीं या कोर्टांत अर्ज केला आहे, तरी राधाबाई इजला सर्टिफिकीट देणे बदल ज्या कोणाची हरकत असेल त्यानीं या कोर्टांत तारीख २०-१-१९१७ रोजीं हजर होऊन आपली हरकत दर्शवावी. तसें न केल्यास राधाबाई ईजला वारसाचें सर्टिफिकिट दिलें जाईल कळावें. आज तारीख २३ माहे नोव्हेंबर सन १९१६ इसवी रोजीं आमचे सहीनिशी व कोर्टाचे शिक्यानिशी दिले.

R. M. Wathodkar
Sub Judge
Khamgaon

N. N. 415

नोटीस

नोटीस कलम ११ आक्ट ८ सन १८९० प्रमाणें.

किर. दिवाणी मुकदमा नंबर ८९ सन १९१६ इ. विद्यमान डिस्ट्रीक्ट जज साहेब यांचे कोर्ट मुक्काम आकोला

नांव माधव

बापाचें नांव कृष्णाजी

जात ब्राह्मण राहणार बार्शीटाकळी

तहसील आकोला जिल्हा आकोला

च्या अल्पवयी बाळकृष्ण व शंकर

उमर वर्षें १४ व ११

राहणार बार्शीटाकळी ता आकोला तहसिलांचे (२) शरीर व इस्टेट रक्षणासाठीं पालनकर्ता (१) नेमला जाण्या विषयीच्या अर्जा संबंधीं—

सर्वत्र लोकांस कळविण्यात येते कीं सदर्हू अर्जदारानें सदर्हू अल्पवयीचे (२) शरीर व इस्टेट रक्षणासाठीं पालन कर्ता नेमला जाण्या विषयीं अर्ज केल्यावरून सदर्हु अर्जाची सुनावणी व चौकशीची तारीख २० माहे जानेवारी सन १९१७ इ. रोजीं नेमिली आहे. त्यावरून अशी नोटीस देण्यात येत आहे कीं, सदर्हू अर्जदाराच्या अर्जाबद्दल जर कोणास कांहीं तक्रार असेल तर त्यास जातीनें किंवा कोर्टानें अधिकार दिलेल्या ज्या वकीलास योग्य माहिती दिली असेल व अर्जासंबंधीं सर्व मुद्याच्या सवालांचा जबाब देण्यास जो समर्थ असेल किंवा अशा सर्व सवालाचा जबाब देऊं शकेल असा कोणी दुसरा असामी ज्याच्या बरोबर असेल अशा प्लीडराच्या मार्फत या कोर्टांत हजर झाले पाहिजे; आणि त्यास असें ही नोटीस देण्यांत येत आहे कीं सदरी लिहिलेल्या दिवशीं तो हाजर न झाल्यास, त्याच्या परोक्ष अर्जाची चौकशी होऊन ठराव केला जाईल. आज तारीख २ माहे नोव्हेंबर सन १९१६ इ. रोजीं आमच्या सहीनिशीं व कोर्टाच्या शिक्या निशीं दिली.

V. M. Kelker
डि० जज
पश्चिम वऱ्हाड
आकोला

नो. नं. ४१६

काश्मीरी केशर.

पवित्र आणि अस्सल १६८ उत्तम कस्तुरी ३५, शुद्धशिलाजीत ८८ सुर्मा ममीरा ३ तो. अंगूरी हींग २।, सुगंधित जीरा १ कागजी बादाम ८९ पौंड, बादाम मुरब्बा २ पौं. टिन १

काश्मीर स्टोर्स श्रीनगर नं० ९

नो० नं० ४१७

वऱ्हाडसमाचार

मिति मार्गशीर्ष शुद्ध १० शके १८३८

आयुष्याचा विमा.

हिंदुस्थानचें वाढतें दारिद्र्य आणि त्या बरोबरच वाढत्या चैनीच्या संवयी आणि वाढती महागाई या गोष्टींचा विचार केला ह्मणजे आमच्या लोकांचें पुढें होणार तरी काय? हा प्रश्न डोळ्यांपुढें उभा राहून चित्त गोंधळून जातें. पूर्वीच्या काळीं लोकांची प्राप्ति थोडी असे, तरी मितव्ययीपणाच्या संवयी आणि स्वताई यामुळें कुटुंबांतला कमाई करणारा एकटा इसम सर्वांचें पालन पोषण करून स्वतःच्या मालकीचें लहानसें घर बांधण्यास समर्थ होई. याहून ज्यास्ती प्राप्तीचीं माणसें पांच चार वर्षांच्या पुरतें धान्याचें कोठार करी, किंवा बायकांच्या अंगावर चार दागिने करून घाली. यामुळें तो मेला तरी त्याच्या पश्चात त्याची जागा त्याचा धाकटा भाऊ किंवा मुलगा घेईपर्यंत त्याच्या कुटुंबाला मोल मजुरी करण्याची किंवा हातांत पोळपाट लाटणें घेऊन दारोदार हिंडण्याची पाळी येत नसे. त्याच्या मितव्ययीपणाची संवय त्याच्या संकटसमयीं कामास येई. त्याचें जाडें भरडें खाणें, जाडी खादीची बारबंदी, अगोदर वर्षभर नेसलेलें व मागून एक वर्षभर उपरण्याचें काम देणारें धोतर, व थंडीच्या दिवसांतली कानटोपी हा त्याचा सगळा पोषाख एका लहानशा गाठोड्यांत सहज मावे. चहा, बिस्कुटें, मधल्यावेळचा चिवडा किंवा उसळ, रात्रींचीं नाटकें, सिनेमा, वगैरे करमणुकीचे प्रकार त्याला ठाऊक नव्हते. विशेष श्रीमंताच्या घरीं तेवढे नोकर असावयाचे. सामान्य प्रतीचे लोक स्वतःचीं धोतरें स्वतः धूत, धोब्याला वर्षाचे कांठीं आठ चार आण्याचा लाभ झाला तर शिकस्त. आज याच्या अगदीं उलट स्थिति दिसत आहे. लोकांची जीभ चटोर झाली आहे. निरनिराळ्या फ्याशनचे कपड्यांनीं ट्रंक भरलेली असल्याशिवाय सभ्यतेचें सार्टीफिकेट मिळेनासें झालें आहे. सकाळीं उठल्याबरोबर चहाची तलफ भागविली नाहीं तर काम सुचत नाहीं. गांवांत नाटककंपनी किंवा सिनेमाचा खेळ आला तर त्याला आश्रय न मिळाल्यास गांवचा लौकिक जाईल ही भीती पोरासोरांपासून मोठ्यापर्यंत सर्वांना वाटते. इतर सगळे खर्च वाढत्या प्रमाणावर आहेत, अशा स्थितींत शंभर शंभर रुपये पगार मिळविणारांच्या जवळ सुद्धां पांच चार हजाराची माया सापडण्याचें उदाहरण सापडणें मुष्कील झालें आहे यांत नवल काय? अशा एखाद्या कुटुंबांतला कर्ता माणूस एका एकीं नाहींसा झाला तर त्याच्या क्रियेसाठीं सुद्धां त्याच्या इष्टमित्रांना आयतेवेळीं रकम पुढें करावी लागली अशीं उदाहरणें आह्मांस माहीत आहेत. त्याच्या मागें त्याच्या बायकामुलांची

स्थिति काय होत असेल याची नुसती कल्पना सुद्धां अंगावर शहारा आणिते. ही स्थिति डोळे झाक करण्यासारखी खास नाहीं, हें कांहीं थोड्या दूरदृष्टि माणसांस मात्र कळूं लागलें आहे, आणि ते आपल्या हयातींत आयुष्याचा विमा उतरून त्या विम्याच्या हप्त्या पुरती तरी रोजच्या खर्चांत काटकसर करूं लागले आहेत. पण आयुष्याचा विमा उतरणें, व त्याच्य बायकापोरांनीं त्याच्या मागें त्या विम्याची रकम घेणें ही कल्पनाच अजून पुष्कळांना दुःसह वाटते. हें आमचे अज्ञान नष्ट तरी कधीं होणार?

कांहीं थोडे शिकलेले लोक आयुष्याचा विमा उतरू लागले आहेत असें वर झटलें, पण हा विमा उतरण्यापूर्वी ज्या गोष्टींची चौकशी करावयास पाहिजे त्या गोष्टी समजून घेण्याचा प्रयत्न ते कधीं तरी करतात काय? हा प्रश्नच आहे. विमा उतरण्यांत सुद्धां त्यांचा हलगर्जीपणा आहेच. भलत्याच कंपनींत विमा उतरल्यानें आपण विमा उतरून आपल्या बायकापोरांची तरतूद करून ठेविली आहे येवढें समाधान वाटून त्यांना सुखानें मरण येत असेल; पण विम्याच्या हप्त्याबद्दलचे जे पैसे त्यानें भरले त्यांचा योग्य मोबदला त्याच्या वारसांस मिळेलच अशी काय खात्री आहे? विमा उतरणाऱ्या कंपन्या (देशी व परदेशी) पुष्कळ झाल्यामुळें प्रत्येक कंपनी आपल्याकडे गिऱ्हाइक ओढण्यासाठीं चोहोकडे एजंट पाठवीत असतात. हे एजंट सुद्धां आपल्या धंद्यासंबंधानें इतके अशिक्षित असतात कीं त्यांना विम्यासंबंधाच्या ठोकळ गोष्टींची सुद्धां माहिती नसते. गिऱ्हाईक ही भोळे पाहून ते स्वतः च्या कंपनींत विमा उतरण्या पासून होणारे फायदे व दुसऱ्या कंपन्यांत उतरण्यापासून होणारें नुकसान यांच्या संबंधानें हव्या तशा गप्पा मारून वाग्जाळ पसरतात, व त्या वाग्जाळांत एकदा गिऱ्हाइक सापडून त्यांचें कमिशन त्यांच्या पदरांत पडलें ह्मणजे कृतकृत्यता मानतात! पण स्वतःच्या थोड्याशा लाभासाठीं अनाथ कुटुंबांचे केवढें भावी नुकसान करीत आहों आणि विमा उतरणाराचें रक्त शोषण करून आपली राक्षसी द्रव्यतृष्णा शमवीत आहों याची त्यांना कल्पनाही नसते. विमा उतरण्यासारख्या सध्याच्या मध्यमवित्त मंडळीला दुसरा तरणोपाय नाहीं ही गोष्ट खरी आहे. पण आंधळेपणानें वाटेल त्या कंपनींत तो उतरणें या सारखी हानिकारक गोष्ट दुसरी नाहीं. ह्मणून विमा उतरतांना कोणकोणत्या गोष्टींकडे माणसानें विशेष लक्ष दिलें पाहिजे या संबंधाची माहिती करून घेणें अवश्य आहे. या गोष्टी कोणत्या तें आह्मी पुढील लेखांत दाखविणार आहों.

संस्थानिकांनो, ऐका.

सध्याचे व्हाइसराय लॉर्ड चेम्सफोर्ड हे सध्यां फिरतीवर निघाले असून जागजागीं भाषणें करीत आहेत. तीं वाचलीं असतां लॉर्ड हार्डींज साहेबांनीं घालून दिलेल्या वळणानें वागण्याचा त्यांचा निश्चय कायम दिसतो. परवा अजमीर येथील मेयो कॉलेजच्या राजकुमारांना उद्देशून भाषण करतांना यांनीं उपदेश केला त्यांत त्यांनीं सांगितलें कीं राजकुमारांनीं आपल्या वाडवडिलांनीं अलौकिक शौर्याचीं कृत्यें करून आपलें नांव गाजविलें त्यांचें स्मरण राहू द्या. अलीकडे या गोष्टीचें कित्येक संस्थानिकांना विस्मरण होऊन चैन, व ख्याली खुशाली यांच्यांतच रममाण होण्याची प्रवृत्ति दिसून येते त्यांनीं हा इषारा घेण्या सारखा आहे. दुसरी गोष्ट जी त्यांनीं सांगितली ती सध्याच्या काळीं अत्यंत महत्त्वाची आहे. ते म्हणाले कीं [illegible] शौर्य गाजविण्याचे प्रसंग जरी न आले तरी शांततेच्या काळांत लौकिक संपादण्याचे प्रसंग कांहीं कमी नसतात. राजेलोक आपण प्रजेचे मालक नाहींत तर सेवक आहों हें ध्यानांत ठेवून आपलें सगळें तन मन धन प्रजेची सेवा करण्यांत व त्यांना सुख देण्यात खर्च करतील तर त्यांना ही वाडवडिलां प्रमाणें अमर कीर्ति मिळवितां येईल दरसाल हजारों किंबहुना लाखो रुपये आपल्या खुशमती लोकांना खैराती म्हणून देण्यांत किंवा आज नीलगिरि तर उद्या काश्मीर, परवा मसुरी तर तेरवा विलायत अशा रीतीनें प्रवास करण्यांत चक्काचूर करणाऱ्या किंवा दरसाल मोटारी खरीद करण्यांत अथवा हलकट प्रकारच्या व्यसनांत उडविणाऱ्या संस्थानिकांनीं आपण प्रजेचे सेवक आहों, त्यांचा पैसा आपण स्वतःच्या चैनी खातर उडविणें हा अन्याय आहे हें ध्यानांत ठेविलें तर सोनाराकडून कान टोंचवून घेण्यासारखे प्रसंग येणार नाहींत.

जिल्हा दरबार.

शेजारच्या मुंबई इलाख्यांत जिल्ह्याचे मुख्य अधिकारी ह्मणजे कलेक्टर यांनीं वर्षांतून पांच चार वेळां तरी जिल्ह्यांतल्या प्रमुख रहिवाशांस दरबारास निमंत्रण करून आणावें व लोकांचीं दुःखें व अडचणी त्यांच्या कडून ऐकून घ्याव्या व सरकारच्या तर्फेनें खुलासा करावा, अशा प्रकारची फार उत्तम वहिवाट आहे. या पासून अधिकारी व रयत यांच्यामध्यें सलोखा राहण्यास व गैरसमज न होण्यास फार मदत होते. सबब ही वहिवाट मध्यप्रांतांत व वऱ्हाडांत सुरू करावी अशा अर्थाचा एक ठराव नुकता कौंसिलापुढें आणण्यांत आला होता व सरकारतर्फे तो मान्य ही करण्यांत आला होता. या ठरावाअन्वयें आमच्या मध्यप्रांताच्या सरकारानें असे जिल्हादरबार प्रयोगाखतर सहा जिल्ह्यांत प्रथम भरविण्याचें ठरविलें आहे. ते जिल्हे ह्मणजे रायपूर, वर्धा, बालाघाट, यवतमाळ, सागर व छिंदवाडा हे होत. या दरबाराला म्युनिसिपालिट्या व डिस्ट्रिक्ट कौन्सिल यांचे सभासद, कौंसिलच्या निवडणुकीचे वेळीं ज्यांना मत देण्याचा अधिकार आहे असे जमीनदार, वकील मंडळीचे प्रतिनिधि, जिल्हा दरबारी व खास मुलाखती इतक्या मंडळीला निमंत्रण करण्याची पात्रता ठरविण्यांत आली आहे. खाणीवाल्यांचे प्रतिनिधि व कांहीं दुसरे सभासद यांना या दरबारचे वेळीं प्रश्न विचारण्याचा अधिकार राहील. अशा अर्थाचा सरकारी हुकुम प्रसिद्ध झाला आहे. 'कांहीं दुसरे सभासद' या मोघम शब्दसमूहांत कोणा कोणाचा अंतर्भाव होतो हें अद्याप बाहेर आलें नाहीं. त्याच प्रमाणें कोणत्या बाबतींत प्रश्न विचारतां येतील व कोणत्या नाहीं याची ही विवक्षा करण्यांत आली नाहीं त्या अर्थी हव्या त्या गोष्टी संबंधानें प्रश्न विचारण्यास हरकत नाहीं असा हेतु उद्दिष्ट असावा असें ह्मणण्यास हरकत नाहीं. पुरवणी प्रश्न विचारतां येईल कीं नाहीं याचा ही यांत उल्लेख नाहीं. कदाचित् मागाहून सगळे नियम विस्तारपूर्वक ग्याझिटांत प्रसिद्ध करण्याचा सरकारचा विचार असेल. कसेंही असो; आमच्या प्रांतांत कायदेकौंसिल स्थापून फार वर्षें झालीं नाहींत तोंच त्याचीं मधुर फळें दिसूं लागलीं आहेत हें सुचिन्ह आहे.

लॉर्ड चेम्सफोर्ड यांच्याशीं मुलाखत.

व्हाइसराय ना. लॉर्ड चेम्सफोर्ड यांच्याशीं एका अमेरिकन वर्तमानपत्राच्या प्रतिनिधीची मुलाखत झाल्याप्रसंगीं झालेल्या संभाषणाचा सारांश प्रसिद्ध झाला आहे त्यावरून नामदार साहेब त्यांच्या कायदेकौंसिलाच्या सभासदांपाशीं ज्या गोष्टी बोलण्यास संकोच धरीत होते त्या मि. म्याकेंझी सारख्या परक्या माणसापाशीं मनमोकळेपणानें बोलले याचें जितकें आश्चर्य वाटतें तितकेंच वाईट ही वाटतें. युद्ध समाप्तीनंतर कोणत्या सुधारणा राज्य कारभारांत करण्याचा सरकारचा विचार आहे या प्रश्नाचें कांहीं एक स्पष्ट उत्तर त्यांनीं दिलें नाहीं ही दुसरी निराशा करणारी गोष्ट आहे. तथापि युद्धामुळें हिंदुस्थानच्या लोकांच्या मनांत राजकीय व सांपत्तिक उन्नतीच्या ज्या महत्त्वाकांक्षा उत्पन्न झाल्या आहेत त्याला कांहीं तरी व्यावहारिक स्वरूप देण्याचा प्रयत्न करण्याची आपली इच्छा त्यांनीं व्यक्त केली आहे. या त्यांच्या इच्छेला आह्मी 'तथास्तु' असें ह्मणतों. पण युद्धामुळें राजकीय उन्नतीची आकांक्षा उत्पन्न झाली आहे असे जे नामदार साहेबांच्या तोंडांत शब्द घातले गेले आहेत ते जर खरोखर त्यांचेच उद्गार असतील तर ते इतिहासाच्या दृष्टीनें साफ चुकीचे आहेत असें ह्मटलें पाहिजे. कारण, युद्ध सुरू होण्याचे अगोदर पंचविसाहून अधिक वर्षें कांग्रेसचा जन्म झाला, व तोच या आकांक्षेच्या मुळाशीं होता ही गोष्ट नामदार साहेबांना ठाऊक नसेल असें कसें ह्मणावें? ते पुढें ह्मणाले— 'गैरवाजवी अशा जुन्या समजुतीचा संकुचितपणा आणि अव्यावहारिक व क्रांति घडविण्याकडे कल या दोहोंपासून हिंदुस्थानचा बचाव करणें हें माझें काम आहे.' संदर्भानें या वाक्याचा अर्थ लाविला तर जुन्या समजुतीचा संकुचितपणा हे शब्द स्टेटसेक्रेटरी व त्यांचें कौंसिल यांचें मत व अव्यावहारिक व क्रांति घडविण्याकडे कल हा शब्दसमूह परवा वरिष्ठ कौंसिलाच्या १९ सभासदांनीं सादर केलेलें सुधारणापत्रक यांना उद्देशिले असावे असें दिसतें. पण मग सरकारानें सुधारणाविषयक खलिता तयार केलेला नाहीं असें जें कौंसिलांत सांगण्यांत आलें त्याचा या उद्गारांशीं मेळ कसा बसणार? 'तुह्मी हवें तेथें खुशाल जा, सेंत्री तुह्माला मना करणार नाहीं. हवें त्याच्याशीं बोला, व हवें तें लिहा. आमच्यापाशीं गौप्य असें कांहीं नाहीं, असें ही पुढें नामदार साहेब उद्गारले. अमेरिकन पत्रकर्त्याशीं इतका मोकळेपणा ठेविलेला पाहून हिंदुस्थानच्या पत्रकर्त्यांना हेवा कां वाटूं नये?

प्रगतिदेवी की जय!

पाश्चात्य शिक्षणनें लोकमतांत जी खळबळ उडवून दिली आहे तिच्या लाटा देशी संस्थानासारख्या अत्यंत मजबूत किल्ल्याच्या तटावर ही आदळूं लागून योग्य कार्य करीत आहेत. सरकारी अधिकाऱ्यांचे ठायीं आपल्या हातच्या अधिकाराची विभागणी न होऊं देण्याची जी प्रवृत्ति दिसते तीच प्रवृत्ति शतपटीनें आमच्या देशी संस्थानांत दृष्टीस पडते, आणि या प्रवृत्तीचें मूळ मनुष्यस्वभावांतल्या स्वार्थप्रवृत्तीपाशीं असल्यामुळें आह्मी त्याबद्दल कोणालाच दोष देऊं इच्छित नाहीं. उलट शिक्षण प्रसाराबरोबर ही प्रवृत्ति कमी कमी होत जाऊन लोकमताला अधिकाधिक मान देण्याकडे जी त्यांची प्रवृत्ति होत चालली आहे तिच्या बद्दल त्यांचें अभिनंदनच करतों. ह्मैसूर, त्रावणकोर, व सांगली येथील लोकसभा, बडोद्याचे कायदेकौंसिल व लवकरच स्थापली जाणारी लोक प्रतिनिधींची सभा वगैरे संस्था पाहून वारा कसा वाहत आहे याचें ज्ञान करून आमचे संस्थानिक शहाणपणानें आपल्या राज्यकारभाराचें धोरण बदलीत आहेत याबद्दल त्यांना धन्यवाद दिला पाहिजे. इंदूरचे महाराज तरुण आहेत. राज्याधिकार मिळून त्यांना अद्याप पांच वर्षें ही पुरीं झालीं नाहींत, तथापि ह्मैसूर, बडोदें, त्रावणकोर वगैरे प्रगतिशील संस्थानिकांच्या मालिकेंत बसण्याचे त्यांचे जे प्रयत्न चालले आहेत ते खरोखर कौतुकावह आहेत. नुकतीच त्यांनीं आपल्या प्रजेला २ लक्ष रुपयांची उदार देणगी दिली व प्रजेच्या कल्याणाचे कामीं तिचा कसा सदुपयोग करावा याविषयीं लोकांचे अभिप्राय विचारले आहेत. इतकेंच नाहीं तर लवकरच तेथें कायदेकौंसिल स्थापन करण्याचा विचार चालला आहे अशी खात्रीलायक बातमी तेथील 'मल्हारि मार्तंड विजय पत्रा'ला कळली आहे. हें पत्र श्रीमंत होळकर सरकारच्या हुकमतीखालीं व सरकारी खर्चानें चालविण्यांत येत आहे. तथापि संस्थानच्या कोणाही अधिकाऱ्याच्या गैरवाजवी सार्वजनिक कृत्यावर रास्त टीका करण्याचा अधिकार ही त्या पत्राच्या संपादकास देण्यांत आला आहे असें ता० ३० च्या त्या पत्राच्या अंकावरून कळतें. लोकमताला येवढा मान देण्याची श्रीमंत होळकर सरकारची ही प्रवृत्ति निःसंशय प्रशंसनीय आहे आणि इतर संस्थानिक ही हिचें अनुकरण करतील तर देशी संस्थानांचा कारभार ह्मणजे सावळा गोंधळ असतो अशी जी समजूत इंडिया

सोशल रिफार्मर पत्राचे संपादक व सामान्य लोक यांच्यांत प्रसृत आहे ती त्यांना बदलावी लागेल. इतकेंच नाहीं, तर त्यापासून राजा व प्रजा यांच्यांत प्रेमाची वृद्धि होऊन उभयतांना ही त्यापासून सुख लागेल.

महायुद्धाची प्रगति.

रूमानियावरील निकराचा प्रसंग.

रूमानिया युद्धांत सामिल झाला, तेव्हा युद्ध समाप्तीचा काळ आतां नजिक येईल असें वाटलें होतें. पण गेल्या तीन महिन्यांच्या अनुभवानें तो अंदाज खोटा ठरविला आहे. रूमानियाची सध्याची स्थिति तर फारच बिकट आहे. त्याच्या जीवीताचाच धोका वाटत आहे. त्याची जी फौज आर्सोवाकडे लढत होती तिची वाट शत्रूंनीं अडविली आहे. रूमानियाश तिन्ही बाजूंनीं शत्रूंनीं घेरलें आहे. सगळ्या रेलवे शत्रूंच्या हातांत गेल्या आहेत. क्रोओव्हाच्या जवळपास मोठी लढाई चालली आहे. हें शहर मोठें संपन्न आहे. येथें विशेषतः धान्य व शाकभाज्या यांचा मोठा साठा आहे. गाड्या, चामडी, वगैरेचे मोठाले कारखाने आहेत. डान्यूबचा मार्ग खुला झाल्यास रूमानियावर अधिकच संकट गुदरेल अशी भीती वाटत आहे.

इतकें आमचें लिहिणें होत आहे तोंच खबर आली आहे कीं क्रेओव्हापाशीं चाललेल्या घनघोर युद्धांत रूमानियाला यश मिळून शत्रूंच्या हातांत गेलेल्या सगळ्या तोफा त्यानें परत मिळविल्या.

म्यासिडोनिया

लंडन टाइम्सला ॲम्सटरडॅमहून अशी बातमी लागली आहे कीं वर रूमानियानें तोफा परत मिळविल्याची जी बातमी दिली ती खरी आहे. इकडे ही जयाची आनंददायक बातमी येत आहे तों तिच्या बरोबर जर्मन डान्यूब नदी ओलांडून वाईड नदीवरची कांहीं ठाणीं ही त्यांनीं घेतल्याची ही खबर येऊन पोचल्यामुळें आनंद व निराशा यांचें मिश्रण होत आहे.

फ्रेंच व सर्वियन फौजांनीं एक फार मोठी कामगिरी बजाविली आहे. त्यांनीं १०५० नंबरची टेकडी हस्तगत केली आहे. हें फार महत्त्वाचें ठिकाण असून कांहीं ही होवो पण हें ठिकाण हातचें जाऊं द्यावयाचें नाहीं अशा निश्चयानें जर्मनीचें खासे रण धुरंधर सैन्य या ठिकाणीं ठेवण्यांत आलें होतें.

सर्वियन व बल्गेरियन यांचे सर्ना सरहद्दीवर हल्ले प्रतिहल्ले सारखे सुरू आहेत. एका प्रतिहल्ल्यांत सर्वियनानीं शत्रूंचा भयंकर रक्तपात केल्याची खबर आली आहे. मोनास्टिरच्या उत्तरेस तोफखाना तोफखान्यांशीं भिडून सगळें वातावरण तोफांच्या गर्जनांनीं व्याप्त झालें आहे.

इटालियन लोक डिहेव्रोच्या डोंगरी प्रदेशांत शत्रूच्या विरोधाला न जुमानतां सारखे पुढें पुढें सरकत चालले आहेत.

ग्रीसची दुर्दशा.

ग्रीसमध्यें तर मोठीच गडबड उडून राहिली आहे. वेनेझिलोसचा पक्ष दिवसेंदिवस अधिक सबळ होत चालला आहे. मित्र राष्ट्र त्याच पक्षाला ग्रीसचें खरें सरकार समजत आहे. या पक्षानें बल्गेरिया व जर्मनी या दोघांशीं युद्ध जाहिर केलें आहे, व राजा कांस्टांटाइन याचा कडक बंदोबस्त करण्याचे इतके दिवस लांबणीवर पडलेलें कार्य उरकून घेण्यास प्रारंभ केला आहे. गेल्या शुक्रवार पर्यंत तोफखाना आमचे स्वाधीन करा असा संदेश या नव्या सरकारानें राजपक्षाला पाठविला होता. त्याप्रमाणें घडलें कीं काय झालें याची बातमी आज उद्याकडे येईल. राजपक्षाच्या दहा हजार लोकांचा प्राणांतीं सुद्धां विरोध करण्याचा निश्चय आहे असें ह्मणतात. पण या दहा हजार लोकांचा टिकाव लागेल हें संभवनीय दिसत नाहीं. ग्रीसच्या राजाला आतां मित्रपक्षाला शरण जाण्याशिवाय आणि आपल्या लहानशा सैन्याला रजा दिल्याशिवाय तरणोपाय नाहीं असा बहुतेक रंग जुळून आला आहे.

पश्चिम रणक्षेत्र.

येथें सध्यां बरीच शांतता दिसत आहे. बोथनियाच्या आखातांत जर्मन विनाशक बोटींची फसगत झाल्यापासून तिकडे शत्रूंनीं अडविलेल्या इंग्रजांच्या बोटी खुशाल निर्धास्तपणें येऊं जाऊं लागल्या आहेत. राशियनांनीं या आखातांतून शत्रूंची बहुतेक हकालपट्टी केलेली आहे. सामे आणि डूमांटपाशीं काय ता तोफांची गर्जना ऐकूं येते. बाकी सर्वत्र सामसूम आहे.

कर्नल सर डेव्हिड बार यांचा मृत्यु

निजाम हैद्राबाद येथील माजी रेसिडेंट कर्नल सर डेव्हिड बार कें. सी. आय. ई. हे आमच्या वाचकांस चांगले परिचित आहेत. वऱ्हाड प्रांत कर्झनशाहींत मोगलाईंतून निवून कायमच्या खंडानें इंग्रजांना मिळवून देणारे हेच बार साहेब होत. यांना गेल्या आठवड्यांत क्रिस्ताज्ञा झाल्याचें वर्तमान आलें आहे. कर्नल बार हे पोलिटिकल खात्यांतले एक अत्यंत हुशार आफिसर होते, व त्या खात्यांतली अत्युच्च जागा ह्मणजे हैद्राबादच्या रेसिडेंटाची ती मिळाल्यानंतर पांच वर्षें राहून त्यांनीं पेनशन मिळवून स्वदेशीं प्रयाण केलें होतें. त्यांचा एक मुलगा लढाईवर गेला होता तो नुकताच तिकडे निवर्तल्याची खबर आली होती. वृद्धपणीं पुत्र शोकाचा धक्का मनाला बसून कर्नल बार साहेबांनीं इहलोकचा आपला प्रवास संपविला. यांना परलोकीं तरी शांतता मिळो.

राजे लोकांच्या देणग्या.

फरीदकोटच्या महाराजांनीं जखमी शिपायांसाठीं दोन मोटार अँबुलन्स, युद्धखर्चासाठा १०००० रु. व लेडी ओडवायरच्या फंडास ५००० रु. दिले. टोंकच्या नबाब साहेबांनीं एक बर्फाचें यंत्र शिपायांच्या उपयोगार्थ दिलें, व इंदूरच्या श्रीमंत होळकर सरकारांनीं ५०००० रुपयांची रकम वाटेल त्या युद्धाचे कामीं लावण्यासाठीं ना. व्हाइसराय साहेबाकडे पाठविली. या सर्व देणग्यांचा आभारपूर्वक स्वीकार करण्यांत आला आहे.

मंगल ध्वनी.

(नामदार अण्णासाहेब जोशी यांची हायकोर्ट जज्यासाठीं शिफारस.)

एक कर्णमधुर विश्वसनीय सुवर्ता आमच्या कानावर अशी येत आहे कीं, नामदार रा. रा. मोरो विश्वनाथ जोशी अडव्होकेट हल्लीं नागपूर यांची शिफारस सर बेंजामिन रॉबर्टसन यांनीं ॲडिशनल ज्युडिशियल कमिशनरच्या जागेसाठीं केली आहे. हायकोर्टातील कांहीं न्यायाधीश रजेवर जाणार आहेत व कांहीं रजेवर आहेत. व त्यामुळें होणाऱ्या फेरफारांत रा. रा. ज्योतिषचंद्र मित्र हे कायमचे न्यायाधीश होतील. आणि एक जागा कांहीं महिन्याकरितां कच्ची खालीं होणार आहे. तेव्हां त्या जागीं आमचे वऱ्हाडचे सुप्रसिद्ध लोकमान्य देशभक्त निवडले जाणार आहेत. आणि या नेमणुकीनें सरकार ही अशा गृहस्थाविषयीं राजमान्यता दर्शविणार आहे हें ऐकून सर्वांस मोठा आल्हाद वाटेल आणि त्या शिवाय वऱ्हाडचे उमरावती येथील हायकोर्ट नागपुरास बदलल्यामुळें जो आमच्या प्रांताचा तोटा झाला आहे तो अंशतः तरी आमच्या प्रांतांतले न्यायमूर्ती निवडल्यानें भरून आल्यासारखा लोकांस वाटेल. अर्थात ही नेमणूक सध्या कच्ची होणार आहे तरी देखील सर बेंजामिन यांच्या गुणालंकरणा संबंधानें आह्मी कृतज्ञ आहोंच. पण त्याशिवाय ते वऱ्हाडांतून एक कायमचे न्यायमूर्ती नेमण्याविषयीं कांहीं पक्की योजना करितील तर आह्मी त्याचे धन्यवाद किती तरी गाऊं बरें!

लोकश्री.

(रावबहादुर केळकर यांचा भावी श्री ग—)

रावबहादुर विनायक मोरेश्वर केळकर एम. ए. डिस्ट्रिक्ट आणि सेशन जज पश्चिम वऱ्हाड यांनीं गेल्या गुरुवारीं आपले न्यायाधिकार सरकारांस परत समर्पण केले. त्यांच्या आयुष्यांतील हा एक सोन्याचाच दिवस होय. योद्धा विजयश्री मिळवून परत येतो तेव्हां जसें त्याचें अभिनंदन होतें, तसेंच अभिनंदन त्यांचे पश्चिम वऱ्हाडांतील लोकांनीं केलें आहे. रावबहादुर हे शरीर प्रकृतीनें फार सदृढ, अत्यंत परिश्रमशील व युक्तचेष्ट असे कित्ता घेण्यासारखे आहेत. बुद्धीनें ही ते तीव्र व शीघ्रगामी आहेत. त्यांची हस्तलिपी सुवाच्य, शीघ्र अशी असून ते इंग्रजी भाषेंत लिहिलेले लेख एका श्रवणानें किंवा मननानें हिंदीत किंवा मराठींत बडाबड इंग्रजी हस्तलेखावरून वाचून दाखवितात. हिंदी भाषा मराठी प्रमाणेंच ते पंडितालाही शोभेल अशा बहारीनें बोलतात. त्यांचे कायद्यासंबंधाचें ज्ञानपांडित्य अगदीं वर्तमान मित्ति पर्यंत तंतोतंत असे. आणि न्यायबुद्धी व प्रामाणिकपणा हीं सदैव जागृत असल्यामुळें प्रस्तुतच्या दर्जापेक्षांही मोठ्या बहुमानाच्या हुद्याला ते सत्पात्र आहेत. तोफेंतून निघालेल्या गोळ्यप्रमाणें किंवा धनुष्याच्या प्रत्यंचे पासून सुटलेल्या बाणाप्रमाणें यांची काम करण्याची पद्धत वर्णनीय असे. निस्पृहतेच्या आवेशांत त्यांच्या बोलण्याच्या पद्धतींत काठिण्य व कटुता हीं अनेक वेळां दिसून येई. यांच्या कामाचा ढीगही फार मोठा असून त्याचें मापन करण्याला सर डेक ब्रॉकमन साहेबांस या मध्यप्रांतांत क्वचितच दुसरें माप सांपडेल. या नैसर्गिक प्राविण्यामुळें त्यांच्यापुढें इतर काम करणाऱ्याचें न्यून व दुर्बलता यांच्याकडे त्यांची दृष्टी सौजन्यपूर्ण अशी स्वभावतःच रहात नसे.

रावबहादूर हे खानगी वर्तनांत व मित्र मंडळींत फार प्रेमळ व शुद्ध आहेत. पुष्कळदां दुसऱ्यासंबंधानें यांची तृणीकरणदृष्टी प्रचलित वाटत असे. तथापि यांच्या सद्गुणांचा समुच्चय लोकांनीं अनुकरण करण्यासारखा आहे. नियमितपणाची हे मूर्तीच आहेत. स्वभावानें खेळाडू ही आहेत आणि त्यांची दिनचर्या पाहिली ह्मणजे आह्मास तर कॉलेजांतून नुकत्याच सुटलेल्या नव्या विद्यार्थ्याप्रमाणें त्यांच्या बद्दल ही फार फार नव्या उमेदी वाटतात. सरकारी नोंकरींत दमलेले हे नसून पेनशनीच्या पांजरपोळांत ही पडून राहाणारे नाहींत. राज्यश्रीचा इतकीं वर्षें अनुभव घेतल्यानंतर ते या पुढें सार्वजनिक कामांत आपला आयुष्याचा उत्तरार्ध फार सुंदरतेनें घालवितील असें आह्मी निश्चयानें भविष्य सांगतों. हल्लींच्या राजकीय स्थितींत आह्माला रावबहादुरांसारखेच निष्णात सल्लागार अवश्य पाहिजे आहेत. आणि त्यांच्यातील तेज राष्ट्राच्या विस्तृत कार्यावर जसजसें फाकत जाईल, तसतशी राज्यश्री बरोबर लोकश्रीही त्यांस माळ घालील. त्यांच्या आयुष्यांतील या सुवर्णदिनासंबंधानें येथें गेल्या सप्तकांत जो आनंदोत्सव करण्यांत आला तो त्यांस या नवीन राजकीय कार्यभूमीवर आव्हान करीत आहे. आणि या नव्या निमंत्रणाचा ते आनंदानें व आपल्या कर्तबगारीनें चांगला स्वीकार करितील अशी इच्छा प्रदर्शित करून आह्मी रावबहादुर केळकर यांस सध्या नमस्कार करतों.

वाशीम कॉंग्रेस कमिटीची स्थापना.

उमरावतीच्या प्रांतिक परिषदेंत काय झालें हें वाशीम येथील लोकांस समजावून सांगण्याकरितां आणि वाशीम येथें कॉंग्रेस कमिटी स्थापन करण्याकारितां श्री बालाजीचे मंदिरासमोर धर्मशाळेचे माडीवर २६।११।१६ रोजीं सकाळीं ८ वाजतां राजश्री साने वकील यांनीं वाशीमच्या नागरिकांची जाहिरसभा बोलाविली होती. सभेस बरीच मंडळी हजर होती. त्यांत खालीं दिलेले

गृहस्थ हजर होते. राजश्री जतकर वकील रा. साने वकील, रा. परांजपे वकील, रा. खोपकर वकील, रा. मुजुमदार वकील, रा. श्रीनिवासराव गांडागोळे, रा गोविंदराव गांडागोळे, वे. शा. सं. सखाराम बापू शांडिल्य आणि वे. शा. सं. बापू काविमंडन

प्रथमतः रा. साने वकील यांनीं ही जाहिर सभा कां बोलाविली हें सांगितलें. नंतर रा. दादा साहेब जतकर वकील यांनीं अध्यक्षस्थान स्वीकारावें अशी रा. श्रीनिवासराव गांडागोळे यांनीं सूचना आणिली ह्या सूचनेस वे. शा. सं सखाजी शांडिल्य, रा. काशीराव ऋषी, व रा. खोपकर वकील यांनीं अनुमोदन दिल्यावर ती पसार झाली आणि रा. दादा साहेब यांनीं टाळ्यांच्या गजरांत अध्यक्षस्थान स्वीकारलें. पुढें सभेच्या कामास सुरुवात झाली.

रा. शंकरराव सरनाईक यांनीं, स्वागत मंडळाचे अध्यक्ष नामदार मोरोपंत जोशी यांच्या भाषणाचा सारांश सांगितला. रा. साने वकील यांनीं परिषदेचे अध्यक्ष डॉक्टर गौर साहेब यांच्या भाषणांतील मुख्य मुख्य मुद्यांचा गोषवारा सांगितला. रा० नारायणराव भट यांनीं परिषदेंत पास झालेल्या निरनिराळ्या ठरावांची माहिती सांगितली.

रा० मुजुमदार वकील यांनीं स्थानिक कॉंग्रेस कमिट्या स्थापन करण्याची आवश्यकता या विषयावर व्याख्यान दिलें. नंतर साने वकील यांनीं ह्या सब डिव्हिजनमध्यें कॉंग्रेस कमिटी स्थापन करण्याच्या चळवळीची हकीकत सांगितली, तिचा सारांश येणें प्रमाणें:—

ता० १९।६।१९१६ रोजीं, कॉंग्रेस कामिटी स्थापन करण्याचा प्रश्न सर्व वकील मंडळीपुढें रा. साने यांनीं मांडिला होता. सर्वांचें ह्या प्रश्नासंबंधानें एकमत होऊन, कमिटी स्थापन करण्याची खटपट करावी असें ठरलें. त्याच दिवशीं सायंकाळीं फिरून कांहीं वकीलांची सभा भरून त्यांत मंगरूळ व वाशीम तालुक्यांतील सरासरी ४०।४० पुढाऱ्यांची सल्ला घेण्यांत आली. सर्वच लोक ह्या बाबतींत अनुकूल आहेत असें आढळून आलें. सब डिव्हिजनल कॉंग्रेस कमिट्या, जिल्हा कमिट्यांना जोडाव्या असा संघटनेचा नियम असल्यामुळें अकोल्याचे पुढारी रावसाहेब महाजनी वकील यांस ता. २-७-१९१६ रोजीं पत्र लिहिण्यांत आलें. अकोल्यास जिल्हा कांग्रेस कमिटी नाहीं असें रा. सा. महाजनी यांचें पत्र आल्यावरून वाशीम सबडिव्हिजन करितां संघटनेच्या ९ व्या कलमा अन्वयें, जिल्हा कमिटी देण्यांत यावी. अशा तऱ्हेची विनंति वऱ्हाड प्रांतिक कांग्रेस कमिटीचे अध्यक्ष नामदार रावबहादुर मुधोळकर यांस ता. ६-७-१९१६ रोजीं करण्यांत आली. कौन्सिलचें व स्त्रीशिक्षण कमिटीचें काम रा. ब. मुधोळकर यांस बरेंच असल्यामुळें ता. २७-८-१६ पर्यंत त्यांजकडून उत्तर आलें नाहीं. २७-८-१६ रोजीं रा. ब. मुधोळकर यांनीं उत्तर दिलें त्यांत सबडिव्हिजनल कांग्रेस कमिटीचे नियम अद्यापि केलेले नाहींत. ता १-९-१६ रोजीं भरणाऱ्या वऱ्हाड प्रांतिक कांग्रेस कमिटीच्या सभेंत हे नियम आह्मी करूं असें आश्वासन दिलेलें आहे. परंतु पुढें प्रांतिक परिषदेचें कार्य उभें राहिल्यामुळें हे नियम करण्याचें तसेंच राहून गेलें. रा. साने हे परिषदे करितां उमरावतीस गेले होते त्यावेळीं त्यांनीं रा. ब. मुधोळकरांची भेट घेतली. अकोल्याचे पुढारी कबूल करीत असल्यास, संघटनेच्या ९ व्या कलमा प्रमाणें वाशीम व मंगरूळ तालुक्यास जिल्हा कांग्रेस कमिटी देण्यास आह्मास हरकत दिसत नाहीं असें रा. ब. मुधोळकर यांनीं सांगितलें. तसेंच वाशीम हें एकेकाळीं जिल्ह्याचें ठिकाण होतें. वस्तुतः वाशीमची व्यवस्था स्वतंत्र आहे. अकोल्याहून वाशीम व मंगरूळ हे तालुके फार लांब आहेत, आणि स्वातंत्र्या करितां आपण भांडत आहों, ह्या सर्व गोष्टी विचारांत घेऊन अकोल्याच्या पुढाऱ्यांनीं या दोन तालुक्यांस स्वतंत्र जिल्हा कामिटी देण्यास हरकत घेऊं नये असें त्यानीं आपलें मत दिलें. परत येतानां रा साने यांनीं रावसाहेब महाजनी यांची आकोल्यास गांठ घेतली. व त्यांस ही हरकीकत सांगितली. त्यांनीं ही आकोल्याचे पुढाऱ्यांकडून वाशीम सब डिव्हिजनला स्वतंत्र जिल्हा कांग्रेस कमिटी देण्यास हरकत येणार नाहीं असें आश्वासन दिलें.

नंतर वाशीम कॉंग्रेस कमेटीची स्थापना झाली. रा. साने वकील यांस या कमेटीचे चिटणीस नेमण्यांत आलें आतां पर्यंत ह्या कामिटीचे २१ सभासद झाले आहेत

ह्या नंतर अध्यक्षांचे व सभेस हजर असणाऱ्या सर्वांचे आभार मानण्यांत आले व ३-३॥ तास लांबलेल्या ह्या जाहिर सभेचें काम संपलें

वऱ्हाडवृत्त.

हवामान—आकाश निरभ्र, हवा शुद्ध व सूर्य प्रकाश प्रखर अशी चालूं योजना वातावरणांत पुन्हा स्थापित झाली असून थंडीहि पूर्ववत चांगली पडूं लागून शिशिर ऋतूचा उत्साहजनक काल समीप आणील.

प्लेग—२७ नोव्हेंबर अखेरच्या सप्तकांत या जिल्ह्यांत प्लेगाचे ९८ मृत्यु, बुलढाणे जिल्ह्याला १२३ व उमरावती जिल्ह्याला २१ या प्रमाणें आंकडे आहेत. प्लेगाचीं ठाणीं वाढत चाललीं आहेत ही गोष्ट आरोग्य शास्त्राचे धडे पुनः पुन्हा शिकवितें आणि निसर्गाचें शास्त्र पुन्हा चोंकसपणानें शिकण्याला बोलावीत आहे. प्लेग जुन्या नव्या कल्पनांची उत्क्रांतीच करीत आहे.

विद्या परिषद्—प्राथमिक शाळा जिल्हा बोर्डाकडे गेल्या पासून ही दुसरी परिषद् आकोला जिल्हाबोर्डाच्या आश्रयाखालीं उद्यापासून ३ दिवस भरणार आहे. प्राथमिक शिक्षण सर्वत्र प्रसृत करून ते अधिक पद्धतशीर व उपयुक्त करण्यासंबंधानें नामदार रावबहादुर दामले यांचे महा प्रयत्न चालू आहेत. प्राथमिक शिक्षकांना उद्देशून रावसाहेब महाजनी हे प्रास्ताविक संभाषण करितील.

रा. रा. दत्तात्रय रामचंद्र डोंगरे ए. अ. कमिशनर यांस वऱ्हाडांतील हक्क नोंदणीच्या कामाची कायमची घटना सुचाविण्यासंबंधानें स्पेशल ऑफिसर नेमण्यांत आलें आहे

रा. रा. सी. इ. डब्ल्यू. जोन्स विद्याखात्याचे डायरेक्टर यांस १ वर्षाची फर्लो व हक्काची रजा मिळाली आहे.

शेतकी परिषद्— येत्या शुक्रवारीं व शनिवारीं येथील शेतकीच्या प्रयोग शाळेंतील सभामंडपांत ही परिषद् भरणार आहे. तेव्हां कृषीशास्त्राची महती व उन्नति इच्छिणारे लोक या प्रसंगाला हजर राहून आपापल्या गावीं तेथील प्रत्यक्ष अनुभवाचा फायदा बहुगुणित करून प्रसृत करितील असें आह्मी इच्छितों. आकोल्याच्या या शेतकीच्या प्रयोग शाळेविषयीं थोड्या दिवसांपूर्वी राजश्री क्लाउस्टन डेप्युटि डायरेक्टर यांनीं आपल्या व्याख्यानांत फार सुंदर उल्लेख केला. त्यांच्यामतें ही प्रयोगशाला सर्व हिंदुस्थानांत पहिल्या प्रतीची ठरेल. आणि येथील कपाशीच्या प्रयोगांना जी यशःप्राप्ति झाली आहे, ती पाहून आह्मी रायसाहेब भय्यालाल यांच्या कामगिरीची विशेष तारीफ करतों.

स्थनमाहिमा— शेगांव येथील कैलासवासी गणपती बुवा यांच्या समाधीच्या जागीं त्यांची संगमरवरी एक रम्यमूर्ती आज स्थापण्यांत येणार आहे. गेल्या नागदिवाळीपासून तेथें यज्ञ चालू असून क्षेत्राक्षेत्रांतले प्रसिद्ध श्रोत्रिय त्या निमित्त जमले आहेत. कसूऱ्याच्या एका श्रीमती पाटलिनीनें या यज्ञाचा संकल्प सोडला असून त्या समारंभाला श्रद्धावान् लोकांनीं जाऊन आपला नेत्राचा सोहळा पुरा करण्यासारखा योग आहे.

रा. रा. एफ एच. स्टेपल्स् डिस्ट्रिक्ट जज्ज शिवणी यांस पूर्व वऱ्हाडासाठीं आडिशनल ॲन्ड सेशन जज्ज नेमण्यांत आलें आहे.

पानसुपाऱ्या—रावबहादुर विनायक मोरेश्वर केळकर यांच्या कारकीर्दीचें आभिनंदन करण्यासाठीं ह्मणून पश्चिम वऱ्हाडांतील न्यायाधिशांची एक टोलेजंग मेजवानी गेल्या बुधवारीं झाली. त्या दिवशीं येथील वकील मंडळीनें राव बहादुर दामले यांच्या 'लक्ष्मीविलासा'च्या दिवाणखान्यांत पानसुपारी देऊन सद्गुणांचें प्रशंसन केलें. गुरुवारीं सकाळीं हाताखालील सर्व आमल्यामार्फत रावबहादुरास त्यांची एक हुबेहुब तसबीर आठवण ह्मणून अर्पण करण्यात आली. तसेंच सायंकाळीं येथील मित्रसमाजाच्या विस्तीर्ण लॉनटेनिसच्या पटांगणांत एक श्रीमंती थाटाची फलाहाराची मेजवानी देण्यांत आली रावबहादुरांच्या मित्र भावाचे जसें हें पारितोषक तसेंच वर्डस्वर्थच्या ह्मणण्याप्रमाणें दैवी गुणाचा मनुष्य हा किती भुकेला असतो व तो किती कृतज्ञही असतो याचें हें उत्तम उदाहरण होय.

स्कालर्शिपीची आशाः— 'सुबोध माले' च्या ताज्या अंकावरून कळतें कीं गेल्या १२ तारखेला उमरावतीस रा. रा. रामराव माधवराव देशमूख बॅरिस्टर यांस त्यांच्या थोर विद्यार्जनाबद्दल जें मानपत्र देण्यांत आलें, त्याची चिरकाल आठवण ह्मणून २-३ हजाराच्या भांडवलावर एक कॉलेजची स्कालर्शीप ठेवण्याचा त्यांच्या घराण्याचा विचार आहे. व लौकरच तो यथारूप जाहीर रित्या दृष्टीस पडेल हें कळविण्यास आनंद वाटतो.

इशारा— येथील हनुमान वस्तींत २ तरुण मुलें प्लेगानें मृत्युंगत झालीं. व त्या भागांत उंदीर मरण्याचा ही झपाटा आहे. तेव्हां तो भाग लौकर खालीं करण्यांत येईल तर बरें. तसेंच येथील डाबकी रस्त्याच्या प्राथमिक शाळे जवळच चिखलाच्या घाण जागेंत जे प्लेगाचे क्वारंटाइन केलें आहे तें तेथून हलविण्यांत येईल तर लोकांच्या आयुष्याचा विमा म्युनिसिपालिटीनें बराचसा उतरल्यासारखा होईल. आणि या कामीं मेहरबान सिव्हिल सर्जन साहेब प्लेगाचे रोगी सुस्थळीं नेऊन ठेवण्यांची योग्य योजना करितील अशी आह्मास उमेद आहे.

आकोला बाजार भाव

हुंडी दर्शनी	९९॥।
सोनें	२६॥ ते २८॥
चांदी	९३॥ ते ९६॥=
जवस	१५०
तुरी	४ ते ५
मुग	३॥ ते ४
उडीद	५॥ ते ५॥।
तांदूळ	५ ते १०
मठ	४॥
तेल	७ ते ८
तुप	१२॥
जवारी	६५ ते ७०
गहू काठे	५ ते ५॥
गहूं खांडवा पीवडा	५ ते ६
सरकी	११।= ते १२॥
कापूस	१००
रुई आकोला जीन	१०० ते १२५

जाहिर नोटीस

सर्वत्र लोकांस खालीं सही करणार यांजकडून जाहिर नोटिशींनें कळविण्यांत येते कीं खालीं सही करणार याचा भिवराई मर्द कोंडजी कुणबी हातोलकरीण रा. हातोला तालूके व जिल्हे आकोला इजवर कर्ज रोख्यावरून पैशे वसूल करण्याचा अंदाज २१ शे रुपये व कोर्ट खर्चासाठां वि. सिनियर सबजज कोर्टांत दि. मु. नंबर ८५ सन १९१६ चालू आहे व तिनें दावा तिचे नातलग व अर्जदाराचे वैरी यांचे फुसलावणीनें व द्वेषबुद्धीनें नोटिस देणाराचे हातीं कांहीं लागू नये ह्मणून आपले इस्टेटीची अफरातफर करण्याची खटपट चालविली असल्याचे त्यास समजते. तरी अशा तिच्या प्रयत्नास कोणी प्रोत्साहन देऊन त्यामुळें तिनें इस्टेटीची अफरातफर केल्यास त्यामुळें खालीं सही करणार याचे रकमेस धक्का बसण्याचा संभव आहे. तरी अशावेळीं कोणी तिचेकडून तिचे इस्टेटीसंबंधीं कोणत्याही प्रकारचा व्यवहार करूं नये. व केल्यास तो कायद्यानें बातल समजला जाईल. ही नोटिस दिली. ता. २३-११-१९१६ इसवी

सही
भिवसन वा बापुजी कुनबी राहणार
हातोल द. खुद
नो. नं. ४१९

नोटीस

नोटीस बेशमी महबुबखा वा नमीरखा मुसलमान रा० नारायणपूर ता० दर्यापूर पोष्ट कापूसतळणी.

यांसः—

खालीं सही करणार यांजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं तुह्मी आह्मांस ता. ९-११-१६ ची नोटीस कां पाठविली तें समजत नाहीं. तुमचा व माझा कांहीं संबंध नाहीं, तुह्माला मी ओळखत सुद्धां नाहीं. मी तुमचे जवळून कधींच रुपये घेतले नाहींत. पुन्हा अशी खोटी नोटीस देऊं नये. कळावे ता० १८-११-१६

सही

पार्वती मर्द नागोजी रा० पिंगळ प्रगणे कुरणखेड ता. मुर्तिजापूर नि. खुद्द बांगडी असे

नो. नं. ४२०

जाहीर नोटीस

खुशाल वल्लद तुकाराम ठाकुर रा. मौजे गोपाळखेड ता॥ आकोट जि. आकोला पोस्ट दहिहंडा अथवा केळीवेळी.

यांसः—

खालीं सही करणार मुल्ती मर्द खुशाल ठाकूर रा. बार्शिटाकळी ता॥ आकोला पोस्ट बार्शिटाकळी इजकडून या जाहीर नोटीशीनें कळविण्यांत येते कीं तुह्मी माझे लग्नाचे नवरे आहां तुमचे कडून माझा प्रतिपाळ होत नाहीं. व मी तरणी असल्यामुळें मी राहू शकत नाहीं. यासाठीं तुह्मास ही नोटीस पावल्यापासून आठ दिवसाचे आंत आपले जातवाले चार पंच आणून त्यांची जामीनकी देऊन मजला घेऊन जावे. जर न नेले तर मी दुसरा पाटाचा नवरा हीच फारकती समजून करीन. तुह्मास जातीचे पंचाची जामीन मागण्याचे कारण इतकेच कीं तुह्मी लोकांपासी असें बोलतां कीं मी घरीं नेऊन तिचे नाक कापून हाकलून देइन. दुसरे अन्नवस्त्र मागावें तर तुह्मी कफल्लक आहां फारकतीविषयीं बोलावें तर तुह्मी हजार पाचशे रुपये मागता ह्मणून नाइलाज होऊन ही नोटीस दिली सही मुक्काम आकोला ता. २०-११-१९१६ इ.

सही.

निशाणी मुल्ती मर्द खुशाल ची बांगडी

नो. नं. ४२१

जाहीर नोटीस

तमाम लोकांस जाहिरातीनें कळविण्यांत येते व रा. बाळभारती गुरु लक्ष्मणभारती गोसावी रा. सोनगांव ता. दर्यापूर.

यांसः—

खालीं सही करणार नोटीस देते कीं माझा व माझी सवत पार्वती हिचा तंटा सुरु आहे. आह्मी दोघी एकविचारानें होतो त्या वेळीं तुह्माला कुलमुखत्यार पत्र दिले होतें पुढें आमचा आपसांत बेबनाव झाला व पार्वतीनें तुमचे मुखत्यार पत्र रद्द केलें माझे मुखत्यार तुह्मी कायम होता व माझे तर्फे पार्वती विरुद्ध तंट्यात माझे मुखत्यार ह्मणून कामही करित होतां. परंतु तुमचें मन शुद्ध नाहीं. असें मला दिसून आलें व तुह्मी विरुद्ध पक्षाचे लोकांशी मैत्री व सल्ला आरंभिली यावरून तुमची आमची बोलाचाली होऊन मी तुमचे मुखत्यारपत्र रद्द केलें व तेव्हां पासून तुह्मी माझे कामही करीत नाहीं. तुह्मी माझे मुखत्यार असतांना फिर्यादी कारितां ह्मणून माझे आंगठे अंदाज १०० कागदावर घेतले आहेत. या आंगठ्यांच्या कागदाचा उपयोग मला बुडविण्याकडे करावयाचा तुमचा हेतू मला कर्णोपकर्णी कळला आहे. सबब या नोटिशीनें तुह्मास व सर्व लोकांस कळविणें भाग झाले आहे. कीं तुमचे मुखत्यार पत्र रद्द केलें आहे. व मी दिलेले आंगठ्याचे कागदाचा तुह्मी कोणत्याही तऱ्हेने उपयोग करू नये व ते मजपाशी आणून परत द्यावे. त्याच प्रमाणें माझे कामकाजाचे सर्व कागदपत्र ही नोटीस पावल्या पासून ८ दिवसाचे आंत परत करावे कळावे ही विनंती.

सही.

मनाबाई जवजे रामवन गोसावि राहणार शिवणखुर्द ता॥ मुर्तिजापूर पोस्ट मुर्तिजापूर.

नो. नं. ४२२

ॐ नमः श्रीगणेशाय.

आर्यवनौषधींचा कारखानाः—मुर्डी.

मदनामृतसंजीवनी.

धातुवर्धक, अत्यंत कामोत्तेजक व पौष्टीक, वीर्यस्तंभक, रक्तशोधक, मनोत्साहक कांतिबुद्धिवर्धक, सुवर्णमाक्षिक, मौक्तिक, कस्तुरी व अनेक वनस्पतीमिश्र अद्भुत गुटिका.

यांच्या सेवनानें नपुंसकत्व, स्वप्नजन्य व इतर धातुपात, उन्हाळे इंद्रियशिथिलता गर्मीसंबंधें मुरलेले विकार मूत्रसंकोच, धातूचा पातळपणा, स्त्रियांची धुपणी छातींत रोग हात, पाय मूत्रमार्ग व नेत्र यांचा दाह, क्षय, पांडुरोग, मुलांची खर, जीर्णज्वर, अग्निमांद्य; मस्तकशूल, मुळव्याधी, वातरोग, निद्रानाश, पित्तविकार बाळातरोग, मधुमेह. जुनाट पर्मा, मुष्टिमैथुनानें आलेली कृशता इत्यादि अनेक विकार खात्रीनें बरे होऊन शरीर निरोगी, मजबूत व सतेज बनते. पचनशक्ति व स्मरणशक्ति भरपूर वाढून धातू व रक्त यांची शुद्धि, वीर्यस्तंभन व भरपूर कामोद्दीपन होतें, व मनास उत्साह देतात. दूध व जडान्न भरपूर पचूं लागतें यांत उपयुक्त वनस्पतींचें मिश्रण केले असल्यामुळें त्यांत अपायकारक पदार्थ अगदीं नसून वरील विकारावर अत्यंत गुणकारक आहेत, कारितां गुणाबद्दल असंख्य सर्टिफिकिटा मिळाल्या व नित्य मिळतात. पथ्यसेवनाची गरज मुळींच नसून स्त्रिया, पुरुष व मुलें यांस पाहिजे त्या दिवसांत घेण्यास अत्यंत उपयोगी आहेत. एका रुपयाचे आंत मिळणार नाहींत. एकदम ४ रुपयाच्यावर कितिही व्यापारास टपालखर्च माफ आहे. चार रुपयाचे आंत वेगळा टपालखर्च ५ आणे पडेल दर एकदम ३५ गो० १ रु० ७५ गो० २ रु० १६५ गो० ४ रु० २७५ गो० ६ रु० ५१० गो० १० रुपये.

१. अपूर्व नेत्रांजन—यानें वडस, सारा, फुलें, खुपऱ्या, बिंदु, काच, इ० नेत्रांचें सर्व विकार त्वरित बरे होऊन दृष्टि तीव्र व थंडगार राहते. या रोगास हें अंजन खरें रामबाण आहे. १॥ तो. ड. १ रु.

२. परम्यावर अपूर्व मिश्रण - कोणत्याही नवा जुना पर्मा व तज्जन्य दाह तिडीक, मुत्रांची लाली, सकाचें, पुयस्त्राव, रक्तस्त्राव इत्यादि विकार पथ्य नसत सात दिवसांत जातात. तिडीक एका घटकत जाते. असे रामबाण औषध कोठेंच मिळत नाहीं. बा० किं० १ रु० १। भार २ रु० सर्व औषध व्हा० नें पाठवूं.

सर्व सामानाचा मोठा क्याटलाग मागवावा. तो फुकट पाठवूं. औषधांत अपायकारक पदार्थ अगदीं नसून तीं पूर्ण खात्रीची असल्याबद्दल असंख्य सर्टिफिकिटें आ... याशिवाय मोठमोठे रोगांवर अनेक औषधें, थोक्त रसायनें, भस्में, पाक गुटिका आसवें, तेलें व सुगंधी अत्तरें वगैरे माफक दरानें मिळतात. अनु० ख० सो० ट० ख० वे० पडेल. रोगीनें किंवा व्ही. पी. नें पाठवूं. प्रकृतिमान कळविल्यास रोग्याचें निदान व चिकित्सा कळवूं.

पत्ताः—मु० मुर्डी, पो० हर्णै, जिल्हा रत्नागिरी. } कृष्णशास्त्री पेंडसे वैद्य.

ना० नं० २०

कापुस तक्ता—साप्ताहिक २५ नोवेंबर सन १९१६

जिल्हा.	वर्ष.	काटन मार्केट. आयात. कापसाच्या गाड्यांची संख्या. ता. २५-११-१६ पर्यंतचा आठवडा	१-९-१६ पासून.	रुईच्या बोजाच्या गाड्यांची संख्या. ता. २५-११-१६ पर्यंतचा आठवडा	१-९-१६ पासून
उमरावती	चालू साल	१०,६६०	२७,८३६	१८८	२८७
	गुदस्त	१५,७८६	२९,९४९	७७	३९२
	तिगस्त	२,८५१	७,९९७	६५	१५५
यवतमाळ	चालू साल	२,२७५	८,५१८	३८७	५३९
	गुदस्त	२,९७५	८,१७२	४५४	६६७
	तिगस्त	९९८	३,०७८	५७	९१
आकोला	चालू साल	१५,४२९	४८,२०२	१०५	१२९
	गुदस्त	२०,९३३	४५,१८७	३७६	४०७
	तिगस्त	४,५३१	१०,७९१	५	८४
बुलडाणा	चालू साल	१३,३२४	४३,५७५	१३	२९
	गुदस्त	१८,३७०	४३,१०७	१५	१८
	तिगस्त	४,२६२	१०,३४५	१६	३९
एकूण वऱ्हाड	चालू साल	४१,६८८	१२८,१३१	६९३	९८४
	गुदस्त	५८,०६४	१२६,४१५	९२२	१,४८४
	तिगस्त	१२,६४२	३२,२११	१४३	३६९

टीप—चालू सालच्या बरोबरीचे साल गुदस्त व तिगस्त सालचे आठवडे २७ नोवेंबर १९१५ व २८ नोवेंबर १९१४ पावेतों होते.

सी० जी० लेक्टवीच
डायरेक्टर ऑफ अग्रिकलचर ॲन्ड इंडस्ट्रीज मध्यप्रांत

हें पत्र आकोला येथें कैलासवासी खंडेराव बाळाजी फडके यांच्या वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत नारायण खंडेराव फडके यांनीं सदाशिवात्मजांत छापून प्रसिद्ध केलें.

Regd-No. N 150

वऱ्हाडसमाचार.

Berar-Samachar.

वर्ष ५०] आकोला--सोमवार तारीख ११ माहे डिसेंबर सन १९१६ ई० अंक ४८

वर्गणीचे दर

आकोल्यांतील लोकांस........१ रुपया
बाहेरगांवीं ट. हां. .... २ रुपये
वर्गणी आगाऊच घेण्याची वहिवाट आहे.

नोटीशीचे दर

दर ओळीस दीड आणा.
हेडिंगच्या दोन ओळी धरल्या जातील
नोटीस सुवाच्य असली पाहिजे.

सूचनाः- गुरुवारच्या आत येणाऱ्या नोटीसा त्याच आठवड्यांत घेतल्या जातील. यापुढें येणाऱ्या नोटीसास स्पेशल चार्ज पडेल.

जाहिरात

मुंबई ब्यांकेची सेव्हिंग ब्यांक.

ह्या बँकेंत खाली दिलेल्या अटीवर ठेवी ठेवितां येतात.

कोणत्याही वर्षाचे १ ले जानेवारी आणि ३१ दिसेंबर याच्या दरम्यान दोन हजार रुपये पर्यंत पैसा ठेविला जाईल

ठेवी दोन अथवा अधिक इसमांच्या नावावर ठेवतां येतील आणि तो पैसा यापैकीं एकास अथवा जास्त इसमांस अगर यापैकीं मयताचे मागें राहील त्यांस काढतां येईल

व्याज दर साल दर शेकडा तीन रुपयाप्रमाणें दिलें जाईल. व्याजाची आकारणी प्रत्येक महिन्याची जी कनिष्ठ शिल्लक असेल तिजवर केली जाईल. मात्र दहा हजारावरील शिल्लक रकमेस व्याज नाहीं. नियमांच्या प्रती बँकेंत अर्ज केला असता मिळतील.

मुंबई ब्यांक आकोला ९।९।०९ } Lyon Setot एजंट

नो. नं १

चांदीचीं भांडीं

नाशिक येथें तयार केलेलीं सर्व प्रकारचीं सुबक व घाटदार भांडीं आमचेकडे विक्रीस तयार असतात. भाव माफक व्ही. पी. नें अगर रोखीनें पाठवूं. मालाचे खरेपणाबद्दल ग्यारंटी देऊं

पुरुषोत्तम रामचंद्र वैशंपायन
रविवार पेठ नाशिक सिटी.
नो. नं. ४

सावंतवाडी येथील.

दशावतारी गंजिफा—उत्तम पानें व टिकाऊ पक्का रंग किंमत ।॥।, १, १।, १॥, २, २॥, ते ५ रु. प. **बुद्धीवळजोड लांकडी**— किंमत ।॥। १, १॥, २ ते ४ रु. प. **सोंगट्या जोड**— किंमत ।, ॥, ।॥।, १, १॥, रु. प. **खडावा जोड**— शिसवी व शिवणीचे वगैरे सामान धाऊक व किरकोळ आमचेकडे विकत मिळेल. मोठा क्या. मा. फुकट

डी. आर. आळवणी, स्टेट सावंतवाडी
नो. नं. ३४९

खात्रीचा तयार केलेला.

ताजा अनंत मूळ

नंबर १ ला ३॥ रु. शेर नं. २ रा २॥ रु. शेर ८ दिवसाची पूर्व मागणी केल्यास तांबूस मुळ्यांचा ताजा कुटून अच्छेराच्या वजनानें डब्यांत भरून पाठविला जाईल. गुण व घेण्याची रीत डब्यावर.

पत्ता

रामचंद्र सदाशिव सार्कडे उद्धवजी मोहला नागपूर शहर सर्कल नं. ६
नो० नं०

अमेरिकन सोन्याचे कधींच काळे न पडणारे दागिने

चंद्रहार किं. रु. ३।४ गोठ जोडीची किं. रु. १॥ २, २॥. पाटल्या जोडीची किं. रु. १॥, २, २॥. सरी किं. रु. ३ ४, ५, वज्रटीका रेशमांत गुंफलेली किं. रु. ३, ४. ठुशी रेशमांत गुंफलेली किं. रु. ५, ६. नथ उत्तम मोत्यांनीं बांधलेली किं. रु. ३, ४, ५. शिंप्याचं मोतीं लहान मोठें वाटेल तसें. सरीची किं. रु. १॥. २, ३. ४. अंगठी किं. रु. १, १॥, सले अष्टपैलु जोडीची किं. रु. १॥. बांगड्या जोडीची किं. रु. १॥, २ २॥ कोणत्याही प्रकारचा मापाचा दागिना मिळेल.

पत्ताः—मगनलाल के. आणि कंपनी
गिरगांव मुंबई.

हिंदुस्थान [illegible]

हिंदुस्थानां[illegible] ज्वर व हिवताप या[illegible] झालें आहे. पण त्या[illegible] बाटली-वाला यांचें हि[illegible] रामबाण आहेत. [illegible] वाटतांच हें [illegible]

बाटलीवाला यांच्या निस्तेज लोकांसाठीं शक्तिकारक गोळ्या

हें औषध घेतल्यानें भागवटा, मेंदूचे श्रम, पौरुषनाश, अशक्तता व क्षयरोगाचें मान त्याप्रमाणें अजीर्ण इ. इ. विकार तावडतोब दूर होतात किं रु. १५८.

बाटलीवाला यांचें दंतमंजन.

हें दंतमंजन मायफळाशीं काहीं इंग्रजी औषधांचा वैद्यकीय रीतीनें मिलाफ करून बनविलें आहे. किं. ०४

बाटलीवाल्याचें गजकर्णावर मलम.

यानें गजकर्ण, कुजली, खरूज याचा विकार एका दिवसात नाहींसा होतो. किं. ०४

हीं औषधें सर्व औषधी विकणाऱ्या दुकानावर व डॉ. एच. एल. बाटलीवाला जे. पी. मु. वरली लेबोरेटरी दादर, मुंबई याजकडे मिळतात.

Dr. H. L. Batliwala Sons & Co. Ltd.

N. N. 3 Dadar Bombay.

श्री दत्तात्रय अलंकारालय कोल्हापूर.

आमचे कारखान्यांत स्वतःचे देखरेखे खालीं, मुद्दाम तयार केलेले उत्तम सोन्याचे सुबक दागिने— मंगळसुत्र माळ, ठुशा-जोड, गुलाबाचीफुलें, बिल्वदळ टीका, मुदी अग्रफुलें साखळ्या व वाळ्याचीं वगैरे सर्व जातीचा माल—तसेच चांदीच्या मासोळ्या, चाळ, उपकर्णी, ताटें, वाट्या, गडवे, इत्यादि माफक दरानें मिळतील. आम्ही सर्व सोनें, न्याशनलचें शंभर नंबरी वापरीत असतों. व डागाचा उपयोगही नियमितच केलेला असतो. यामुळें जिन्नस पांढरे पडण्याची अगर वाईट दिसण्याची भीति बाळगण्याचें मुळींच कारण नाहीं. आमचे जिन्नसाची लाख काढून वजन तोलून पाहावें. गिऱ्हाइकाची खात्री करून देण्यास आम्ही तयार आहों. व्यापाऱ्यास कमिशन मिळेल ऑर्डरी प्रमाणें माल तयार करून देऊं. चांदी सोन्याचे खरेपणाबद्दल आम्ही जबाबदार आहों. माल रोखीनें अगर व्ही. पी. नें पाठविला जातो. ऑर्डरी बरोबर एक रुपया आगाऊ पाठविला पाहिजे.

श्रीदत्तात्रय अलंकारालय—कोल्हापूर
नो नं ६

आयुष्याचा विमा.

विचार करण्यांत वेळ घालवून आपलें कर्तव्य करण्यास व्यर्थ उशीर करूं नका. आपले आयुष्याचा विमा **धि एशियन कमर्शियल अशूअरन्स** कंपनी लिमीटेड मुंबई, या देशी कंपनीमध्यें करणें प्रत्येक मनुष्याचें कर्तव्य आहे. विमा उतरण्याचे नमुने व माहिती आमचे वऱ्हाड आणि मध्यप्रांत चे फिरते एजंट रा. रा. वि रा. सोमण यांजकडे अगर आमचेकडे मिळेल.

गांवोगांव हुशार एजंटाची जरूरी आहे.

सेक्रेटरीज
धी एशियन कमर्शियल अशूअरन्स कं. लि. इस्मायल बिल्डिंग्ज. फोर्ट, मुंबई.
नो. नं. ३६९

काश्मीरी केशर.

पवित्र आणि अस्सल १८८ उत्तम कस्तुरी ३५, शुद्धशिलाजीत ८८ सुर्मा ममीरा ३ तो. अंगूरी हींग २।, सुगंधित जीरा १ कागजी बादाम ८९ पौंड, बादाम मुरब्बा २ पौं. टिन १

काश्मीर स्टोर्स श्रीनगर नं० ९
नो० नं० ४१७

जाहिरात

सर्वत्र शेट सावकार व इतर लोकांस कळविण्यांत येते कीं माझा मुलगा नामे रसूल हा चैनीखातर माझ्या स्वसंपादित इस्टेटीवर माझ्या संमतीशिवाय कर्ज काढल्याचे समजते. तर माझे इस्टेटीवर कोणत्याही प्रकारचा हक्क त्याचा नाहीं. तर कोणी त्यास कर्ज वगैरे देऊं नये. व दिलेल्या कर्जा बद्दलही मी जबाबदार नाहीं हें सर्वत्रांस कळविलें आहे कळावें.

सही
अहमदखा वा हैदरखा मुसलमान
रा. दहिहांडा ता. आकोट
नि. आंगठा

नो. नं. ४२३

नोटीस

नोटीस बेशमी बळीराम वा। कृष्णाजी जात कुणबी रा० रामतीर्थ ता। मंगरूळ यांसः—

कृष्णाजी वा। भोपाजी कुणबी राहणार रामतीर्थ ता० मंगरूळ जि० आकोला यांजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं तूं माझा मुलगा असून माझ्यांतून निराळा आहेस. हल्लीं तूं वाईट लोकांचे नादीं लागून काम धंदा न करिता लोकांचें कर्ज काढून वाटेल तशा प्रकारे खर्च करितो या करितां या नोटीशीनें कळविण्यांत येते कीं कोणाचें कर्ज काढल्यास त्याबद्दल मी व माझी इस्टेट जबाबदार नाहीं तूं आपलें चांगलें प्रकारें वागून आपले घरचे मिळकतींत कामधंदा करावा. मी अन्नवस्त्र देण्यास तयार आहे, अगर स्वतः मेहेनत करून आपला प्रपंच चालवावा. तुह्मास कर्ज काढण्याचे मुळींच कारण नसतां विनाकारण कर्ज काढून वाटेल तसा उधळमाळ करितां या करितां या नोटीशीनें तुह्मांस सूचना करित आहे कीं कोणाचें कर्ज वगैरे काढूं नये. कर्ज काढल्यास त्याची जबाबदार मी अगर माझी स्थावर जंगम जीनगी राहणार नाहीं ही नोटीस दिली ता० २-१२-१९१६

सही

कृष्णाजी वा। भोपाजी कुणबी याची निशाणी खुद

नो. नं. ४३४

जाहिर नोटीस

रेणाई मर्द हरसाजी जात कुणबी रा. उकर्डा ता० मुर्तिजापूर जि. आकोला हीसः—

खालीं सही करणाऱ्याकडून या नोटिशीनें कळविण्यांत येते कीं, तुझा मयत नवरा नामे हरसाजी ह्मणजे माझा सख्या चुलता यांची खालीं लिहिल्या प्रमाणें जिनगी आहे. तिचें वर्णन. मौजे उकर्डा ता० मुर्तिजापूर येथील शेत सर्वे नं. ७१ पैकीं पोट हिस्सा नं. १ ए. गुं. आ रु. १७८९ २६

खातेदार हरसाजी वा। येऊजी, घर एक कौलुचें एक आड्याचें कोठा तक्तपोचा या शिवाय जंगम माल सदहू जिनगांचा कायदेशीर वारस मी आहे. तुझा फक्त खाण्यापिण्याचा तुझे हयातीपर्यंत हक्क आहे. मला असें कळलें कीं, तूं सदहू जिंनगी गहाण अगर खरेदी करून अफरातफर करण्याचे मागे लागली आहेस. तुला खाण्यापिण्यासाठीं जिंनगी गहाण अगर खरेदी देण्याची वास्तविक कांहींच जरूरी नाहीं. तरी या नोटिशीनें तुला कळविण्यांत येते कीं तूं वरील जिनगी कोणतेही प्रकारें अफरातफर करूं नये व जे कोणी तुझे पासून सदहू जिंनगी घेतील त्यांचें विनाकारण नुकसान होईल. ही जिंनगी तूं विकूं अगर गहाण टाकूं नयेस व लोकांनीं कोणी घेऊं नये. ही नोटीस दिली कळावे आकोला ता० ४-१२-१६ इ.

सही

गणू वा। परशराम कुणबी रा० उकर्डा ता० मुर्तिजापूर जि० आकोला

नो. नं. ४३९

नोटीस

यमुनी मर्द मारोती पाटील रा. व्याळे ता० बाळापूर हल्लीं मुक्काम मोरगांव सादीजन ता० बाळापूर जि. आकोला.

ईसः—

खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं तुह्मी ता. २-७-१९१६ इसवी रोजीं करार चिट्ठी लिहून दिली कीं, मौजे व्याळे येथील शेत सर्वे नंबर एकर १६ गुंठे ४३३ आकार रुपये ३९ च्या जमीनी पैकीं एकर ११ जमीन तुमचे कडे सावकाराचे असलेल्या कर्जात आह्मास खरेदी देण्याचे कबूल केले आहे. ती साहूकाराची कुल रक्कम आमचे पाशीं देण्यास तयार ठेविली आहे ती रक्कम त्या सावकारांना देऊन आह्मास वरील शेत सर्वे नंबरा पैकीं ११ एकर जमीन ही नोटीस पावल्या पासून आठ ८ दिवसाचे आंत खरेदी करून द्यावी व तुह्मी खरेदी ह्मणूनच ही जमीन आमचे ताब्यांत दिली आहे. त्या प्रा। खरेदी न दिल्यास रितीप्रा। तजवीज केली जाईल. शिवाय या नोटीसीचा खर्चही तुह्मास द्यावा लागेल कळावे ता. ५-१२-१६

सही.

तुकाराम वा। नारायण पाटील रा० व्याळे दस्तूर खुद.

नो. नं. ४३६

जाहिर नोटीस

मारोती वा। बापुजी व नैराम वा। बापु काळे उभयतां राहणार सांगळूद ता० आकोला यांजकडून सर्वत्र लोकांस कळविण्यांत येते कीं, आमचा बाप बापुजी व चुलता रावजी हे एकत्र असून एकत्रपणांत मरण पावले. बापुजी हा प्रथम मेला व चुलता रावजी हा सुमारें १६ वर्षे झालीं मरण पावला. तेव्हा पासून आह्मी दोघे बंधु सर्व एकत्र जिनगीचे पूर्ण मालक झालो असून त्या प्रमाणें आजपावेतों वहीवाट करीत आलों आहोत. आमची चुलती नामे लक्ष्मी मर्द रावजी ही आमचे घरांतच आमचे बरोबर एकत्रांत आमचे कुटुंबांतील माणसाप्रमाणें आजपर्यंत राहत आहे. हल्लीं आह्मास असें समजलें कीं; कांहीं लबाड लोकांनीं तिजला फंद फितूर देऊन तिचेकडून काहीं जिनगी गहाण खरेदी वगैरे घेण्याची खटपट चालविली आहे. तरी या नोटिशीनें सर्वत्र लोकांस जाहीर करण्यांत येते कीं सदरहू आमचे चुलतीस तसें करण्याचा कांहींएक हक्क नाहीं. व तसा व्यवहार तिजपाशीं कोणी केल्यास त्याची कोणतेही प्रकारें जबाबदारी आमचेवर नाहीं कळावे ही जाहीरात दिली तारीख ७ दिसेंबर सन १९१६ इ०

सही

मारुती बापुजी काळे व नैराम बापुजी काळे उभयतां तर्फे

वकील

Ramkrishna Balaji Oka.

नो. नं. ४३७

नोटीस

रा. शेख फत्तु शेख अब्दुल रा. भरजाहगीर पोस्ट रिसोड ता. वाशिम जि. आकोला यासी:—

खालीं सही करणार इजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं तुह्मी मला सरासरी १० वर्षापासून शेलू खडसे येथें माहेरी आणून सोडिले आहे व मी तुमचे घरीं येण्यास तयार असून ही तुह्मी मला नेत नाहीं. व दुसरी बायको करून सुखानें नांदत अहात असो, मला शेलू येथें आणून घातल्या पासून दरमहा चार रुपये प्रमाणें सावकाराचे कर्ज काढून खात आहे. तरी ही नोटीस पावल्या तारखे पासून दाहा दिवसाचें आंत वर लिहीलेलें मजबद्दलचें १० वर्षाचें कर्ज सावकाराचे फेडून व त्या बद्दलची पावती आणून मला द्यावी व घेऊन जावें. वरील मुदतीत वर लिहिल्या प्रमाणें न केल्यास तुमचा नवरेपणाचा हक्क मजवर राहणार नाहीं व हीच फारकती समजून दुसरी घरठाव करीन कळावें ता० ३०-११ १६ इसवी

सही.

रारादबी मर्द शेखफत्तु निशाणी हातची बांगडी दस्तुर सयदलाल सयद अमीर

रा. शेलू पो. वाकद

नो० नं० ४३८

जाहिर नोटीस

१ मातोश्री गोदावरीबाई जवजे कन्हयालाल आगरवाले २ रा० रा० दिनकरराव आनंदराव देशपांडे ३ रघुपतराव व्यंकटराव देशपांडे ४ देविलाल फकीरचंद कायत ५ चैनसींग भागवतसींग रजपुत ६ बळीराम व गोविंदा वा। दावलसा पाहाडी ७ सिताराम चुनीलाल आगरवाले मारवाडी पारस ८ सेखरहिमान वा। सेखमेलु मुा। ९ अलीमहमह वा। महमहयासीन १० शामजी रामजी तेली ११ पांडु दावल लोनारी १२ संपत परशराम माळी १३ शामजी दामजी भाटिया १४ तुकाराम दादोजी तेली १५ बादशहा याकुबजी मुसलमान १६ हाजाअली अब्राभाई कच्छी १७ अंबादास रामकृष्ण यांचा वारस बळवंत अंबादास देशपांडे १८ उद्धव वा। हमे गवळी १९ तानाजी नारायण तेली मापारी २० किसन डोंगर गवळी २१ सदु दावल तेली २२ खंडु हरी जिनगर २३ रामप्रसाद तोडापांडे गोडब्राह्मण पंडीत रा० सर्व बाळापूर व इतर असामी लोक व सर्व लोक यांसः—

जग जाहीर नोटिशीनें खालीं सही करणार लक्ष्मीनारायण कन्हयालाल आगरवाले मारवाडी रा० बाळापूर यांजकडून कळविण्यांत येते कीं मी कन्हयालाल गन्नुलाल अगरवाले मयत यांचा दत्तक मुलगा आहे. रुप्या माझे माझी दत्तक आई गोदावरी बाई इचे आपसांत बनत नसल्याकारणानें व सर्व प्रकारची स्थावर जंगम इस्टेट ताब्यांत देत नसल्यामुळें ताब्यांत घेणें करिता भानगड चालली आहे. या भानगडीस सव्वा वर्ष झालें आहे. एक वर्षभर ही भानगड सिनियर सबजज कोर्टांत चालली. कोर्ट फीचे तक्रारीचे मुद्देवर मुकदमा काढला गेला. आतां पुन्हा चालू केला आहे करिता पूर्वी ही असामी लोकांस तारीख २५-१०-१९१५ रोजीं पोष्ट नोटिशीनें सर्व असामी लोकांस कळविले होते व पुन्हा ही आतां जगजाहीर नोटिशीनें सर्व असामी लोक यांस व इतर लोकांस कळवितों:—

मयत कन्हयालाल गन्नुलालचे बाळापूर दुकानचे देणें घेणें संबंधीं ज्यांचे कडून गहाणखतें, कर्जरोखे टिकीट वही खाते, व वहिखात्यांचें पैसे घेणें आहे त्यांनीं असली दस्तांएवज किंवा पावती घेऊन कोणतेच प्रकारें निकाल करूं नयेत. व व इतर लोकांनीं ही देव घेवीचा व्यवहार करूं नये व ज्याचे ताब्यांत शेती पट्टेखतानीं अथवा तोंडीं वहितीस ताब्यांत आहे व दुकान भाडे चिठ्ठीनें अथवा तोंडी भाड्यानें ताब्यात आहे त्यांनीं आपापली मुदत संपली ह्मणजे ताब्यांत असलेली इस्टेट माझा निकाल होईपर्यंत माझी दत्तक आई गोदावरीबाई हिचे ताब्यांत देऊं नये व नफ्यांची अथवा भाड्याची रक्कम ही पावती घेऊन देऊं नये व सर्वांनीच कोणतेच प्रकारें देव घेव करूं नये. सर्व असामी लोक व ज्यांचे कडून भाड्याची व नफ्याची रक्कम घेणें आहे त्यास हें कळवितों कीं पैसे मजला द्यावे अथवा पैसे मजला देणें करितां कोणताही संशय वाटल्यास आपले जवळ ठेवणें तुम्हांस व्याजाचा फायदा पाहणें असल्यास सावकाऱ्यांत ठेवणें परंतु कोणतेच प्रकारें माझ्या आईशीं देव घेवीचा व्यवहार करूं नये. जर अशा प्रकारचा व्यवहार माझी दत्तक आई गोदावरीबाई हिशीं केला तर जे लोक देव घेवीचा व्यवहार करितील त्याचे जबाबदार मी अगर कन्हयालालची इस्टेट नाहीं त्याची जोखीम जे व्यवहार करतील त्यांचेवर आहे. मजला ज्यांचेकडून पैसे घेणें आहे त्यांचेवर मी फिर्याद करून पैसे खर्चासह भरून घेईन. या करितां मुद्दाम या जगजाहीर नोटिशीनें वऱ्हाडसमाचार पत्रांत छापून प्रसिद्ध केली आहे कळावे ता० ५-१२-१६ इ.

सही

लक्ष्मीनारायण कन्हयालाल अगरवाले रा० बाळापूर द० खु०

नो. नं. ४३९

जाहिर नोटीस

जाहिर नोटिस मौजे आंबोडा ता. मुर्तिजापूर व दुसरे गांवचे सेट साहूकार सर्व लोकांस कळविण्यात येते कीं माझा माऊ गणाजी संभाजी भगत हा मयत झाला. त्यास दोन महिने झाले. मयतास विधवा आनंदी ही त्याची बायको आहे. तिजला पुत्र संतान नाहीं. ती फक्त अन्नवस्त्राची मालकीण आहे. तिजपाशीं मयत गणाजी चे इस्टेट स्थावर आंबोडा ता. मुर्तिजापूर येथील शेत स. नंबर २ व ६८ व ५९ आणि घर व जंगम जिनगी तिजपाशीं आहे. ती इस्टेट तिजपासुन कोणी खरेदी अगर गहाण कोणी घेऊं नये. जर करितां घेत-

त्यास तो दस्तैवज रद्द होईल. हें पक्कें समजावें. कळावें. ता. ३०-११-१६

सही

बायाजी वा सखारामजी याचे हातची

नि. खुद

नो. नं. ४४०

नोटीस

नोटिस बेशमी आनंदी मर्द गणाजी कुणबी रा आंबोड ता. मुर्तिजापूर

यांसः—

खालीं सही करणार यांजकडून नोटिस देण्यांत येते आहे कीं, माझा भाऊ गणाजी संभाजी हा मयत झाला दोन महिने झाले. तूं त्याची विधवा बायको आहे. तुजला पुत्र संतान कांहीं नाहीं. मयत गणाजीची इस्टेट तुजपाशीं स्थावर आंबोड ता. मुर्तिजापूर येथील शेत स. नंबर २ व ६८ व ५५ आणि घर व शिवाय जंगम जिनगी आहे. तुझे मनांत त्या इस्टेटीचे नुकसान करण्याचे आले. तरी या नोटिशीनें कळविण्यांत येत आहे कीं, तुजला खरेदी अगर गहाण ठेवण्याचा अधिकार नाहीं. जर करितां त्वां कोणास खरेदी अगर गहाण दिल्यास तो दस्तैवज रद्द होईल. व तूं सरकारी कायद्यानें गुन्हेगार होशील. तुजला फक्त अन्नवस्त्राचा अधिकार आहे या शिवाय कांहीं नाहीं. कळावें. ता. ३०-११-१६

सही

बायाजी वा॥ सखारामजी नि॥ खुद हातची

नो. नं. ४४१

वऱ्हाडसमाचार

मित्ति मार्गशीर्ष वद्य २ शके १८३८

अबकारी सल्लागार मंडळ्या.

दारू व इतर मादक द्रव्यें यांच्या व्यसनापासून होणाऱ्या हानीला कांहीं आळा बसावा ह्मणून कोठें दारूचीं किती दुकानें असावीं किंवा कोठें त्यांची संख्या कमी करतां येण्यासारखी आहे वगैरे गोष्टींत सल्ला देण्यासाठीं मंडळ्या स्थापन कराव्या अशी मद्यपाननिषेधक मंडळींची सूचना होती व ती सरकारानें मान्य करून प्रांतोप्रांतीं तशा मंडळ्या स्थापनही केल्या. पण या मंडळ्यासंबंधानें सरकारी अधिकाऱ्यांकडून जे नियम ठरविण्यांत आले त्यामुळें त्या मंडळ्या नेमून न नेमून सारख्याच कशा झाल्या हें पहावयाचें असेल तर सर हर्बर्ट रॉबर्ट्स् यांच्या सूचनेवरून पार्लमेंट पुढें जें पत्रक सादर करण्यांत आलें तें पहावें या पत्रकावरून असें दिसतें कीं १९१२ पासून १९१४ पर्यंतच्या तीन वर्षांत हिंदुस्थानांत अशा सल्लागार मंडळ्यांची संख्या ३३६ होती. पण या मंडळ्यांनीं ज्या शिफारशी करावयाच्या त्यांचा मसुदा सरकारी अधिकाऱ्यांनीं अगोदर तयार करून ठेवावयाचा व आयतेवेळीं कमिटीपुढें तो मांडावयाचा. सर्वच कमिट्यांतून बिनसरकारी सभासदांची संख्या सरकारी सभासदांपेक्षां ज्यास्त नसल्यामुळें पुष्कळ ठिकाणीं हा मसुदा सरकारी सभासदांच्या बहुमताच्या जोरावर अर्थात पासही व्हावयाचा ! अशी स्थिति असल्यावर या ३३६ कमिट्यांच्या दीर्घ प्रयत्नानें सगळ्या हिंदुस्थानांत एकंदर दरवर्षीं फक्त ७७ दारूचीं दुकानें कमी झालीं याचें आश्चर्य वाटावयास नको. हा अत्यंत असमाधानकारक स्थिति सुधारली पाहिजे ह्मणून सर रॉबर्ट हर्बर्टस यांनीं स्टेट सेक्रेटरी साहेबाकडे कांहीं सूचना पाठविल्या आहेत व त्या त्यांचेकडून हिंदुस्थान सरकाराकडे विचारासाठीं आल्या आहेत. हल्लीं कलेक्टर किंवा दुसरे सरकारी अधिकारी बोलावतील तेव्हां कमिटीच्या सभा व्हावयाच्या असा जो प्रकार आहे तो बदलून कांहीं ठराविक मुदतींत सभा झाल्या पाहिजेत असा नियम व्हावा; कमिटींत लोकनियुक्त सभासद असावे व त्यांची संख्या सरकारी सभासदांच्या संख्येपेक्षां नेहमीं ज्यास्त असावी; सर्व अबकारी बाबतींत त्यांची सल्ला घेण्यांत यावी व त्यांच्या स्पष्ट मंजुरीवांचून दारूच्या दुकानांची संख्या वाढविण्यांत येऊं नये; अशा कमिट्या प्रत्येक शहरांत, गांवांत खेडोपाडींसुद्धां असाव्या; व शहरांतल्या दारूच्या वगैरे दुकानदारांना लायसेन्स देण्याचे काम या कमिट्यांच्या हातीं असावें. अशा बऱ्याच उपयुक्त सूचना सर ह. रॉबर्ट्स् यांनीं केल्या आहेत. या मंजूर होऊन अमलांत आल्या तरच कमिट्यांच्या हातून कांहीं खरें कार्य होईल. नाहींपेक्षां सल्लागार मंडळ्या नेमल्याचा अधिकार सरकारानें उजव्या हातानें द्यावा व डाव्या हातानें काढून घेऊन लहान पोरांप्रमाणें लोकांना नुसतें हंसत हंसत झुलवीत रहावें असा प्रकार जो हल्लीं चालला आहे तोच पुढें राहील. अशा निःसत्त्व निष्क्रिय कमिट्या नेमण्यांत मग अर्थ तरी कोणता राहिला ?

महायुद्धाची प्रगति.

गेल्या तीन चार आठवड्यांपासून रूमानिया हेंच महायुद्धाचें मुख्य केंद्र बनून राहिलें आहे. अलीकडे १९-२० दिवसांत तर रूमानियाची स्थिति इतकी नाजूक झाली आहे कीं त्याचें कोणत्या घटकेला काय होईल याचा कांहींच नियम सांगतां येत नाहीं. परमेश्वरच आता त्याचें रक्षण करील तर ठीक आहे, नाहीं तर बेल्जम व सर्बिया यांच्यासारखी त्याची दशा होईल. रूमानियाचें बरें वाईट झाल्यानें ह्मणजे युद्धाचा अंत होणार आहे असें ही नाहीं. जर्मनीची खुमखुमी पूर्णपणें मोडून पुनः निदान पन्नास वर्षें तरी युरोपच्या शांततेचा भंग त्याला करतां येऊं नये असें करून टाकण्याचा मित्र राष्ट्रांचा निश्चय कायम आहे व हा तडीस गेला नाहीं तोंपर्यंत युद्ध चालू राहणारच. मित्रराष्ट्रांपाशीं द्रव्य आणि दारू गोळा वगैरे युद्धोपयोगी सामानाला तूट नाहीं. ग्रेटब्रिटनमधला प्रत्येक मनुष्य देशाभिमानानें प्रेरित होऊन लढाईवर जाण्यास तयार आहे. हिंदुस्थानचा लष्करांत व्हालंटियर होऊन जाण्याचा हक्क मिळाल्यास लाखों लोक लष्करी शिक्षण घेऊन ग्रेटब्रिटनच्या साह्याला जाण्यास तयार होतील. फ्रान्स व राशिया यांच्यापाशीं ही कोणत्या गोष्टीची वाण नाहीं. अशा स्थितींत जर्मनी जेरीस येई पर्यंत हें युद्ध चालू राहण्यास कोणती ही हरकत दिसत नाहीं. पण असे सामान्य विचार करीत बसण्यापेक्षां प्रत्यक्ष स्थितीकडे आपण आतां वळूं.

रूमानिया.

रूमानियाच्या पश्चिम सरहद्दीकडे टिठ्कडं रूमानियन सैन्याला हटावें लागलें. दक्षिणेकडे मात्र रूमानियानें शत्रूचा पराभव करून तुर्क, जर्मन, व बल्गेरियन यांना मागें हटविलें. अलेक्झांड्रीया आणि बुखारेस्त यांच्यामध्यें भयंकर निकराची लढाई चालली आहे. मध्यंतरीं शत्रूला येथें ही मगें हटविण्यांत आलें होतें; पण इतक्यात त्यांना कुमक मिळून त्यांनीं बुखारेस्तच्या दक्षिणेस असलेलें ग्राडिकटी हें ठिकाण घेतलें. त्यांना मागें हटविण्याचा रूमानियनांनीं प्रयत्न केला, पण तो निष्फळ होऊन त्यांनाच उलट हटावें लागलें असें राशियन सरकारी पत्रकावरून समजतें. बुखारेस्तचें रक्षण करणें आतां फार कठीण झालें आहे हें जाणून व तेथील किल्ल्याचीमोड तोड आपण करून टाकली तेथून लष्कर हलविलें आहे असें ही रूमानियाकडील बातमीवरून कळतें.

वादग्रस्त प्रश्न.

रेल्वे कंपन्यांना युरोपियन व युरेशियन यांसारख्या विशिष्ट जातीसाठीं थर्ड क्लासच्या डब्याचा एक खण राखून ठेवतां येतो कीं नाहीं या प्रश्नासंबंधानें बरीच चर्चा चालली आहे व कांहीं ठिकाणीं या संबंधाचे खटले होऊन निरनिराळे व परस्पर विसंगत असे निकाल म्याजिस्ट्रेटांकडून देण्यांत आले आहेत. सिंध प्रांतांतल्या एक खटल्यांत कंपनीला असा अधिकार नाहीं असा निकाल देण्यांत आला, तर मुंबईच्या प्रेसिडेन्सी म्याजिस्ट्रेटांनीं याच्या अगदीं विरुद्ध निकाल दिला; आणि परवा मद्रासकडे एका माजिस्ट्रेटानें सिंध प्रांतांतल्या निकालाचीच पुनरावृत्ति केली. रेल्वे कंपन्यांचा हा अधिकार अर्थात् वादग्रस्त असल्यामुळें हायकोर्टासारख्या अखेरच्या न्यायकोर्टाकडून या संबंधाचा निर्णय होण्याची अत्यंत अवश्यकता आहे.

ग्रीसमधली गडबड.

ग्रीसचा रजा कॉन्स्टंटाईन यानें तोफा आपल्या स्वाधीन कराव्या अशी मागणी फ्रेंच सरकारानें केली होती. ती ग्रीक सरकारानें अमान्य करतांच ॲडमिरल फुर्ने यांनीं आपल्या फौजा ग्रीसच्या किनाऱ्यावर उतरविल्या. तेथें फ्रेंच खलाशी व ग्रीकसैन्य यांची चकमकही झाली. त्या मुळें अथेन्सचे लोक घाबरून रस्त्यांत गर्दी करूं लागले दुकानदारांनीं दुकानें बंद केलीं. इतक्यात फ्रेंचांचीं दोन क्रुजरें कालिसन बंदरांत शिरलीं हा प्रकार होतांच राजानें सहा तोफखाने देण्याचें कबूल केलें, तेव्हां फ्रेंच ॲडमिरलनें ही फक्त ३०० लोक ठेवून बाकीचें सैन्य किनाऱ्यावरून परत नेण्याचे ठरविलें. रूटरचा बातमीदार कळवितो कीं राजपक्षाचे लोक व वेनेझुलास पक्षाचे लोक यांच्यांत एक जोराची झटपट झाली, व ग्रीक सैनिकांच्या बरोबर फ्रेंचलोक येऊं लागल्यास तुह्मी त्यांना विरोध करा अशी ही फूस राजानें दिली होती असें ह्मणतात. ता. २ च्या तारेवरून कळतें कीं राजानें सहा तोफखाने देण्याचें कबूल केलें पण दोस्तराष्ट्रें ऐकेनात ग्रीक लोकांनी केलेल्या दंग्यामुळें हें प्रकर्ण विकोपाला गेलें आहे आणि त्याबद्दल ग्रीसला भरपाई करावी लागेल असें राजाला सांगण्यांत आलें सहाच्या बद्दल आठ तोफखाने देऊन दोस्त राष्ट्रांच्या लोकांच्या रक्षणाची ही हमी ग्रीक सरकार घेत आहे व त्याचप्रमाणें वेनेझुलोसच्या पक्षाचे जे लोक पकडण्यांत आले आहेत त्यांच्याबद्दल ही कायदेशीर ग्यारंटी देण्यांत येईल व मित्रराष्ट्रांशीं स्नेहसंबंध पुनः स्थापित करण्यांत येईल अशा बातम्या आहेत.

शेती प्रदर्शन

(सदुद्योगी पुरुषांचा गौरव.)

दरसाल प्रमाणें यंदाही शेतीच्या प्रयोग शाळेमध्यें चांगल्या चांगल्या नामांकित शेतीच्या वस्तूंचें प्रदर्शन फार सुबकपणें करण्यांत आलें होतें. त्यामध्यें कापसाचे १२९ प्रकार असून ज्वारीचे ६२ मुईमुगाचे ४९ गव्हाचे २९ फळफळावळीचे २६ व भाजीपाल्याचे १८ असे नमुने पहाण्यासाठीं मांडले होते. कापसाच्या नमुन्यामध्यें पहिला नंबर नेमाड जिल्ह्याला देण्यात आलेला आहे. ज्वारीच्या कणसांकडे पाहतां मागल्या पावसानें तीं कृष्णवर्ण व बिनसलेलीं आहेत. भुईमुगाचे प्रकार पुष्कळच पहाण्याला मिळाले. आणि गहूंही पुष्कळ जातीचा व उच्च प्रतीचा असा तेथें होता. फळ फळावळ व भाजीपाला या दोन्ही बाबी यंदाच्या प्रदर्शनांत नवीन आहेत. फळें नीट नेटक्या रीतीनें वाढण्यांत न आल्यामुळें तीं जितक्या सुंदर तऱ्हेनें दिसावीत तशी मनोहर दिसलीं नाहींत. आणि भाजीपाल्याच्या बाबतींत ही पुष्कळच सुधारण व्हावयाला पाहिजे तरी पण प्रदर्शनाच्या या निराळ्या प्रयत्नाला प्रथमच हें चांगले यश आलेलें आहे. प्रदर्शनांत मांडलेल्या वस्तूंचे परीक्षण तज्ज्ञ लोकांकडून करविण्यांत आलें, आणि त्या परीक्षेंत ज्याच्या वस्तु बक्षीस लायक ठरल्या, त्यास शेतकीच्या परिषदेच्या बैठकींत टाळ्यांच्या गजरांत बक्षीसें ही देण्यांत आलीं. ज्या गृहस्थांनीं परिश्रम करून शेतीच्या उन्नतीचे मार्ग स्वतः खुले करून लोकांच्या दृष्टीपुढे आदर्शवत् उभे केले, ते लोक शेतकरी बहुसमाजाचे खरोखर उपकर्ते आहेत आणि

पाच दृष्टीनें आह्मी त्या ग्रहस्थांची नामावली येथें खालीं देत आहोंत.

रोझीया कापूस

आकोला जिल्हा

रा. रा. — बक्षीस रुपये

गणपत बापूजी पाटील आलेगांव — २५ व चांदीचा पेला

परशराम सिंगजी नारायण सिंगजी आकोट — २०

मानसिंगराव बापूजी आलेगांव — १५

हरी फकीरजी महानकर आलेगांव — १०

उमरावती जिल्हा

स्वरूपसिंग देवमणासिंग पथरोट चांदीचा पेला व — २०

वैजनाथ रामलाल रामपूर — १५

उदेभान परशराम पथरोट — १०

बुलडाणा जिल्हा

गुलाम अहमदखां पिंपळगांवराजा — २५ व चांदीचा पेला

झांगो लक्ष्मण तेली गारडगांव — १५

यवतमाळ जिल्हा

डी. के. काणे यवतमाळ — २५ व चांदीचा पेला व तबक

व्ही. बी. लांडगे सोन वाढोणा — २०

पी. व्ही. नाईक गालव्हा — १५

वर्धा जिल्हा

कोर्ट ऑफ वार्डस् नाचणगांव — २०

एस्. डी. देशपांडे वरोडा — १५

नेमाड जिल्हा

ठाकुर महेताबसिंग जसवारी — २५ व चांदीचा पेला व तबक

ठाकुर किशोरसिंग जसवारी — १५

गोविंदराव डोंगे पळसूद — १०

ज्वारी

सावनेर जात

शिवरामजी नारायणजी कोर्डे हिवरा (जि. आकोला) — २१

आकातराव देवराव साकरडोह (जि. आकोला) — १३

बापू सूर्यभान पाटील हिंगण (जि. आकोला) — ७

चपटी जात

एम. आर. डोकरस चांदूर (जि. उमरावती) — २१

गोविंद बळवंत बटवाडी (जि. आकोला) — १३

रामकेळ जात

पुंडलीक पाटील डोंगरगांव (जि. आकोला) — १५

व्ही. बी. लांडगे सोनवाढाणा. (जि. यवतमाळ) — १०

भुईमूग (रायपुरी)

शेट हरलाल रामसुख कोकर्डा (जि. उमरावती) — २०

अकबरखान मांडणी (जि. नेमार) — १५

हरभट जोशी बिसवा जि. बुलडाणा — १०

जपानी बी

बाजीराव यशवंतराव देशमूख बाणगांव (जि. यवतमाळ) — २०

ठाकुर किशोरसिंग जसवारी (जि. निमार) — १५

डी. के काणे यवतमाळ — १०

गहूं मोठा (बनसी)

बंडूसा बापूसा सावजी मेहेकर (जि. बुलडाणा) — २०

व्ही. बी. लांडगे सोन वाढोणा — १५

गुलाम अहमदखां पिंपळगांवराजा (जि. बुलडाणा) — १०

शेट हरी शंकर मालगुजार हरसूड (जि. निमार) — ५

फळें.

बाजीराव यशवंतराव बाणगांव जि. यवतमाळ (पेरू व पपई) — १०

आर. डब्ल्यु कोल्हटकर अमरावती (पेरू व संत्रे) — ६

गणपत नवलाजी तुलग जि. आकोला (केळीं) — ४

भाजी पाला

पुंडलीक पाटील डोंगरगांव जि. आकोला वांगीं — ५

परशरामसिंग नारायणसिंग अकोट (भोपळा कुहिरी) — ४

शेतकी परिषद्.

येथील सरकारी शेतीच्या प्रयोगशाळेंत ही परिषद गेल्या शुक्रवारीं व शनिवारीं भरली होती. वऱ्हाडप्रांत, नेमाड व वर्धा जिल्हा या भागाची ही परिषद होती. हे कापसाचे पिकाचे भाग असल्यामुळें सर्व परिषदेच्या कामाचा रोख कापसाच्या पिकाची अभिवृद्धी व उत्तमता ही सुसाध्य करण्याकडे होता. यंदाची परिषद फार यशस्वी झाली हें कळविण्यास आनंद वाटतो. आणि आमच्या स्थानिक सरकारनें हा कृषिविद्येचा प्रश्न फार कळकळीनें हातीं घेतला आहे. आमच्या या निवळ शेतीच्या प्रांतांत बहुजन समाज किंबहुना शेंकडा ९० या प्रमाणांत शेतकरी वर्गाचाच आहे. आणि त्या वर्गाचें कोटकल्याण करण्याचा महाप्रयत्न सरकारच्या बाजूनें चालला आहे ही मोठी अभिनंदनाची गोष्ट होय. या विषयाचें क्षेत्र सरकार व प्रजाजन या दोहोंसही सारख्याच महत्त्वाचें आहे. या संबंधात दोघांचीही तंतोतंत एकवाक्यता आढळून येते. किंबहुना सरकारी उमेदी व आशा इतक्या त्वरतेनें धाव घेतात कीं त्यांच्या बरोबरीनें लोकांची उडी जात नाहीं. व लोक तितके प्रबुद्ध व प्रयत्नशील नाहींत ह्मणून सरकारी बाजूनें लोकांवर प्रेमाचा थोडासा रुसवाच दिसतो. राजश्री क्लौस्टन हे या प्रयत्नाचे मुख्य मेरूपर्वत आहेत. आणि त्यांच्या नैसर्गिक ईर्षेनें व उत्साहानें केवढी दांडगी प्रेरणा लोकांमध्यें प्रसृत आहे हें ही शेतीची परिषद सालोसालच्या यशःश्रीनें सर्वांस साक्ष देत आहे. राजश्री स्टँडन कमिशनर साहेब यांस वऱ्हाडचा मोठा अभिमान वाटतो. आणि आपल्या कारकीर्दींत हा प्रांत जितका पुढें येईल तितका पुढें आणण्याविषयीं त्यांचे सात्विक प्रगतीपर उद्योग नेटानें चालू असतात. शेतकीच्या परिषदेचा समारोप करतांना आपल्या समोर जमलेल्या हजारो लोकांच्या आनंदी चेहऱ्याकडे पाहून ही त्यांनीं थोडासा निराशेचा उद्गार काढला याचें कारण तरी असें कीं त्यांना पुष्कळ कार्यकर्ती मंडळी पाहिजे आहेत व त्यांस ते मनोभावानें मदत करण्यास फार तत्पर राहतील. कृषीविद्येमध्यें त्यांच्या दृष्टीनें मोठी उत्क्रांती व चळवळ करून सोडावयाची आहे आणि तेवढ्यासाठीं ते उत्साही, होतकरू व साहसी लोकांची सर्व प्रांतभर प्रतीक्षा करीत असतात. राजश्री स्टँडन साहेब यांस शेतकीच्या उन्नतीचा प्रश्न मोठा लोककल्याणाचा वाटतो. आणि त्यासाठीं शेतकीच्या परिषदेच्या द्वारानें ते लोकांस प्रयत्नशील, साहसी व सुधारणामार्गी करण्याविषयीं मोठ्या कळकळीनें उपदेश नेहमी करीत असतात. सरकारी शेतीच्या प्रयोगशाळेंतून शेतीच्या सुधारणा जसजशा बाहेर पडतील तसतशा त्या तालुका मंडळें व शेतकीसंघ यांच्या आश्रयाखाली सर्वश्रुत होऊन त्वरेनें प्रत्यक्ष कार्यक्षेत्रांत आल्या पाहिजेत असा राजश्री स्टँडन साहेबांचा विचार आहे व परिषदेच्या यशाच्या मानानें पाहतां त्यांचे विचार लोकांमध्यें चांगले परिणाम पावत आहेत असें आह्मी त्यांस मोठ्या उत्कंठेनें कळवितों. त्यांनीं आपल्या उपसंहारांत असें सांगितलें कीं **रोझियम** कापूस हाच वऱ्हाडच्या धनदौलतीचा मुख्य भाग होणार आहे. अद्याप लोकांच्या लक्षांत हा रोझियम कापूस नीटसा उतरलेला नाहीं त्यांच्या भाषणाचा तर्जुमा राजश्री खोलकुटे यांनीं केला. त्यांत रोझियमचा पेरा किती नवी बरकत आणील याचें चित्र त्यांनीं इतकें सुंदर रेखाटलें कीं:—

"ज्या जमिनींत गावरानी कापसाऐवजीं रोझियम कापसाचा पेरा होतो त्या जमिनींत कापसाची साधारण माफक किंमत येत असतांना देखील जमिनीचें दर एकरीं उत्पन्न चार रुपये प्रमाणें वाढतें वऱ्हाडांत एकंदर ३० लाख एकर जमीन लागवडीखालीं आहे. या मानानें गावरानी कापसाऐवजीं सर्वच जमिनींत रोझियम कापसाची लागवड झाल्यास आपल्या एकंदर वार्षिक उत्पन्नांत सरासरी १। कोट रुपयांची भर पडेल. आणि या रकमेनें दरवर्षीं आपणाला २॥ फूट गेजच्या प्रमाणाच्या रेलवेचे सरासरी २५० इंच नवीन बांधतां येतील हल्लींच्या परिस्थितींत देखील रोझियम कापसाच्या लागवडीनें जादा उत्पन्न वरील रकमेच्या पावपट ह्मणजे ३०।३२ लक्ष रुपये होतें. तर मग इतक्या अवाढव्य रकमेचें जादा उत्पन्न मिळविण्यांत थोडे तरी जास्त श्रम करणें आपलें कर्तव्य नाहीं काय ?"

रोझिअम कापसाचा पवित्र मंत्र पुनः पुनः उच्च स्वरानें ह्मणतांना राजश्री स्टँडन यांनीं बाजारांत रोझिअम कापसास चांगली यथायोग्य किंमत आणण्या विषयीं राजश्री क्लौस्टन यांनीं घाऊक व ठोकळ खरेदीदाराबरोबर शेतकऱ्यांच्या वतीनें बोलणें चालूं केलें आहे असेंही संतोषानें कळविलें. रोझिअमचा बियाणा सार्वत्रिक उपयोगांत आणण्यासाठीं रोझिअमची शेतें वाढविलीं पाहिजेत इतकेंच नाहीं तर इतर शेतकऱ्यांचें लक्ष्य तिकडे वळविलें पाहिजे असा तालुका असोशिएशनच्या सभासदांस मोठ्या कळकळीनें त्यांनीं उपदेश केला. आपल्या समोर जमलेल्या शेतकऱ्यांच्या श्रेष्ठ वर्गाला उद्देशून ते शेवटीं ह्मणाले कीं शेती सुपीक ठेवण्यासाठीं फेरपाळीनें भुईमूग व ज्वारी हीं पीकें घेण्याचें तत्व ध्यानांत धरून तसेंच शेतीचीं आउतें सुधारलेलीं उपयोगांत जारीनें आणून रोझियम कापसाबद्दलचा प्रसार कृतींत आणून सोडण्याविषयीं मोठ्या आग्रहानें राजश्री स्टँडन यांनीं सांगितलें आणि लोकांच्या शाब्दिक आश्वासनापेक्षां भावी कार्यमालेकडे आशादृष्टी देऊन शुभचिंतन करीत उभा आहे असें ह्मणून सर्व सभेचा त्यांनीं निरोप घेतला.

प्राथमिक शिक्षक संमेलन.

आकोला जिल्हाबोर्डाच्या आश्रयाखालीं प्राथमिक शाळांमधील शिक्षकांचें संमेलन गेल्या सोमवार पासून ३ दिवस भरलें होतें. रा. रा. जेग डेप्युटि इन्स्पेक्टर यांनीं मोठ्या उत्साहानें हा समारंभ सिद्धीस नेला. आणि त्यांच्या प्रेमळ शैली मुळेंच शिक्षकवर्ग मोठ्या स्पर्धेनें आपलें विशिष्ट कौशल्य दाखवून शिक्षणप्रणालीला नवीनपणा आणीत असत. शेवटच्या दिवशीं आमचे डेप्युटि कमिशनर रा. रा. बापूसाहेब जठार यांनीं या परिषदेच्या कामाचें फार कौतुक केलें. आणि रा. रा. वैद्य यांचीं "शिक्षणसूत्रें" पतकी यांचें 'माझें स्वप्न' अंबादासपंत पांडे यांचीं 'शिक्षकांचीं कर्तव्यें' इ इ. चांगले चांगले निबंध जेथें वाचण्यांत येतात, नवळच मांडलेल्या शिक्षण विषयक गोष्टींचें जेथें प्रदर्शन दृष्टीस पडतें व जेथें शिक्षकाच्या पवित्र व अत्युच्च कर्तव्या संबंधानें एवढा समुत्साह मनाला आनंदानें डुलवितो, तेथें ही परिषद यशस्वी झाली हें निराळ्या शद्बांनीं सांगण्याचें प्रयोजनच नाहीं असे उद्गार राजश्री जठार यांनीं कै थोरल्या जठार साहेबांची आठवण देवून काढले. तेव्हां सर्व समाज आनंदानें सद्गदीत झाला व शिक्षकाविषयींचा एवढा त्यांचा अभिमान पाहून त्यांचें सर्व उपदेशपर भाषण मोठ्या तल्लीनतेनें श्रवण केलें.

या उपसंहाराच्या दिवशीं श्रीमती मनुबाई बापट यांनीं येथील प्रौढस्त्रियांच्या खानगी वर्गाविषयीं द्रव्याश्रय मिळण्यासंबंधानें फार कळकळीचें संभाषण केलें. उच्च व बालबोध ब्राह्मण कुळांत बालवैधव्य आलेल्या या साध्वीनें आपलें आयुष्य इतर भगिनींना विद्यामृत पाजण्याकडे अर्पण केलें आहे तेव्हां तिच्या त्या सुंदर वाणीला अर्थसिद्धी लाभून ही संस्था वऱ्हाडांत अग्रस्थानीं येऊन पोंचेल असा आह्मांस भरंवसा आहे या प्रसंगाला श्रीमती तापीबाई हर्डीकर बी. ए. असिस्टंट इन्स्पेक्ट्रेस यांनीं ही आपल्या सुविचाराचा लाभ दिला. यांचें संभाषण अगदीं स्वाभाविक व मृदुल असें होतें. ह्या बाई येथें अगदीं थोडा काल रहून गेल्या तरी त्यांनीं आपल्या उदाहरणानें व मोठमोठ्या आकांक्षांनीं येथील स्त्रीवर्गाच्या कार्याला चांगला जोम आणला आहे.

सैन्यभरती.

शिक्षक समाज, पटवारी संमेलन व

(पृष्ट सहावर पहा.)

नोटीस

रा. रा. रामलाल महावीर कलाल रा० लांजूड ता० खामगांव.

यांसः—

खालीं सही करणार शेषराव खंडेराव देशमुख रा० लांजुड पो० नांदूरा ता० खामगांव यांजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं तुह्मी मजजवळ थापा देऊन मजजवळून रुपये ५२५ चें गहाणखत करून घेतलें आहे व त्यात भरणा ३२५ रुपये संपतराव माधोराव यांचे गहाणा बद्दल २०० रुपये हुकुमनाम्याबद्दल असा घालून लिहुन घेतले. तरी मजला रुपये २०० कशाबद्दलं देणें होतें तें ठाऊक नाहीं कारण मी अज्ञान होतो व रुपये ३२५ ही तुह्मी गहाणदार यांस मुळींच भरले नाहींत. करितां तुह्मांस नोटिशीनें कळविण्यांत येते कीं तुह्मी रुपये २०० दोनशा करितां असें गहाणखत करून घेतले व मी अज्ञान असल्यामुळें तुह्मी सांगितलें त्याप्रमाणें लिहून दिलें आहे. तरी तें गहाणखत पोकळ आहे. तुह्मी गहाणाचे हवाल्याचे रुपये संपतराव यांस मुळीच दिलें नाहींत तरी आतां पुढें मुळींच देऊं नये. कारण तुह्मी माझे अज्ञानपणांत तें गाहाणखत करून घेतलें आहे तें मजला कबूल नाहीं. तरी ते गाहाण खत ही नोटीस पावल्या पासून आठ दिवसांत परत द्यावें न दिल्यास व त्याजवरुन पुढें फिर्याद वगैरे आणल्यास त्याचे खर्चाचे रंकमेला मी पुढें मुळीच जबाबदार नाहीं. कळावे ता. ६-१२-१९१६ इसवी दस्तुर त्रिंबक बळवंत पी रा. आकोला

सही.

शेषराव खंडेराव द. खुद.

नो. नं ४२४

नोटीस

रा. रा. रावजी वा केशव भोई रा. धामक बेलुरा ता. चांदूर जिल्हा उमरावती

यांसः—

खालीं सही करणार इजकडून नोटिस देण्यांत येते कीं, तुह्मी माझ्याशीं लग्न लाविले त्या गोष्टीस १० दहा वर्षे झालीं. व लग्न लावल्यापासून दोन वर्षे वागविलें. आज आठ वर्षापासून तुह्मी मला टाकून दिले आहे. व तुमचा मोठा भाऊ मयत झाला त्याची बायको नांवें लक्ष्मी इच्याशीं संसार करित आहां. व तुमच्या पोटची तिला संतती झाली आहे. व या तुमच्या अनाचांरा मुळें तुह्मास जातीवाल्यानें पंच मिळून जाती बहेर टाकले आहे. त्या गोष्टीचे मजला कांहींच कारण नाहीं, व मजला त्या गोष्टीची जरूरत सुद्धां नाहीं. पण ही नोटिस पावल्यापासून एक महिन्यांचे आंत मजला फारकती द्यावी. या प्रमाणें न केल्यास नोटिशीच्या आधारें तुमचा लग्नाचा हक्क तुटला असे समजून मी दुसरा गंधर्वाचा नवरा करीन. तुमची कांहीं तक्रार असल्यास जातीचे पंच जमा करून त्यांत तक्रार आणावी. व मला त्या ठिकाणीं बोलवावे व जातपंच तुह्माला निर्दोषी ठरऊन मला नांदविण्यास पाठवितील तर मी येण्यास तयार आहे. याप्रमाणें तुह्मी न केल्यास कायद्यानें सदर्हु दिलेली नोटिस फारकती समजली जाईल. मग तुह्मी गंधर्व लावल्यावर फौजदारी वगैरे फिर्याद नवऱ्याची माझेवर केल्यास त्याबद्दल मी बिलकुल गुन्हेगार राहणार नाहीं. तुह्मास पूर्वीं पोष्टमार्फत एक नोटिस केली होती. व तार ही दिला होता त्याप्रमाणें आपण कांहीं उल्लेख केला नाहीं. मी आज पर्यंत आपले नांवावर बसून जिवाची खराबी केली. आतां निराश होऊन ही नोटिस जाहीर तीनें आपणास फारकती समजून दिली आहे. कळावें या नोटिशीचा जो खर्च पडेल तो तुह्मास देणें पडेल व कायद्याप्रमाणें व्यवस्था केली जाईल. ता. ६-१२-१६

सही

रायजी मर्द रावजी भोई हल्लीं मुक्काम आकोला (अक्कलकोट) नि. आंगठा डावे हातचा

नो० नं० ४२५

नोटीस

नोटीस कलम ११ आक्ट ८ सन १८९० प्रमाणें.

किर. दिवाणी मुकद्दमा नंबर ११६ सन १९१६ इ. दियमान डिस्ट्रीक्ट जज्ज साहेब यांचे कोर्ट मुक्काम आकोला

नाव रेणी
मर्द सखाराम
जात माळी राहणार कोथळी जहागीर
तहसील आकोला जिल्हा आकोला
च्या अल्पवयी बनी सखाराम
उमर वर्षे २॥

राहणार कोथळी जहागीर ता. आकोला तहसिलीचे शरीर व इस्टेट रक्षणासाठीं पालन कर्ता (१) नेमला जाण्या विषयींच्या अर्जा संबंधी—

सर्वत्र लोकांस कळविण्यात येते कीं सदर्हू अर्जदारानें सदर्हू अल्पवयीचें (२) शरीर व इस्टेट रक्षणासाठीं पालन कर्ता नेमला जाण्या विषयीं अर्ज केल्यावरून सदर्हु अर्जाची सुनावणी व चौकशीची तारिख १७ माहे फेब्रुवारी सन १९१७ इ. रोजीं नेमिली आहे. त्यावरून अशी नोटीस देण्यात येत आहे कीं, सदर्हू अर्जदाराच्या अर्जाबद्दल जर कोणास कांहीं तक्रार असेल तर त्यास जातीनें किंवा कोर्टानें अधिकार दिलेल्या ज्या वकीलास योग्य माहिती दिली असेल व अर्जासंबंधीं सर्व मुद्याच्या सवालांना जबाब देण्यास जो समर्थ असेल किंवा असा सर्व सवालांचा जबाब देऊं शकेल असा कोणी दुसरा असामी ज्याच्या बरोबर असेल अशा इसमाच्या मार्फत या कोर्टांत हजर झाले पाहिजे; आणि त्यास असें ही नोटीस देण्यात येत आहे कीं सदरी लिहिलेल्या दिवशीं तो हाजर न झाल्यास, त्याच्या परोक्ष अर्जाची चौकशी होऊन ठराव केला जाईल. आज तारिख ४ माहे डिसेंबर सन १९१६ इ. रोजीं आमच्या सहीनिशीं व कोर्टाच्या शिक्का निशीं दिली.

W. R. Dhoble
डि० जज्ज
पश्चिम वऱ्हाड
आकोला

नो. नं. ४२६

नोटीस

गणपत वा रानुजी कु० आढाऊ रा० पुंड ता० आकोट.

यांसः—

खालीं सही करणार इजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं मजला तुह्मी ता० ३-१-१३ रोजीं करारनामा लिहून दिला व तो रजिस्टर करून दिला त्या करारनाम्या प्रमाणें तुह्मी वर्तन ठेवण्याचे असतां ना त्याचे विरूद्ध वर्तन करून तुमची पूर्वीची बायको इजला तुह्मी घरीं आणून संसार करीत आहां. ह्मणून मी त्या गोष्टीस नाराज आहे. तेव्हां नोटीस देते कीं करारनाम्यात लिहिले प्रमाणें मी तुमचे येथून आपले आई बापांचे येथें जाऊन तुह्मास कळविते कीं नोटीस पावले दिवसा पासून आठ दिवसांत मजला सोडणुकीची फारखत लिहून देऊन नोंदून द्यावी ह्मणजे उत्तम होईल. तसें न केल्यास मी करारनाम्याचे आधारें कोर्ट मार्फत दावा करून मोकळीक करून घेईन हें खुप समजावे या नोटिशीची वाट मी ८ दिवस पहाणार. आठ दिवसांचे आंत करारनाम्या प्रमाणें ८ दिवसांत आपण नेण्याकारितां न आलांत तर मी कोर्ट मर्फत दावा चालवून मोकळिक करून घेईन. जो खर्च येईल तो तुह्माला द्यावा लागेल कळावे ता० ६।१२।१६

सही

तुळसी मर्द गणपत आढाऊ रा० मुंडगांव नि० बांगडी हिचे करितां आई गिरजाई मर्द रामजी कुणबी राहणार मुंडगांव नि० आंगठा

नो. नं. ४२७ खुद्द असे

नोटीस

नोटीस बेरामी धरमचंद चुन्नीलाल मारवाडी रा० वाडी तालुका मलकापूर.

यांसः—

खाली सही करणार यांजकडून नोटीस देण्यात येते कीं तुझे शेत मजला विकत किंमत रुपये १९५० मध्यें मी घेतले व विसागबद्दल रुपये ३५० चे सोनें तोळे १४ चवदाचे दागीने दोन देऊन सवदा केला. मग मी नागपूर गावीं, माझी जागा विकण्याकरितां गेली व तेथें मी जागा विकावी तो तुह्मी नागपूर येथें येऊन मजला ह्मटले कीं तुह्मी जागा विकूं नका, व जागा तुमची मजला बक्षीसपत्र करून द्या व मी माझे शेत तुजला खरेदी करून देतों. व तुझे सोनें वापस देतो. तूं माझा भाचा असल्याकारणानें मी विश्वास धरून जागा नागपूर येथें तारीख २८-४-१६ रोजीं बक्षीसपत्र नोंदून दिले व शेताचा करार दिवाळीचे पाडव्याचा असल्याकारणानें मी पांच सहा महिने भरंवसा जाणून गप बसले. आतां तुह्मास खरेदी मागितली तर तुह्मी देतो असे ह्मणतां परंतु करून देत नाहीं. तर मजला तुमचे मनांत कांहीं दगलबाजी दिसते. करितां या नोटिशीनें कळवितो कीं आठ दिवसाचे आंत खरेदी द्यावी नाहीं तर पुढें बक्षीसपत्र मजला कबूल नाहीं. तें रद्द केलें जाईल व मी तुमचेवर विश्वासघाताची फिर्याद करीन ही नोटीस दिली सही ता० ६-१२-१६

सही

नथीबाई मर्द सुकलाल नथानी तर्फे मंगनीराम मुल्तानचंद मोजे वाडी द० खुद्द

नो. न. ४२८

जाहीर नोटीस.

सर्व शेट सावकार, कास्तकार व्यापारी व इतर सर्व लोक

यांसः—

खालीं सही करणार याजकडून जाहीर नोटीसीनें कळविण्यांत येते कीं मी व माझा साक्षांत बंधू सयद मिरा वल्द सयद रसूल असे दोन भाऊ असून धाकटा सयद मिरा असून आमची स्थावर इस्टेट मौजे कोर्थुल प्रगणें मार्डी येथील शेतें तीन ३ व मौजे बोरीबुजरुक प्रगणे मार्डी येथील शेत एक १ एकूण शेतें ४ चार त्याचे नांवाने होतीं सदरहु इस्टेट सामाईक मिळविलेली असून आज पावेतो एकत्रच आहे. असें असता माझा भाऊ तारीख १२-१०-१४ इ. रोजीं मरण पावला. त्याला संतती वगैरे कांहीं नाहीं. माझी भावसून सरीफा मर्द मिरा इचे नांवाने मयताचा वर्ग झाला आहे. परंतु भाऊ मेला तेव्हांपासून सर्व इस्टेटीचा कारभार मीच करीत असून इस्टेटही माझेच ताब्यात आहे. माझी भावसून व माझी आई माझे भावाचे मरणा नंतर माझ्यातच होती. हल्लीं १२ बारा महिने झाले ती माझ्याशी तंटा करून घरांतून निघून गेली व इस्टेटसंबंधानें उपस्थीत तंटे सुरु करणें मांडलें. तरी या नोटीसीनें कळविण्यांत येते कीं सदरहु इस्टेटीचा मी पूर्ण मालक आहो. तरी तिचे नांवानें असलेल्या इस्टेटीचा कोणी कोणत्याही प्रकारचा लेख अगर विक्री किंवा गहाण करून घेऊ नये अगर तिला कोणी कर्ज देऊ नये या नोटीसीचे व्यतिरिक्त जे कोणी कोणताही व्यापार माझे भावसुनेशी अगर आईशी करील तर मी अगर माझी इस्टेट जबाबदार अगर देणदार होणार नाहीं. त्याच प्रमाणें वरील कांहीं शेते कास्तकार लोकांकडे मक्त्यानें आहे तरी मक्त्याचे रुपये माझ्या भावसुने जवळ अगर माझे आई जवळ न देतां माझे जवळ आणून देणे. असें न केल्यास त्यांच्यावर रितीप्रमाणें काम चालऊन पैसे वसूल केले जातील कळावे तारीख २५-११-१९१६

द. विश्वनाथ गणेश किल्लेदार मुक्काम मांगली प्रगणे मार्डी जि. यवतमाळ.

सही.

सहीचे डावे हातचा आंगठा सयद कासम वल्द सयद रसूल मुसलमान रा. मांगली प्र. मार्डी ता. वणी जि. यवतमाळ याचे हातचा असे द. विश्वनाथ

नं. नो. ४२९

पृष्ट ४ वरून पुढें चालू

शेतकी परिषदेनिमित्त जमलेली पुष्कळशी मंडळी यांचा फायदा घेऊन गेल्या गुरुवारीं सायंकाळीं येथील श्रीराम थिएटरांत राजश्री स्टँडन साहेब यांच्या अध्यक्षतेखालीं एक रिक्रूटिंग सभा भरविण्यांत आली. हजारों लोक या सभेला जमले होते. राजश्री जठार साहेब, दौलत झाबाजी, कॅप्टन रिक्रूटिंग आफिसर, विष्णुपंत कुळकर्णी इत्यादिकांचीं व्याख्यानें झालीं. आणि लढाईवर जाण्यासाठीं सैनिक बनणाऱ्या इसमाच्या कौटुंबिक पोषणा निमित्त दरमहा दहा दहा वीस वीस रुपये वर्गणी देऊं इच्छिणाऱ्या गृहस्थांचीं नांवेंही वाचून दाखविण्यांत आलीं. राजश्री जठार यांच्या भाषणाचा रोख ब्राह्मण पल्टण उभारण्याकडे होता. त्यांनीं स्पष्टपणें जमलेल्या शिक्षक व पटवारी मंडळीस उद्देशून कळविले कीं आपलीं वेतनें फार अल्पस्वल्प आहेत तेव्हां द्रव्याच्या दृष्टीनें व मानाच्या श्रेणीनें सैनिक होण्याची ही संधी न दवडण्या इतकी चांगली आहे. जो कोणी पल्टणींत शिरेल त्याला सुखवस्तु लोकांच्या श्रीमंतीचा ही खानगी आश्रय चांगला मिळेल. ब्रिटिश सरकारला मदत करण्याचा मानासिक उत्साह या सभेंत वर्णनीय व अनुपमेय असा दृष्टीस पडला; पण या मनाच्या संकल्पा बरोबर जनसमाजाचीं शरीरें मात्र हलण्याइतकी तरल व चपल दिसलीं नाहींत.

पटवारी संमेलन.

गेल्या गुरुवारीं या जिल्ह्यांतील पटवाऱ्यांचें संमेलन राजश्री अबदुसतार यांच्या अध्यक्षते खालीं भरलें होतें. त्यावेळीं पटवाऱ्यांच्या बहुविध कार्यांतील अडचणींचा उहापोह नीटसा झाला. राजश्री धर्माधिकारी यांनीं सहकारी पतपेढ्यांचीं कार्यें या संमेलना पुढें मांडलीं आणि त्यांच्या सहकारित्वानें हीं मोठी राष्ट्रीय कार्यें कशीं सत्वर फलद्रुप होतील तें सांगितलें राजश्री वाळासाहेब खोलकुटे यांनीं पटवाऱ्यांच्या अडचणी दूर करण्याची गुरुकिल्ली अगदीं निस्पृहपणें दाखवून दिली. आणि त्यांच्या स्पष्ट भाषणानें सर्वांच्या मनांत प्रेमांकुर उत्पन्न झाले व ते हीच यशाची दात्री आहे असा सर्वांस विश्वास पटला. राजश्री अबदुसतार यांनींही पण दोषांचें विवरण करून सरकारी कामांची सिद्धता करण्याचा उपदेश केला.

वऱ्हाडवृत्त.

निवडणूक—आकोला जिल्हा कॉंग्रेस कमिटीचे सेक्रेटरी कळवितात कीं लखनऊ येथील कॉंग्रेससाठीं प्रतिनिधी निवडण्याची सभा येत्या बुधवारी सायंकाळीं भरविण्यांत येऊन प्रतिनिधींची निवडणूक करण्यांत येईल. तर या सभेला सर्व जिल्ह्यांतील लोकांनीं येण्याची कृपा करावी.

रा. रा. गोपाळ वामन बापट डिस्ट्रिक्ट [illegible] चांदा यांस ६०० रुपयांच्या पगाराची बढती देण्यांत आली आहे हें कळविण्यास आनंद वाटतो. सर ड्रेक ब्रॉकमन यांस त्यांची

किंमत ठाऊक आहे; पण त्यांच्या त्या न्यायी प्रेम दृष्टीपुढें दुसरे कांहीं सद्गृहस्थ अग्रस्थान घेणार होते, तथापि सर बेंजामिन राबर्टसन यांनीं यथाकाल लाभणारा ज्याचा प्रसाद त्याला नेटानें पोचता करून दिला हें त्याच्या कारकीर्दींतलें खऱ्या श्रेष्ठपणाचें दर्शकचिन्ह होय.

स्त्रियांचा दवाखाना—या दवाखान्यांत रुग्ण स्त्रियांस औषधोपचार चांगले होतात व उत्तरोत्तर त्याचा लौकिक फैलावत चालला आहे हें श्री. कु. डाक्टर जार्ज व डाक्टर पॉल यांस भूषणास्पद होय. थोड्या दिवसापूर्वीं एका गार्भिणीला दुर्धर मूर्च्छना व मृत गर्भ याच्या संवेदनापासून त्यांनीं मोठ्या बहादरीनें सोडविलें, व आयुष्याचा दुसरा कौलपट्टा लिहून घेतला.

जाहिरात

सर्व शेट सावकार व तमाम लोकांस खालीं सही करणार यांजकडून जाहीरांत देण्यांत येते कीं, माझा मुलगा नामें बळीराम कृष्णाजी हा अलीकडे वाईट लोकांचे संगतीनें लागला असून कर्ज वगैरे काढून वाटेल तसे प्रकारे वागतो. यावरून जाहीरात देतो कीं, त्याजला कोणी कर्ज वगैरे देऊं नये. व दिल्यास त्याबद्दलची जबाबदारी मजवर नसून माझी इस्टेट ही जबाबदार नाहीं. ही जाहिरात दिली. ता. २-१२-१६

सही

कृष्णाजी वा। भोपाजी कुणबी राहणार रामतिर्थ ता. मंगरूळ याची नि. खुद

नं० नं० ४३०

नोटीस

पुरणमल रामबकस मारवाडी दुकान रामतिर्थ ता. मंगरूळ

यांसः—

खालीं सही करणार यांजकडून नोटिस देण्यांत येते कीं, माझा मुलगा बळीराम कृष्णाजी हा माझेतून स्वतंत्र असून वाईट लोकांचे नादीं लागला आहे. हें तुम्हास माहीत असून त्यास तुम्हीं कर्ज माझे संमती वांचून दिलें. याजबद्दल चार लोकांनीं माझी समजूत घालून तीं रकम आमचेकडून देवविली. व यास कर्ज देऊं नये असें हीं बजावले असें असतां पुन्हा फायद्याचे लालचीनें त्यास कर्ज दिलें आहे असें समजतें. तेव्हां ते जर दिले असल्यास त्याचा जबाबदार मी नाहीं व माझी इस्टेट नाहीं. या नोटिशीनें तुम्हास कळविलें आहे. ता. २-१२-१६

सही

कृष्णाजी भोपाजी कुणबी राहणार रामतीर्थ ता. मंगरूळ पोष्ट मानोरा याची नि. खुद

नो० नं० ४३१

नोटीस

नोटिस बेशमी रावज्या वा। निंब्या जात महार राहणार एरंड नजीक बोराळ ता. वाशीम

यांसः—

खालीं सही करणार पुंजी मर्द रावज्या जात महार राहणार मौजे एरंड ता. वाशीम इच्याकडून नोटिस देण्यांत येते कीं, तुम्ही माझे लग्नाचे नवरे आहां. परंतु ४ चार वर्षांपासून तुम्हास वेड लागले मुळें तुमचे घरीं तुमचे भाऊबंद त्रास देऊं लागल्यामुळें खाण्यापिण्याची सोय होईना, त्यामुळें मी आपले बापाचे येथें येऊन राहिलें आहे. तुमचे पोटची एक मुलगी आहे. तिचे व माझे खावटीबद्दल रुपये ५ पांचप्रमाणें चार वर्षांचे रुपये २४० दोनशे चाळीस माझे बापावर कर्ज झालें आहे, तर ते रुपये देऊन मजला नांदविण्यास न्यावें. तसें न केल्यास हीच फारकती समजून दुसरा घरठाव करीन. मग तुमचा नवरेपणाचा हक्क राहणार नाहीं नोटिशीचा खर्च तुम्हास द्यावा लागेल कळावें, तारीख ४-१२-१६ इ० दस्तुर रामजी शिवराम अर्जनवीस वाशीम

सही

पुंजी मर्द रावज्या महार राहणार एरंड नि।। बांगडी

नो० नं० ४३२

जाहीर नोटीस

चिरंजीव रसूलखां यांसः—

मी खालीं सही करणार यांजकडून कळविण्यांत येते कीं, तूं इस्टेटीवर कांहीं एक कारण नसतां चैनबाजी उडविण्याकरितां कर्ज काढीत आहे असें समजतें. सबब या नोटीशीनें कळवितो कीं माझी स्वसंपादित इस्टेट कोणत्याही रीतीनें लिहून देण्यास तुला कांहीं अधिकार नाहीं. या उपर जर तूं कोणाकडून या माझ्या इस्टेटीवर कर्ज काढशील तर त्याबद्दल मी अगर माझी इस्टेट जबाबदार रहणार नाहीं. जो कोणी त्याशी व्यवहार करील त्याचा तो जबाबदार होईल कळावें.

सही

अहमदखा वा। हैदरखा मुसलमान रा. दहिहांडा ता. आकोट निशाणी डावा आंगठा

नो. नं. ४३३

ॐ नमः श्रीगणेशाय.

आर्यवनौषधींचा कारखानाः—मुर्डी.

मदनामृतसंजीवनी.

धातुवर्धक, अत्यंत कामोत्तेजक व पौष्टीक, वीर्यस्तंभक, रक्तशोधक, मनोत्साहक कांतिबुद्धिवर्धक, सुवर्णमाक्षिक, मौक्तिक, कस्तुरी व अनेक वनस्पतीमिश्र अद्भुत गुटिका.

यांच्या सेवनानें नपुंसकत्व, स्वप्नजन्य व इतर धातुपात, उन्हाळे इंद्रियशिथिलता गर्मीनें झालेले विकार मूत्रसंकोच, धातूचा पातळपणा, स्त्रियांची धुपणी छातींत रोग होत, पाय मूत्रमार्ग व नेत्र यांचा दाह, क्षय, पांडुरोग, मुलांची खर, जीर्णज्वर, अग्निमांद्य; मस्तकशूल, मुळव्याधी, वातरोग, निद्रानाश, पित्तविकार बाळातरोग, मधुमेह, जुनाट पर्मा, मुष्टीमैथुनानें आलेली कृशता इत्यादि अनेक विकार खात्रीनें बरे होऊन शरीर निरोगी, मजबूत व सतेज बनते. पचनशक्ति व स्मरणशक्ति भरपूर वाढून धातू व रक्त यांची शुद्धि, वीर्यस्तंभन व भरपूर कामोद्दीपन होतें, व मनास उत्साह देतात. दूध व अन्न भरपूर पचूं लागतें यांत उपयुक्त वनस्पतींचें मिश्रण केलें असल्यामुळें त्यांत अपायकारक पदार्थ अगदीं नसून वरील विकारांवर अत्यंत गुणकारक आहेत, करितां गुणाबद्दल असंख्य सर्टिफिकिटां मिळाल्या व नित्य मिळतात. पथ्यसेवनाची गरज मुळींच नसून स्त्रिया, पुरुष व मुलें यांस पाहिजे त्या दिवसांत घेण्यास अत्यंत उपयोगी आहेत. एका रुपयाचे आंत मिळणार नाहींत. एकदम ४ रुपयाच्यावर कितिही घेणारास टपालखर्च माफ आहे. चार रुपयाचें आंत वेगळा टपालखर्च ५ आणे पडेल दर एकदम ३५ गो० १ रु० ७५ गो० २ रु० १६५ गो० ४ रु० २७५ गो० ६ रु० ५५० गो० १० रुपये.

१. **अपूर्व नेत्रांजन**—यानें वडस, सारा, फुलें, खुपऱ्या, बिंदु, काच, इ० नेत्रांचें सर्व विकार त्वरित बरे होऊन दृष्टि तीव्र व थंडगार राहते. या रोगास हें अंजन खरें रामबाण आहे. १॥ तो. ड. १ रु.

२. **परम्यावर अपूर्व मिश्रण**—कोणत्याही नवा जुना पर्मा व तज्जन्य दाह तिडीक, मुत्रांची लाली, सकाच, पुपस्राव, रक्तस्राव इत्यादि विकार पथ्य नसत सात दिवसांत जातात. तिडीक एका घटकत जाते. असे रामबाण औषध कोठेंच मिळत नाहीं. बा० किं० १ रु० ११ भार २ रु० सर्व औषध व्ही० नें पाठवूं.

सर्व सामानाचा मोठा क्याटलाग मागवावा. तो फुकट पाठवूं. औषधांत अपायकारक पदार्थ अगदीं नसून तीं पूर्ण खात्रीचीं असल्याबद्दल असंख्य सर्टिफिकिटें आ याशिवाय मोठमोठे रोगांवर अनेक औषधें, थोक्त रसायनें, भस्में, पांक गुटिका आसवें, तेलें व सुगंधी अत्तरें वगैरे माफक दरानें मिळतात. अनु० ख० सो० ट० ख० वे० पडेल. रोखीनें किंवा व्ही. पी. नें पाठवूं. प्रकृतिमान कळविल्यास रोग्याचें निदान व चिकित्सा कळवूं.

पत्ता:—मु० मुर्डी, पो० हर्णे, जिल्हा रत्नागिरी. — कृष्णशास्त्री पेंडसे वैद्य.

ना० नं० २०

हे पत्र आकोला येथें कैलासवासी खंडेराव बाळाजी फडके यांच्या वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत नारायण खंडेराव फडके यांनीं सदाशिवाश्रमांत छापून प्रसिद्ध केलें.

Regd-No. N 150

वऱ्हाडसमाचार.

Berar-Samachar.

वर्ष ५०] आकोला--सोमवार तारीख १८ माहे डिसेंबर सन १९१६ ई० अंक ४९

वर्गणीचे दर

आकोल्यांतील लोकांस........१ रुपया
बाहेरगांवीं ट. हां. .... २ रुपये
वर्गणी आगाऊच घेण्याची वहिवाट आहे.

नोटीशीचे दर

दर ओळीस दीड आणा.
हेडिंगच्या दोन ओळी धरल्या जातील
नोटीस सुवाच्य असली पाहिजे.

सूचनाः- गुरुवारच्या आंत येणाऱ्या नोटीसा त्याच आठवड्यांत घेतल्या जातील. पापुढें येणाऱ्या नोटीसास स्पेशल चार्ज पडेल.

जाहिरात

मुंबई ब्यांकेची सेव्हिंग ब्यांक.

ह्या बँकेंत खालीं दिलेल्या अटीवर ठेवी ठेवितां येतात.

कोणत्याही वर्षाचे १ ले जानेवारी आणि ३१ दिसेंबर याच्या दरम्यान दोन हजार रुपये पर्यंत पैसा ठेविला जाईल

ठेवी दोन अथवा अधिक इसमांच्या नांवावर ठेवतां येतील आणि तो पैसा यापैकीं एकास अथवा जास्त इसमांस अगर यापैकीं मयताचे मागें राहील त्यांस काढतां येईल

व्याज दर साल दर शेकडा तीन रुपयाप्रमाणें दिलें जाईल. व्याजाची आकारणी प्रत्येक महिन्याची जी कनिष्ठ शिल्लक असेल तिजवर केली जाईल. मात्र दहा हजारावरील शिल्लक रकमेस व्याज नाहीं. नियमांच्या प्रती बँकेंत अर्ज केला असता मिळतील.

मुंबई ब्यांक आकोला ९।९।०९ { Lyon Setot एजंट

नो. नं १

चांदीचीं भांडीं

नाशिक येथें तयार केलेलीं सर्व प्रकारचीं सुबक व बाटदार भांडीं आमचेकडे विक्रीस तयार असतात. भाव माफक व्ही. पी. नें अगर रोखीनें पाठवूं. मालाचे खरेपणाबद्दल ग्यारंटी देऊं

पुरुषोत्तम रामचंद्र वैशंपायन
रविवार पेठ नाशिक सिटी.
नो. नं. ४

सावंतवाडी येथील.

दशावतारी गंजिफा—उत्तम पानें व टिकाऊ पक्का रंग किंमत ·।।।·, १, १।, १।।, २, २।।, ते ५ रु. प. **बुद्धीबळजोड लांकडी**— किंमत ·।।।· १, १।।, २ ते ४ रु. प. **सोंगट्या जोड**— किंमत ·।·, ·।।·, ·।।।·, १, १।।, रु. प. **खडावा जोड**— शिसवी व शिवणीचे वगैरे सामान धाऊक व किरकोळ आमचेकडे विकत मिळेल. मोठा क्या. गा. फुकट

डी. आर. आळवणी, स्टेट सावंतवाडी
नो. नं. ३४९

खात्रीचा तयार केलेला.

ताजा अनंत मूळ.

नंबर १ ला ३।। रु. शेर नं. २ रा २।। रु. शेर ८ दिवसाची पूर्व मागणी केल्यास ताबूस मुळ्यांचा ताजा कूटून अच्छेराच्या वजनानें डब्यात भरून पाठविला जाईल. गुण व घेण्याची रीत डब्यावर.

पत्ता

रामचंद्र सदाशिव मार्कंडे उद्धवजी मोहला नागपूर शहर सर्कल नं. ६
नो० नं०

अमेरिकन सोन्याचे कधींच काळे न पडणारे दागिने.

चंद्रहार किं. रु. ३।४ गोठ जोडीची किं. रु. १।। २, २।।. पाटल्या जोडीची किं. रु. १।।, २, २।।. सरी किं. रु. ३ ४, ५, वज्रटीका रेशमांत गुंफलेली किं. रु. ३, ४. ठुशी रेशमांत गुंफलेली किं. रु. ५, ६. नथ उत्तम मोत्यांनीं बांधलेली किं. रु. ३, ४, ५. शिंप्याच मोतीं लहान मोठें वाटेल तसें. सरीची किं. रु. १।।. २, ३. ४. अंगठी किं. रु. १, १।।, सल्ले अटपैलु जोडीची किं. रु. १।।. बांगड्या जोडीची किं. रु. १।।, २ २।। कोणत्याही प्रकारचा मापाचा दागिना मिळेल.

पत्ताः—**मगनलाल के. आणि कंपनी**
गिरगांव मुंबई.

हिंदुस्थानावर अरिष्ट.

हिंदुस्थानांतील रहिवाशांच्या पाठीस ज्वर व हिवताप यांचें अरिष्ट सदोदित लागलें आहे. पण त्याचा प्रतिकार करण्यास बाटलीवाला यांचें हिवतापाचें औषध व गोळ्या ह्या रामबाण आहेत. ताप किंवा शीतज्वर येणारेंस वाटतांच हें औषध घ्यावें. किं. १ रुपया

बाटलीवाला यांच्या निस्तेज लोकांसाठीं शक्तिकारक गोळ्या

हें औषध घेतल्यानें भागवटा, मेंदूचे **श्रम, पौरुषनाश,** अशक्तता व क्षयरोगाचें मान त्याप्रमाणें अजीर्ण इ. इ. विकार तावडतोब दूर होतात किं रु. १८८.

बाटलीवाला यांचें दंतमंजन.

हें दंतमंजन मायफळाशीं काहीं इंग्रजी औषधांचा वैद्यकीय रीतीनें मिलाफ करून बनविलें आहे. किं. ८४

बाटलीवाल्याचें गजकर्णावर मलम.

यानें गजकर्ण, कुजली, खरूज यांचा विकार एका दिवसात नाहींसा होतो. किं. ८४

हीं औषधें सर्व औषधी विकणाऱ्या दुकानावर व डॉ. एच. एल. बाटलीवाला जे. पी. मु. वरली लेबोरेटरी दादर, मुंबई यांजकडे मिळतात.

Dr. H. L. Batliwala Sons & Co. Ltd.

N. N. 3 Dadar Bombay.

श्री दत्तात्रय अलंकारालय कोल्हापूर.

आमचे कारखान्यांत स्वतःचे देखरेखे खालीं, मुद्दाम तयार केलेले उत्तम सोन्याचे सुबक दागिने— मंगळसुत्र साज, ठुशा-जोड, गुलाबाचीं फुलें, बिल्वदळी टीका, मुदी अग्रफुलें साधीं व घागऱ्याचीं वगैरे सर्व जातीचा माल—तसेच चांदीच्या मासोळ्या, चाळ, उपकर्णी, तांटें, वाट्या, गडवे, इत्यादि माफक दरानें मिळतील. आह्मी सर्व सोनें, न्याशनलचें शेंभर नंबरी वापरीत असतों. व डागाचा उपयोगही नियमितच केलेला असतो. यामुळें जिन्नस पांढरे पडण्याची अगर वाईट निघण्याची भीति बाळगण्याचें मुळींच कारण नाहीं. आमचे जिनसाची लाख काढून वजन तोलून पहावें. गिऱ्हाइकाचीं खात्री करून देण्यास आह्मी तयार आहों. व्यापाऱ्यास कमिशन मिळेल. ऑर्डरी प्रमाणें माल तयार करून देऊं. चांदी सोन्याचे खरेपणाबद्दल आह्मी जबाबदार आहों. माल रोखीनें अगर व्ही. पी. नें पाठविला जातो. ऑर्डरी बरोबर ५० रुपया आगाऊ पाठविला पाहिजे.

श्रीदत्तात्रय अलंकारालय—कोल्हापूर
नो नं ६

आयुष्याचा विमा.

विचार करण्यांत वेळ घालवून आपलें कर्तव्य करण्यास व्यर्थ उशीर करूं नका. आपले आयुष्याचा विमा **धि एशियन कमार्शियल अशूअरन्स** कंपनी लिमीटेड मुंबई, या देशी कंपनीमध्यें करणें प्रत्येक मनुष्याचें कर्तव्य आहे. विमा उतरण्याचे नमुने व माहिती आमचे वऱ्हाड आणि मध्यप्रांताचे फिरते एजंट रा. रा. वि रा. सोमण यांजकडे अगर आमचेकडे मिळेल.

गांवोगांव हुशार एजंटाची जरूरी आहे.

सेक्रेटरीज
धी एशियन कमार्शियल अशूअरन्स
कं. लि. इस्मायल बिल्डिंग्ज.
फोर्ट, मुंबई.
नो. नं. ३६९

काश्मीरी केशर.

पवित्र आणि असल १८८ उत्तम कस्तुरी ३५, शुद्धशिलाजीत ८८ सुर्मा ममीरा ३ तो. अंगूरी हींग २।, सुगंधित जीरा १ कागजी बादाम ८९ पौंड, बादाम मुरब्बा २ पौं. टिन १

काश्मीर स्टोर्स श्रीनगर नं० ५
नो० नं० ४१७

हात मागाचा मोठा कारखाना.

अगदीं पक्के रंगाचीं लुगडीं पाहिजे असल्यास

कला-भुवन सोलापूर.

यांच्याकडे मागणी करा.
लछमय्या व्यंकटनरसू इरावती,
मालक,
नो० नं० ४५४

वऱ्हाडसमाचार

मित्ति मार्गशीर्ष वद्य ८ शके १८३८

शिक्षण विषयक सुधारणा.

युद्धाची समाप्ति झाल्यानंतर शिक्षणाच्या संबंधांत कोणकोणत्या सुधारणा करावयास पाहिजे या संबंधानें विलायतेंत जोराची चर्चा चालली आहे. विचाराचें साधन या दृष्टीनें या चर्चेचें हिंदुस्थानाला अत्यंत महत्त्व असल्यामुळें या चर्चेंत निष्पन्न झालेल्या कित्येक गोष्टींचा नामनिर्देश आमच्या वाचकांसाठीं करणें अवश्य आहे. इकडे सक्तीचें शिक्षण सुरू करण्यासंबंधानें सरकारला मोठा बाऊ वाटत आहे. पण विलायतेंत शिक्षणाची सक्ति जितकी ज्यास्त करतां येईल तितकी करण्याचे प्रयत्न चालले आहेत. ऑक्सफोर्ड येथें नुकतीच एक शिक्षणपरिषद झाली. तिनें असा ठराव पास केला आहे कीं १४ वर्षांच्या आंतील सगळ्या मुलांवर शिक्षणाची सक्ती असलीच पाहिजे. तींतून कोणाला ही मुक्त करतां कामा नये. शेतकरी, कामकरी वगैरे वर्गाच्या मुलांना अर्धा दिवस शाळेंत यावें अशी सवलत देण्यांत येत असते. पण १४ वर्षांच्या आंतल्या मुलांची ही सवलत सुद्धां काढून घेण्यांत यावी अशी शिफारस या परिषदेनें केली आहे. आमच्या इकडे शाळांची संख्या कमी व शिकणारीं मुलें ज्यास्त झाल्यामुळें एकेका वर्गांत ३० मुलांच्यावर ज्यास्त विद्यार्थी न घेण्याचा निर्बंध सैल करण्याचा ठराव संयुक्त प्रांताच्या कौंसिलपुढें नुकता आला होता. त्याला उत्तर देतांना त्या प्रांताच्या अधिकाऱ्यांनीं केवढें आकांडतांडव केलें तें वर्तमानपत्राच्या वाचकांना ठाऊक आहेच. या सवलतीनें शिक्षणपद्धति बिघडून शिक्षणाचा सत्यानास होईल व सरकार ही गोष्ट कधीं होऊं देणार नाहीं असें साफ सांगण्यांत आलें. पण ऑक्सफोर्डच्या शिक्षण परिषदेला आमच्या इकडच्या अधिकाऱ्या इतकी शिक्षणाची काळजी नाहीं ह्मणून ह्मणा, किंवा विलायतचे लोकांची दृष्टी व्यावहारिक फायद्याकडे अधिक आहे ह्मणून ह्मणा, त्यांनीं वर्गांतल्या विद्यार्थ्यांची संख्या ४० ठेवली आहे. आतांपर्यंत ही ५० पासून ६० पर्यंत सुद्धां गेलेली होती. आमच्या इकडे ३० ही संख्या जणूं काय ब्रह्मदेवानें ठरवून दिल्यासारखी आहे आणि परिस्थितीप्रमाणें तींत कांहीं फेरफार सुचविणें हें घोर पातक समजण्याची अधिकाऱ्यांची प्रवृत्ति दिसते. इंग्लंडांत हा प्रकार नाहीं. पुस्तकी शिक्षणा बरोबर कामकरी वर्गाच्या मुलांना धंदे शिक्षण व हस्त कौशल्याचें शिक्षण द्यावें असें ठाम मत विलायतेंत होऊन चुकलें आहे. आमच्या इकडे नुसत्या पुस्तकी शिक्षणाच्या प्रसाराला सुद्धां खर्चाची सबब पुढें करण्यांत येते, मग धंदेशिक्षणाचें नांव कशाला घेतां! सर्वांत विशेष आश्चर्य करण्यासारखी गोष्ट ही कीं विलायतेंत श्रीमंताच्याच मुलांना युनिव्हर्सिटीचें शिक्षण मिळतें, पण गरीब लोकांविषयीं ही अन्याय घडत आहे ही गोष्ट विलायतच्या लोकांच्या ध्यानांत घेऊन उच्च शिक्षणाचा प्रसार अधिक व्हावा ह्मणून युनिव्हर्सिट्यांची द्वारें गरीबांच्या मुलांना ही खुलीं असावींत अशा विषयींचे लोकमत जोरानें प्रकट होत आहे व येवढा खर्च सरकाराच्यानें झेंपत नसेल तर खाजगी लोकांच्या देणग्या वगैरेंचें साह्य घेऊन तरी हें काम सरकारनें करावें आणि गरीबांविषयींचा अन्याय दूर करावा अशाविषयीं खटपट चालली आहे; आमच्या इकडे विलायतेंतल्या युनिव्हर्सिट्यांचें चुकीचें अनुकरण करून उच्च शिक्षण स्वस्त करतां कामाचें नाहीं ह्मणून उलट कॉलेजांतली फी वाढविण्याचा सपाटा चालला आहे आणि युनिव्हर्सिटीचें शिक्षण गरीबांसाठीं नसोंवच असें अधिकारी वर्ग जोरानें प्रतिपादीत आहे. विद्यार्थ्यांच्या शारीरिक बलवृद्धीकडे व आरोग्याकडे ज्यास्त लक्ष द्यावें व त्यांना औषधपाणी वेळचे वेळीं देण्याची तजवीज करावी याविषयीं खटपट करावी ह्या विषयीं तिकडे खटपट चालली आहे. आमच्या इकडे अद्याप या संबंधांत बरीच अनास्था आहे व लवकरच निदान बोर्डिंगांतल्या विद्यार्थ्यांसाठीं अशी कांहीं तजवीज करण्याचें नुसतें आश्वासन मुंबई सरकाराकडून गेल्या आठवड्यांत देण्यांत आलें आहे. इतर प्रांतांतले शिक्षणाधिकारी काय करीत आहेत तें ठाऊक नाहीं. शाळांतून नागरिकत्वाचें शिक्षण मिळण्याची अवश्यकता विलायतेंतल्या लोकांना चांगली कळूं लागली आहे. इकडे या विषयाची चर्चा ही अद्याप सुरूं झाली नाहीं. शेवटीं आणखी एक महत्त्वाची गोष्ट ह्मणजे शिक्षकांचे पगार वाढवून त्यांना समाजांत आपल्या दर्जाप्रमाणें नीट रीतीनें राहतां येईल असें करण्याकडे विलायतेंतल्या लोकांचें लक्ष गेलें आहे. आमच्या इकडे 'कोणतेंही काम करतां येईना तर माग भीक, नाहीं तर शिक्षकाचें काम शीक' अशी स्थिति आहे ट्रेन्ड शिक्षक नाहींत ह्मणून शाळांची संख्या वाढवितां येत नाहीं हा मंत्र अधिकारी वर्गानें पाठ करून ठेविलेला आहे. पण ट्रेनिंग घेण्यास शिक्षक कां येत नाहींत? इतर धंद्यांपेक्षां त्यांत कमी प्राप्ति त्यांना दिसते ह्मणून ना? हें कोणी पाहत नाहींत. तथापि दहा पांच वर्षांपूर्वीं पेक्षां या बाबतींत अलीकडे शिक्षकांचे पगार कांहीं वाढले आहेत ही गोष्ट सरकारचें अभिनंदन करण्यासारखी ह्मणून नमूद करणें अवश्य दिसते तथापि अजून पुष्कळ करावयास हवें आहे व तें केल्याशिवाय शिक्षकाच्या धंद्याकडे देशांतल्या बुद्धिमान आणि उत्साही लोकांचीं मनें आकर्षित होणार नाहींत. वरील विवेचनावरून विलायतेंतल्या लोकांचे व आमच्या इकडील अधिकाऱ्यांचे विचार शिक्षणाच्या बाबतींत दक्षिण उत्तर ध्रुवा इतके कसे दूर आहेत हें दिसून येईल, आणि अधिकाऱ्यांच्या विचारांत क्रांति झाल्याशिवाय किंवा या देशांतल्या सुशिक्षित पुढाऱ्यांच्या हातांत सत्ता आल्याशिवाय ही स्थिति पालटणार नाहीं, व जोंपर्यंत आमच्या देशांतला शिक्षणाचा झराच दूषित राहील तोंपर्यंत आमच्या देशाच्या उन्नतीचा प्रश्न असाच गोते खात पडणार हें आतां अगदीं निर्विवाद आहे.

लसणाचा आणखी एक उपाय.

आमच्या देशांत उत्पन्न होणाऱ्या अनेक वनस्पति व उद्भिज्ज द्रव्यें यांच्या अंगच्या गुणांची परीक्षा शास्त्रीय पद्धतीनें होईल तर आमच्या परंपरागत आलेल्या पुष्कळ आचारांचे मुळाचा शोध लागेल यांत शंका नाहीं. बाळंतपणांत बाळंतिणीला लसणाच्या पाकळ्या खाण्यास देतात व लहान मुलाच्या गळ्यांत लसण्याच्या पाकळ्यांची माळ बांधतात याचें शास्त्रीय कारण लसूण हें क्षयरोगाच्या जंतूंचें नाशक आहे असें गतवर्षीं 'केसरी' पत्राच्या द्वारें एकानें प्रसिद्ध केलें होतें. लसणाचा दुसरा एक उपयोग वेस्टर्न मेडिकल टाइम्स नांवाच्या पाश्चात्य वैद्यकपत्रिकेनें प्रसिद्ध केला आहे. डांग्या खोकल्यावर लसणाचा चांगला उपयोग होतो असें या पत्रिकेचें ह्मणणें आहे. लसणाच्या पाकळ्या उभ्या चिरून त्या फोडी पायांत पायमोजाचे दोन जोड घालून त्या दोन जोडांच्या मध्यें तळपायाखालीं ठेवाव्या. असें केल्यानें ४८ तासांचे आंत डांग्या खोकला राहतो असें या पत्रिकेचें ह्मणणें आहे. लसूण दुधांत शिजवून तें दूध भाकरीबरोबर किंवा नुसतेंच थोडथोडें मुलाच्या पोटांत गेल्यानें ही पुष्कळ गुण वाटतो. कानडा देशांत लसणाचे ऐवजीं कांद्याच्या फोडी बुटांत ठेवण्याचा गरीब लोकांत प्रघात आहे व त्यापासून ही डांग्या खोकला झालेल्या मुलांना गुण येतो असें ह्मणतात.

इंग्लंडचें नवें प्रधान मंडळ.

गेल्या आठवड्यांत सगळ्या ब्रिटिश साम्राज्याचें लक्ष महायुद्धाच्या प्रगतीपेक्षां इंग्लंडातल्या प्रधानमंडळांतल्या क्रांतीनेंच ज्यास्त वेधिलें होतें. आज बऱ्याच दिवसांपासून मुख्य प्रधान मि. आस्क्विथ यांच्या विरुद्ध मसलती चालल्या होत्या. ते फार धिमे आहेत, युद्धासारख्या प्रसंगीं हा त्यांचा धिमेपणा देशाला फार बाधक होतो, वॉर कौंसिल फार मोठें आहे, तें लहान असावयाला पाहिजे ह्मणजे कोणत्या ही प्रश्नाचा निकाल झटपट लागेल वगैरे गोष्टींची चर्चा इंग्लंडांतल्या एका विशिष्ट पक्षाच्या वर्तमानपत्रांतून चालली होती. या पक्षाचे अध्वर्यु मि. लॉइड जॉर्ज यांची महत्त्वाकांक्षा आपण मुख्य प्रधान होण्याची होती. ह्मणून नवें वॉर कौंसिल करावयाचें तर त्यांत मि. आस्क्विथ हे त्यांत नसावे अशी अट त्यांनीं मुद्दाम घालून ठेविली होती. युद्धासारख्या महत्त्वाच्या गोष्टींचें धोरण ठरविण्यांत मुख्य प्रधान नसावे असें ह्मणणें ह्मणजे एके प्रकारें मि. आस्क्विथ यांनीं राजीनामा देऊन घरीं बसावें असें उघडउघड ह्मणण्या सारखें होतें. मि. आस्क्विथ यांनीं एकंदर परिस्थितीचा आणि आपल्या हातांनीं आपला मान ठेवून घेतला पाहिजे या गोष्टीचा पोक्त विचार करून आपला राजीनामा दिला. यावर मि. बॉनर लॉ यांना नवें प्रधान मंडळ बनविण्यास बादशहा पांचवे जॉर्ज यांनीं बोलाविलें. पण त्यांनीं आपली असंमति दाखविल्यावरून शेवटीं मि. लॉईड जॉर्ज यांच्याकडे मुख्य प्रधानकी व प्रधानमंडळ आणि वॉर कौंसिल बनविण्याचें काम सोंपविण्यांत आलें. त्यांनीं तें काम थोड्याच वेळांत उरकून (कारण, पूर्वीं सगळें ठरलेलेंच असलें पाहिजे) प्रधान मंडळाची रचना येणें प्रमाणें केल्याचें प्रसिद्ध झालें आहे—

लॉर्ड चॉन्सेलर—सर रॉबर्ट फिन्ले
होम सेक्रेटरी—सर जॉर्ज केव्ह
फॉरेन सेक्रेटरी—मि. बाल्फर (ए. जे.)
वसाहतींचे सेक्रेटरी—मि. वाल्टर लांग
वॉर सेक्रेटरी—लॉर्ड डर्बी
हिंदुस्थानचे स्टेट सेक्रेटरी—मि. चेंबर्लेन.
प्रेसिडेंट लोकल बोर्ड—लॉर्ड र्‍होंडा
व्यापारी बोर्डाचे प्रेसिडेंट—सर आ. स्टान्ले.
लेबर मिनिस्टर—मि. हॉज
फर्स्ट लॉर्ड (आरमार.)—सर एडवर्ड कार्सन.
युद्धसामुग्रीचे प्रधान—डी० आडिसन
ब्लॉकेडसाठीं प्रधान—लॉर्ड रावर्ट सेसिल
एज्युकेशन बोर्डचे प्रेसिडेंट—मि. फिशर.
आयर्लंडचे चीफ सेक्रेटरी—लॉर्ड बिंव्रोर्न
आयर्लंडचे लॉर्ड चान्सेलर—मि. ओब्रायन
इ. इ

नवी ट्रम.

(काशियात्रेचा सोहळा.)

मनुष्य हा एक रंगेल प्राणी आहे. आणि तो भक्तिभावानें जिकडे धाव घेतो तिकडेच त्याला मौज वाटूं लागते. पुण्याकडील राजश्री विनायकराव साखरे बुवा यांनीं काशी यात्रेच्या जुन्या कल्पनेला एक नवीन ट्रम आणिली आहे. रेल्वे वगैरे नव्हत्या त्यावेळच्या काशी यात्रेच्या पाय मार्गानें आतां यात्रा करण्याची हौस कांहीं भाविक मंडळीस झाली आहे. आणि त्यांनीं आपला एक कंपू बनऊन श्री ज्ञानेश्वर महाराजांच्या पादुका बरोबर घेऊन काशी यात्रेला प्रारंभ केला आहे. पुष्कळशा मंडळींचा संघ जेथें जमतो तेथें अशाही यात्रेपासून देशाटणाचे फायदे मिळून ईश्वराची कल्पना ही विस्तृत होण्याची चांगली संधी असते. ह्मणून आह्मी सुखासीन मंडळींना हा करमणुकीचा व ज्ञानार्जनाचा उद्योग ह्मणून कळवीत आहों. 'श्री ज्ञानेश्वर महाराज काशी यात्रा सोहळा' ही मंडळी औरंगाबादेस गेल्या १० तारखेला पोंचली असें त्यांच्या तारेवरून कळलें. लोक फळफळावळ, धान्य सामुग्री, वस्त्र प्रावर्ण इत्यादि मदत मोठ्या भक्तिभावानें देत असतात. या सोहळ्याचे मुक्काम ही आमचेकडे सार्वजनिक माहितीसाठीं लिहून आले आहेत. जालना, देऊळगांवराजाच्या बाजूनें ही मंडळी आजरोजीं चिखलीला येऊन पुढील मुक्काम खालील प्रमाणें ठरले आहेत:—

अमडापूर	२० डिसेंबर
महारखेडा	२१ "
खामगांव	२२ "
बाळापूर	२३ "
आकोला	२४ - २५
कोटपुर्णा	२६ "
माना	२७ "

टाकळी २८ ”
अमरावती २९ ते ३०

आकोल्याच्या मुक्कामाला या ‘सोहळ्या’ चा आदरसत्कार फार चांगला करावा अशी कांहीं मंडळीची उत्कट इच्छा असून त्याप्रमाणें त्यांनीं उद्योग चालविला आहे. या सोहळ्यांत ५००।६०० यात्रेकरू असून त्यापैकीं २०० ३०० गरीब आहेत. तेव्हां काशीयात्रेस न जातां ती यात्रा करणाऱ्यास मदत करणें हें ही पुण्य होय. या दृष्टीनें रावबहादूर देवराव विनायक यांनीं येथील मंडळीस तद्विषयक जाहिरसभेच्या द्वारें विनंती केली आहे.

औद्योगिक परिषद्

येत्या राष्ट्रीय सभेच्या वेळेस ही परिषद् ही लखनौ येथें भरणार आहे. तेव्हा तिच्या संबंधानें जनरल सेक्रेटरी नामदार रावबहादुर रंगनाथ नरसिंह मुधोळकर यांनीं एक वट सार्कुलर सर्व लोकांच्या माहिती करितां प्रसिद्ध केलें आहे कीं प्रांताप्रांतातील व मोठ मोठ्या शहरांतील जे लोक या परिषदेच्या कामांत चांगला पुढाकार घेतात त्यांचीं नांवें त्यांस पाहिजे आहेत. आणि व्यापार धंदे व कला कौशल्य यांच्या संबंधाची माहिती मिळविणें व परिषदेच्या प्रांतिक स्थायिक कमिट्या पुन्हा स्थापणें आणि तसेंच नेहमींची व्याख्यानाची वाङ्मय तयार करण्याची पद्धती सोडून कोणकोणतीं विशिष्ट कार्यें हातांत घ्यावीं या संबंधाचा विचार करणें इत्यादि गोष्टी नामदार मुधोळकरांनीं सर्व राष्ट्रापुढें पुन्हा मांडल्या आहेत. नामदार मुधोळकरांचा हा मोठा आवडता विषय आहे; पण त्यांच्या नेहमींच्या शिकाटीप्रमाणें या परिषदेची घटना व कार्यपद्धती ही अद्यापीही सुरळीत करण्याइतकी लोकांकडून त्यांस मदत मिळाली नाहीं असें खास दिसते. औद्योगिक परिषदेचा हा घोडा अजून लंगडत चालतो व नाताळच्या सुटींत एक दिवस तत्संबंधीं विचारांचें वातावरण सर्व राष्ट्रभर पसरलें जातें या पलीकडे वास्तविक प्रगति मोठीशी होत आहे असें दिसत नाहीं परिषदेच्याच प्रयत्नानें हल्लींचें सरकारी औद्योगिक कमिशन बसलें आहे. तेव्हां या सरकारी प्रयत्नाच्या बरोबरीनें राष्ट्राचें औद्योगिक युद्ध करण्यास रावबहादुर मुधोळकरांनीं या वेळीं मोर्चावर उभे राहिलें पाहिजे. पण यांच्या मागें जे बहुसाल व्याप आहेत त्यामुळें त्यांचा गेल्या सालचा मुंबईचा रिपोर्टही अजून बाहेर पडूं शकला नाहीं. राष्ट्रांतील पुष्कळसे लोक या कामीं पुढाकार घ्यायला पाहिजे आहेत. त्यांच्या अभावामुळें राजश्री मुधोळकरांचा नाइलाज होत असतो हें आम्ही विसरत नाहीं. ते आपल्या जिवापाड मेहनत करतात आणि औद्योगिक भविष्यकाळ सुंदर बनविण्यासाठीं त्याचे आजपर्यंतचे प्रयत्न पुष्कळ यशस्वी होतील असा आम्हास भरंवसा आहे गेल्या ‘ न्यु इंडिया ’ पत्रांत राजश्री मुधोळकर यांनीं या परिषदेचे हिशोब चोख ठेवले नाहींत आणि ३७६६८।४८७ ची रकम १९०९ सालापासून पांच सहा वर्षें हिशोबांत दाखविली नाहीं असा ही आक्षेप काढण्यांत आला आहे. हिशोबी दृष्टीनें ही एवढी रकम कोणत्या झूल्यांत फिरत राहिली होती हें जेव्हां राजश्री मुधोळकर स्पष्टपणें कळवितील तेव्हांच लोकांच्या मनाची शांतता होईल अशांतता कांहीं पर्याय नाहीं; तथापि योग्यवेळीं त्यांच्या कडून खुलासा होईल तर आमच्या प्रांतांतील या थोर व्यक्ती संबंधानें आम्ही कोणाच विनोद करणारालाही संधी देऊं इच्छिणार नाहीं.

मि. लाईड जार्ज

मि. लाइड जार्ज यांच्या अंगांत कित्येक गुण विलक्षण आहेत यांत शंका नाहींत. त्यांतच लोकांचें चित्त आकर्षणें हा एक आहे. लाइडच्या संबंधांत त्यांच्या हातून घडलेल्या चुकींनें तें मजूरपक्षाला अप्रिय झाले होते. पण त्यांनीं आपल्या रसाळ वाणीनें अखेर त्यांना वश करून घेतलें. नव्या प्रधान मंडळांत मजूर पक्षाला सन्मानाचें स्थान मिळालें यांतलें हें एक इंगित असेल तरी तेंच सर्वथा त्या गोष्टीला कारण मानणें ही चूक आहे. दिवसेंदिवस जनतेचा पक्ष दृढ होत चालला आहे आणि मजूर पक्षाला हात शीं न धरलें तर आपली कारकीर्द सुखावह होणार नाहीं हें मि लॉइड जॉर्ज यांनीं पूर्णपणें आळखून जनतेला हा मान दिला आहे युद्ध जोरानें चालविलें पाहिजे या मताचें प्रतिपादन करून त्यांनीं सध्यां देशाभिमानी लोकांत आपणा स्वतःस अत्यंत प्रिय करून घेतलें आहे आणि सध्यां इंग्लडांत देशाभिमानी नाहीं असा कोण आहे? मि. लॉइड जॉर्ज यांच्या सगळ्या इच्छा आतां पूर्ण झाल्या आहेत. मुख्य प्रधानकी मिळाली. मिमे अस्किथ साहेब गेले, युनियनिस्ट व मजूरपक्ष या दोहो पक्षांची सहकारिता मिळाली व देशाभिमानामुळें लिबरल पक्षालाही तूर्त त्यांचेविरुद्ध लोकांत जागृति करावीशी वाटणार नाहीं, अशा सर्वतोपरी अनुकूळ स्थितींत आणि छोट्याशा (अगदी तीनच मेंबरांच्या) वॉरकौंसिलच्या मसलतीनें ते आतां महायुद्धाची परिसमाप्ति कशी काय करतात, इकडे आतां साऱ्या जगाचे डोळे लागून राहतील.

रूमानिया.

झालें. बुखारेस्त शत्रूंनीं घेतलें अथवा रुमानियनांनीं सोडलें असें म्हणणें ज्यास्त शोभेल. तेथें धान्याचीं मोठालीं प्रचंड कोठारें व तेलाचे सांठे आहेत ते शत्रूच्या हातीं लागले. जर्मनीला अन्नसामुग्रीची व पेट्रोलची टंचाई येऊन पडलीच होती. शत्रूची ती काळजी अनायासें दूर झाली. बाल्कनमध्यें आतां जर्मनीला ‘ निर्वैर्मुर्वीतलम् ’ वाटल्यास नवल नाहीं. आतां त्या बाजूला धुमाकूळ घालण्याला त्याला बरेच तेवढें मोकळीक झाली आहे. गरीब बिचारा रूमानिया बेल्ज्यम, सर्विया व मांटेनीग्रो यांच्या पंक्तीला येऊन बसला. आतां कित्येक शाहाणे म्हणत आहेत कीं याला युद्धांत पडावयाला सांगितलें होतें कोणीं? पडावयाचें होतें तर आरंभापासून कां नाहीं पडला? त्यानें आपल्या हातानें स्वतःच्या पायावर दगड पाडून घेतला त्याला कोण काय करणार? जनापवादांतून ब्रह्मदेव सुद्धां सुटले नाहींत, मग रूमानियाची काय कथा?

औद्योगिक कमिशन.

कलकत्त्यास या कमिशनपुढें जेवढ्या साक्षी झाल्या त्यांत डॉ नीलरत्न सरकार एम डी. यांची साक्ष विशेष व्यापक स्वरूपाची व महत्त्वाची झाली. डॉ. नीलरत्न हे कलकत्त्यांत नुसत्या वैद्यकीच्याच धंद्यासंबंधानें नव्हे तर थोर विद्वत्ता, शास्त्रज्ञान व व्यवहारज्ञता यांच्या संबंधांत सुप्रसिद्ध आहेत. कारखाना यशस्वी होण्याला भांडवल, व्यवस्था, शास्त्रज्ञान, व्यापारी दृष्टी, कुशल मजूर, व रेल्वे वगैरेच्या सोयी या सगळ्या गोष्टीची एकदम अनुकूलता लागते, तेव्हां ही अनुकूलता प्राप्त करून देण्याचे सगळे उपाय झाले पाहिजेत असें त्यांचें म्हणणें आहे. कांहीं विशेष कारणाशिवाय सरकारानें कारखान्यांना द्रव्य साह्य करूं नये, पण ज्या प्रमाणें सरकार रेल्वेना व्याजाची हमी देते, त्याप्रमाणें सरकारानें कांहीं सुव्यवस्थित कारखान्यांना कांहीं मुदतीपर्यंत नफ्याची हमी दिल्यास कारखान्यांना चांगलें उत्तेजन येईल, या हमीबद्दल सरकारानें सामान्य देखरेख व हिशेबाची तपासणी याचे पलीकडेस मात्र कारखान्याच्या व्यवस्थेंत ढवळाढवळ करतां उपयोगाची नाहीं. त्याचप्रमाणें परदेशांत हिंदुस्थानचा व्यापार वाढावा यासाठीं ब्रिटिश कौंसिलच्या आफिसाशिवाय दुसरे असे सरकारचे व्यापारी प्रतिनिधि असावे; व्यापारी व्यांकाही पाहिजेत. युनिव्हर्सिटीचा आमच्या इकडे उद्योगधंद्यांशीं अर्थाअर्थीं संबंध नसतो, पण हें उपयोगाचें नाहीं. औद्योगिक शास्त्रीय शोध करण्याचें काम युनिव्हर्सिटीच्या प्रयोगशाळांनीं करावयास पाहिजे. म्हणजे या संस्था व लोक यांच्यांत निकट संबंध राहील. तसेंच रेल्वेची व्यवस्था सरकारचे हातीं आल्याशिवाय मालाची ने आण करण्याचे दर कमी व्हावयाचे नाहींत, व हिंदुस्थानच्या औद्योगिक उन्नत्तीला तर हे दर कमी होण्याची अत्यत अवश्यकता आहे. लोकांत उद्योग धंद्यांची आवड उत्पन्न होण्याला मध्यम प्रतीच्या शिक्षणाच्या अभ्यासक्रमांत उत्थापाल्य करावी लागेल असें ही त्यांनीं आपलें मत दिलें. डा. नीलरत्न यांच्या या साक्षींत बहुतेक सगळ्या सुधारणांचें सार आलें आहे असें विचारी वाचकांना दिसून येईल.

प्राथमिक शिक्षण.

(सर बेंजामिन रॉबर्टसन यांचा प्रशंसनीय प्रयत्न.)

मनुष्य जें मनोराज्य करितो, तेंच त्याच्या विचारांत व कृतींत परिणत होत असतें. प्राथमिक शिक्षणाचा प्रसार सार्वत्रिक करण्यासंबंधानें सर बेंजामिन यांचा भगीरथ प्रयत्न चालू आहे ही गोष्ट त्यांचे विचार जे वेळोंवेळ बाहेर पडतात त्यांमध्यें सदा प्रकाशित असते. कै. गोखले यांचा प्राथमिक शिक्षणा संबंधाचा ठराव जरी कायद्याच्या दृष्टीनें पसार झाला नाहीं; तथापि त्यांच्या वेळच्या व्हाइसराय साहेबांनीं जें आश्वासन दिलें आहे तें प्रांता प्रातांतून कृतीच्या रूपानें सफळ होण्याचीं सुचिन्हें दिसूं लागलीं आहेत. या सुलक्षणांच्या बाजूनें पाहतां आमचे स्थानिक सरकार विशेष प्रशंसेला पात्र होय. प्राथमिक शिक्षण पैशाच्या अभावामुळें व्हावें तितकें प्रसृत करता येत नाहीं ही नेहमींची सबब त्यांनीं दूर झुगारून दिलेली आहे. लोक कांहीं म्हणोत, नवा कर जो सरकार बसवीत आहे त्यासंबंधानें कितीही प्रत्यवाय येवोत, तथापि आमच्या प्रांतांतलि प्राथमिक शिक्षण नमुनेदाईक होईल असा आम्हांस भरंवसा वाटतो. थोड्या दिवसांपूर्वी बिलासपूर येथील जिल्हा-बोर्ड व म्युनिसिपल बोर्ड यांच्या सभासदांस उद्देशून सर बेंजामिन यांनीं आपले शिक्षण प्रसाराचे विचार फार उत्कृष्टपणें नमूद केले आहेत. बिलासपूरला नव्या हायस्कूलची संस्था अगदीं उत्तमप्रतीची व परिपूर्ण अशी देण्यांत आली आहे त्या संबंधानें आनंद प्रदर्शित करतांना सर बेंजामिन साहेब म्हणतात कीं सरकारचें लक्ष सध्या विशेषेंकरून ज्या शिक्षणाच्या बाबीकडे लागलें आहे ती बाब म्हणजे प्राथमिक शिक्षणाची सुधारणा होय. चांगले शिक्षक तयार करण्याच्या नॉर्मल स्कूलच्या संस्था हातीं घेतलेल्या आहेतच; पण त्या शिवाय शाळा जशा पुष्कळ पाहिजेत तशा त्या चांगल्या प्रतीच्या असाव्यात म्हणून शिक्षक ही चांगले तयार होत आहेत. आणि त्या शिक्षकांचे पगार ही पुरेसे भक्कम ठेवण्याची व्यवस्था सरकारच्या दृष्टीपुढेंच आहे. या विद्यादानाला द्रव्यनिधी मोठाच लागतो आणि तो उभारण्यासाठीं नव्या स्थानिक स्वराज्याच्या बिलामध्यें अशी योजना केलेली आहे हिंदुस्थान सरकारची त्याला पसंती मिळाली म्हणजे जिल्हा बोर्डांना हल्लींची शाळापट्टी वाढविण्याचे अधिकार देण्यांत येतील या नव्या पद्धतीनें जिल्हा बोर्डाची गंगाजळी जसजशी ओतप्रोत भरत जाईल तसा प्राथमिक शिक्षणाच्या प्रसाराचा प्रश्न आपोआप चांगला निकालास लागेल. प्राथमिक शिक्षणाची अवश्यकता पहातां कोणताही कर व किती ही कर देण्याला लोक माघार घेणार नाहींत.

हिंदुस्थानचा व्यापार.

हिंदुस्थानांत शद्रांना वाटेल तो अर्थ देण्याचा मक्ता इंग्रज लेखकांनीं आपलेकडे घेतलेला दिसतो. हिंदुस्थानचे खरे माहितगार व रयतेचे हितचिंतक मित्र म्हणजे युरोपियन अधिकारी, हिंदुस्थानचें लोकमत म्हणजे युरोपियन मळेवाले, किंवा मूठभर युरोपियन व्यापारी किंवा मिशनरी यांचें

मत तसा हिंदुस्थानचा व्यापार ह्मणजे युरोपियन व्यापारी व दलाल यांचे हातून होणारा असा अर्थ सांगण्यांत येत असतो आणि हा अर्थ खरा धरला ह्मणजे हिंदुस्थानच्या व्यापाराची भरभराट आहे, हिंदुस्थानांत रुपयांचा पाऊस पडत आहे, हिंदुस्थानचे व्यापारी रुपया मोहारांत लोळत आहेत वगैरे वाक्यांची बरोबर संगति लागते. एरव्हीं व्यापारासंबंधाचे जे सरकारी रिपोर्ट प्रसिद्ध होतात त्यावरून हिंदुस्थानची भरभराट कोठें दिसत नाहीं. १९१५-१६ सालचा व्यापारसंबंधीं रिपोर्ट पाहता असें दिसतें कीं सण, चहा, लोकर, व कातडी यांची निर्गत पुष्कळ झाली. पण या जिनसांचा सगळा व्यापार युरोपियनांच्या हातांत आहे हें ही त्याबरोबर ध्यानांत ठेविलें पाहिजे. दुसऱ्या बहुतेक बाबतींत हिंदुस्थानचा व्यापार कमीच झाला. युद्धाच्या पूर्वीच्या काळच्या आंकड्यांशीं तुलना करून पाहिली तर गतवर्षी हिंदुस्थानचा व्यापार १०३४१ लाखांनीं कमी झालेला आढळून येईल! ही निर्गत व्यापाराची गोष्ट झाली. आयात व्यापाराची ही स्थिति चांगली ह्मणतां येत नाहीं. रेल्वेसाठीं लागणारें सामान, यंत्रें, कापड, तांबें वगैरे बाबतींत तर आयात फारच कमी झाली. आंकड्यांवरून आयात ७९२ लक्षांची ज्यास्त झालेली दिसते. पण युद्धामुळें सगळ्या जिनसांचे जे दर वाढले आहेत त्यामुळें असा दृष्टिभ्रम होतो. वास्तविक किंमती चौपटीनें वाढलेल्या असल्यामुळें व्यापार शेकडा १.३ या मानानें उलट कमीच झाला आहे असें आंकडे खात्याचे डायरेक्टर साहेबच स्वतः सांगत आहेत. या रिपोर्टावरून आणखी एक मौजेची गोष्ट उघडकीला येते. समुद्रावरच्या शत्रूच्या टेहळणीपासून आमच्या व्यापारी जहाजांना कांहीं ह्मणण्यासारखा धोका पोंचला नाहीं अशी इंग्रजी पत्रांतून वारंवार प्रौढी गाण्यांत येते. पण खराप्रकार ज्यांना ठाऊक आहे ते असें ह्मणत नाहींत. खरा प्रकार असा आहे कीं साऱ्या जगांत रशिया खेरीज करून आयात व्यापाराला हिंदुस्थानाइतका धक्का दुसऱ्या कोणत्या ही देशाला पोंचलेला नाहीं, आणि निर्गत मालाच्या व्यापाराला बसलेला धक्का पाहिला तर त्यांत ही रशिया, फ्रान्स, व ब्रिटिश दक्षिण आफ्रिका यांच्या खालोखाल हिंदुस्थानचाच नंबर येतो.

गौरवाचीं सत्पात्रें.

गेल्या अंकीं शेतकीच्या प्रदर्शनाला उत्तमोत्तम नमुने धाडून ज्या सद्गृहस्थांनीं कृषिविद्या आपापल्या परीनें कितपत उत्कर्षास नेली आहे हें दर्शविलें, त्यांच्या पैकीं बक्षीसालायख ठरलेल्या नमुनेवाल्यांची नामावळी आह्मीं प्रसिद्ध केली आहे; पण तींतील गृहस्थांचे प्रयत्न व्यक्तिदृष्ट्या मोठे होते. ह्मणून या खेपेला ज्या सद्गृहस्थांनीं शेतकी मंडळें, तालुका मंडळें व पतपेढ्या यांच्या द्वारानें कृषिविद्या लोकांमध्यें प्रसृत केली, लोकांची भावी कामाविषयीं उत्सुकता उभी केली त्यांचीं नांवें गेल्या शेतकी परिषदे पुढें आणतांना राजश्री स्टँडन साहेबांनीं पदकें व सनदा देऊन त्यांचा गौरव केला. ही मंडळी गौरवाला सत्पात्र ठरली हें सांगण्यापेक्षां यांचीं नांवें आह्मी खालीं अशाकरितां देत आहों कीं ठिकठिकाणच्या त्या लोकांकडे इतर जनसमुहानें धाव घ्यावी. व त्यांच्या नेतृत्वाखालीं आपली भावी कार्यमाला नेटानें चालू करावी.

पदक (सोनेरी)

रा. रा. केशवराव जानराव देशमुख खामगांव

सनदा.

एम. आर. डोकरस चांदूर जि. उमरावती
मोतीराम परशराम पाटील नवसारी "
एस. आर. अंबेकर सावळी जि. नेमार
माधवराव तेजकरण मंडलोई खांडवा
मानासिंग बापूजी पाटील आलेगांव जि. आकोला
कृष्णराव गोविंदराव देशमुख शिरसो जि. आकोला
कृष्णराव गणपतराव देशमुख गारडगांव जि. बुलडाणा
नागोराव वामनराव देशपांडे बोराखडी जि. बुलडाणा
सपतराव पर्वतराव देशमुख मलकापूर जि. बुलडाणा
श्रीहरी देवराव देशपांडे वरोरा जि. वर्धा

पशुवैद्यकीला सहायकर्ते

हिंमतराव काळूजी पाटील मंडपगाव ता. चिखली
देवराव चिमणाजी कुळकर्णी माळणी ता. चिखली
रामचंद्र रामकृष्ण पाटील उबळखेड ता. मलकापूर
रामचंद्र एम देशमुख माकोडी ता. मलकापूर
अमृतराव पटवारी खामखेड ता. मलकापूर
अब्दुल करीमखान व हमीदखांन गोमेधर ता. मेहकर

तहाचा पतंग

१९१६ चें नाताळचें सतक जवळ आलें तरी देखील सर्व जगाला विक्राळ क्रुतेच्या मनुष्यहानीनें, अपरंपार संपत्तीच्या नाशानें व आयुष्याच्या क्षणिक चांचल्यानें सर्व जगाला हलवून सोडणारें युरोपचें प्रचंड महायुद्ध अद्याप पहिल्या दिवशीं प्रमाणेंच जोरावर आहे हें देखील जगांतील एक अद्भुत नवलच होय. राष्ट्रांच्या या विव्हल स्थितींत जर्मनीनें तहाचा पतंग आकाशांत उडविला आहे व या पतंगाकडे टक लावून पहातांना पुष्कळ विचारांची क्रांती होते व मनःसमुद्रांत विलक्षण लाटा उसळूं लागतात. प्रधान मंडळें नवीं जुनीं होत आहेत, लढाईचे मुख्य अध्यक्ष बदलत आहेत आणि अशा अश्रुतपूर्व कोलाहलाच्या प्रसंगीं हें महायुद्ध क्षणोक्षणीं कोणती दिशा स्वीकारील याचें नियमन करतांना तर्कवितर्क कित्येक वेळां तरी मनाची फसवणूक करितात. हा तहाचा पतंग लढाईचा शेवट दर्शवीत नाहीं असें युद्धविशारद लोक सांगतात. अंगावर रोमांच उभे रहाण्याइतक्या या युद्धाच्या कथा ऐकतांना तह होईल तर बरा अशी दैवी भावना स्वाभाविक होती. पण वीरश्रीस पेटलेल्या उभयपक्षांच्या संयुक्त राष्ट्रांची एक वाक्यता होईल असा रंग नाहीं. हा तहाचा पतंग उभवि-णारे विचार जर्मनीचे अंतरंग निराळ्याच रंगांनीं दाखवितात. या बाहेर पडलेल्या विचारांत शांततेच्या साम्राज्याचा डंका वाजत आहे खरा; पण त्यामुळें सांप्रतच्या राक्षसी संस्कृतीचा पुरा नाश होईपर्यंत राजकीय वातावरणांत स्वैर फिरणारा हा पतंग स्थीरता पावणारा नाहीं. विद्यमान पाश्चात्य संस्कृती ही पाप मूलक आहे आणि ह्मणूनच तिचा संहार करण्याचा ईश्वरी संकेत दिसतो. नवी संस्कृती स्वीकार करण्या इतकी पाश्चात्य राष्ट्रांची रग अद्याप जिरलेली नाहीं. आणि हीं भयंकर युद्धें ह्मणजे डोळ्यांवरील अंधेऱ्या दूर करून राष्ट्रनीति पुनीत करणारीं तीर्थेंच होत. तहाचा पतंग जर्मन राष्ट्र उडवो किंवा ब्रिटिश राष्ट्र उडवो; उभयतां मधील द्वेषाग्नी शमल्या शिवाय जगाला सुख-विणारा तह होणारच नाहीं. द्वेषांचा कडेलोट होईल तेव्हांच तेथें प्रेमाचे डोंगर दिसूं लागतील. आणि तशी स्थिति येण्याइतकी राष्ट्राराष्ट्रांची नीति संस्कृत झालेली नाहीं हें बेलजम, रुमानिया किंवा आयर्लंड यांनींच सांगावयाला नको. संस्कृतीच्या मार्गानें जाणारा मनुष्यगण जर स्वातंत्र्यानें वावरूं शकणार नाहीं, आणि उपलब्ध लक्ष्मीची भागीदारीच्या तत्वांवर प्रेमानें वाटणी करून उपभोगण्याचा जेथें संकल्प उदय पावत नाहीं तो पर्यंत प्रस्तुतच्या महायुद्धाच्या ज्वाला सर्व सुधारलेल्या भूभागाला होरपळून टाकल्या शिवाय रहाणार नाहींत आणि अशेरचा तो सुदिन येई पर्यंत असे तहाचे पतंग किती तरी व कितेकदां उडतील. चालू आठवड्या पुरती लढाई थंडावली आहे असें दिसतें बर्फ खूब पडत आहे आणि त्यामुळें कार्पेथियन बाजूनें रशियाची उडी कमी जोरानें पडत आहे. रोमेनियानें मागें पाय घेतलेला आहे. बल्गेरियन सैन्य डान्युब उतरून सिलिस्ट्रियाकडे चाललें आहे. ग्रीसची तर राज्यक्रांतीच होऊं पहात आहे.

राष्ट्र दिन.

(१२ डिसेंबरच्या राज्यारोहणाचा वाढ दिवस.)

येथील हायस्कूलच्या पटांगणामध्यें त्या दिवशीं सकाळीं सर्व विद्यार्थी मंडळी एकत्र जमली होती. आणि राजश्री काशीनाथ श्रीराम जठार हे अध्यक्षस्थानीं विराजमान झाल्यावर राष्ट्रगीत ह्मणण्यांत आलें. व रा रा. हरीभाऊ परचुरे यांनीं एक सुंदर विचाराचा इंग्रजी निबंध वाचून विद्यार्थ्यांस प्रस्तुतच्या राजकीय स्थितीचें चित्र दाखवून चांगला सद्बोध केला राजश्री कानेटकर यांनीं या समारंभाचें प्रेमळ अंतरंग समजावून सांगितलें आणि राजश्री रफिउद्दीन अहमद यांनीं उर्दूंत ही आपल्या जोरदार पद्यमय भाषणानें पूर्व विचारांचेंच पुनरावृत्ती केली. राजश्री जठार यांनीं शेवटीं संभाषण करतांना राज्यारोहणाचा वाढदिवस विद्यार्थी मंडळी विशेषतः कां पाळतात याचें खरें मर्म सांगितलें. श्रीमान् पंचम जॉर्ज यांचा हिंदुस्थानला निरोप असा आहे कीं, एकत्र व्हा, विद्या वाढवा, आणि मग मनोरथ सुफलित होतील. या निरोपा बरोबर शिक्षणालाच बादशहांनीं आवर्त वर्षासनें चालू ठेविलीं आहेत ही विद्येची कळकळ पाहून विद्यार्थीवर्ग जितका उपकृत तितकाच कृतज्ञ व उत्साही चिरंतन राहील. अध्यक्षांनीं विद्येच्या विक्रमावरोबर विनय हा अत्यंत शोभा आणणारा व देवपणा देणारा सद्गुण आहे; पण या विनय सद्गुणाचा उत्कर्ष विद्यार्थ्यांमध्यें नाहीं अशी हाकाटी आहे असा निराशेचा उद्गार त्यांनीं पुनः पुन्हा काढला पण आमच्या मतें ते हे विसरले कीं विद्यार्थ्यांकडून सन्मान इच्छिणाऱ्या पिढीनें विद्यार्थ्यांच्या आकांक्षा, त्यांच्या मनाच्या भराऱ्या व जीवन कलहाचीं सुखसाधनें हीं परिपूर्ण त्यांस लाभतील व यांचे स्वातंत्र्याचे विचार दृढ होत जातील असें धोरण ठेवलें पाहिजे. आणि तें धोरण जर जीर्ण होत चाललेल्या पिढीनें आपल्या मनापुढें जागृत ठेविलें नाहीं व विद्यार्थ्यांचे उक्रमणाचे हातपाय मोडून धरले तर त्याचा दोष वाढीस लागलेल्या या बालचमूवर न टाकतां जीर्ण होत चाललेल्या पिढीनेंच आपल्या दोषांचे भांडार स्वच्छ व साफ करावें हें विशेष श्रेयस्कर होईल. सन्मानाचा आत्मविश्वास आणि भूलोकालाही स्वर्गवत् करणाऱ्या स्वातंत्र्याच्या कल्पना जितक्या थोरल्या पिढींत जागृत व जोमांत राहतील, त्याचमानानें नवीन होतकरू पिढींत विनयाचा उत्कर्ष होत जाईल. तेव्हां राज्यारोहणाच्या सांवत्सर मुहुर्तानें ही विद्यानौका जर उत्तरोत्तर भावी काळाला समर्पक अशा रितीनें आपला जल मार्ग पुढेपुढे रोखीत जाईल तरच विनयाचे वारे या नौकेला अत्यंत अनुकूल असेच वाहूं लागेल असा आह्मास पूर्ण भरंवसा आहे.

वऱ्हाडवृत्त.

हवामान-शिशिर ऋतु येत्या सप्तकांत सुरू झाला आणि त्या ऋतूचीं आरोग्यवर्धक लक्षणें प्रसृत आहेत. उत्तेजक थंडी, आवडणारें कडक ऊन, गोड गोड उदकें व उत्साह देणारी हवा यांनीं या दिवसांतले कोणतेही श्रम सुखप्रदच वाटतात.

रा. रा बाळकृष्ण भास्कर केकरे ए. अ. कमिशनर बुलढाणा यांस खामगांवास सब-डिव्हिजनल ऑफिसर नेमून राजश्री रौटन यांस बुलढाणा जिल्ह्याचे डिपटि कमिशनरची आफिंग बढती देण्यांत आली आहे. बुलढाण्याचे डिपटि कमिशनर राजश्री विल्सन यांस जबलपुरास बदलण्यांत आलें आहे.

रा. रा. एफ्. जी. स्लाय कमिशनर नागपूर यांस पाब्लिक वर्क्स खात्याचे जें कमिशन बसणार आहे तिकडे नेमण्यांत आलें.

रा. रा. नारायण रघुनाथ चांदोरकर ए. अ. कमिशनर आकोला यांची बदली बुलढाण्यास करण्यांत आली.

प्लेग— गेल्या २९ तारखेला अखेरच्या सप्तकांत बुलढाणा जिल्ह्यांत १४२ प्लेगाचे मृत्यू व आकोला जिल्ह्यांत ६२ असून यवतमाळ व उमरावती या जिल्ह्यांत ही उपक्रम सुरू झाला आहे. आकोटास प्लेग अधिक वाढतो आहे.

नोटीस

(जनरल कमेटीचा ठराव नं. ४ ता. २८-२-१६ ई. वरून)

म. दिपुटी सुपरींटेंडंट ऑफ पोलीस यांचे बंगल्याच्या कंपाउंडच्या दक्षिणे कडील खुल्या मैदानाचा प्रेतें पुरण्याकडेस उपयोग केला जातो असें नजरेस आल्यावरून या नोटिशीनें सर्वत्रांस जाहीर करण्यांत येते कीं सदरील मैदान प्रेतें पुरण्यासाठीं उपयोगांत मुळींच आणू नये असा आकोला म्युनिसीपाल कमेटीनें प्रतिबंध केला आहे. तरी सदरील ठिकाणीं कोणी ही प्रेतें पुरू नये अगर त्या ठिकाणीं प्रेतें पुरण्यास आपल्या माणसास अगर नोकरांस परवानगी देऊं नये. जो कोणी या नोटीशींचें विरुद्ध वर्तन करील त्याजवर वऱ्हाड म्युनिसीपाल कायद्याचें कलम ९० प्रमाणें तजवीज केली जाईल. कळावें फक्त.

आकोला | R. V. Mahajani
ता. ४-३-१९१६ | व्हाईसचेअरमन
म्यु. कमेटी आकोला.

नो. नं. ४४२

नोटीस

नोटीस घेणार भागाई मर्द विठोबा कुणबी रा० मौजे जवळ तालुका मलकापूर

ईसः—

खालीं सह्या करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं, आमचा चुलता (तुमचा नवरा) तारीख २७-११-१६ इ. रोजीं मरण पावली. त्याची जिनगी अजमास २५०० रुपयाची आहे. व त्याचें सालचे उत्पन्न रुपये ४००-४५० होत असते. व त्या-प्रमाणें यंदाही झालें आहे. असें असतां तुह्मी सदर्हु जिनगी अफरातफर करणार आहां असें समजते. व मैत विठोबा यचे वारस आह्मी आहोत. तुह्मी फक्त खाण्यापिण्याचे मालक आहां. सदर्हू जिनगी तुह्मांला अफरातफर ह्मणजे गाहाण, खेरेदी बक्षीस, वगैरे कोणत्याहीं रीतीनें करण्याचा अखत्यार नाहीं. व कोणास लिहून घेतां येत ही नाहीं. ह्मगोन लिहून घेईल तर तो लेख बातल असे. मैत विठोबा यांचे कांहीं कर्ज नाहीं कांहीं असल्यास तें ही आह्मी देण्यास तयार आहों. व ते पैसे शेत वाहून काढून घेऊं व तुजला खाण्यास ही पुरवूं. तरी या नोटिशीनें कळविण्यांत येते कीं, आमचे चुलत्याचे जीनगीची कोणत्या ही रीतीनें तुह्मी अफरा तफर करू नये कळावे तारीख ३०-११-१६ इ.

सह्या.

१ गजमोल वा॥ लक्ष्मण पाटील रा. नि. खुद हातची रेघ
१ आंबरसिंग वा॥ गंभीर पा. रा. जवळे नि.
१ तुकाराम वा॥ सखाराम पाटील रा० जवळ निशाणी

नो. नं. ४४३

नोटीस

नोटीस घेणारी महादु वलुद गोविंदा राऊत राहणार दोनद पो कारंजा ता. मूर्तिजापूर

यांसः—

खालीं सही करणार या नोटीसीनें कळविते कीं, तुह्मी माझे लग्नाचे नवरे आहांत. लग्न झाल्यास १२ वर्षे झालीं. लग्न झाल्यानंतर फक्त २।३ वेळ तुह्मी आपले घरी मला नेलें. तेव्हां मी ल्हान होते. मला शहाणी होऊन ३ वर्षे झाली तेव्हां पासून तुह्मी मला नेण्याची मुळींच गोष्ट काढीत नाहीं. तुह्माला अंगावर कोड फुटल्यामुळें तुमची इच्छा मला वागविण्याची नाहीं, असें तुह्मी लोकांजवळ सांगतां परंतु मला तसे नक्की कळवीत नाहीं व फारकत ही देत नाहीं. तुह्मी आपलें घरीं मला न नेल्यामुळें माझ्या बापानीं मला २ वर्षे आपले खर्चानें पोसलें परंतु ५ वर्षापासून त्यांनीं मला पोषण्यासाठीं खर्च देण्याचे नाकारल्यावरून मी कर्ज काढून त्यांचे देखरेखी खालीं राहून माझा उदर चारितार्थ चालविते. उदर चारितार्थ चालविण्याकरितां आजपर्यंत मला २५० रुपये कर्ज झाले. हल्लीं मजजवळ मुळींच ऐपत नसल्यामुळें व मला इतःपर कोणी कर्ज देत नसल्यामुळें आतां माझे उदर पोषण करणें फार कठीण झालें आहे. मला शहाणी होऊन ३ वर्षे होऊन गेलीं इतक्या वेळांत आपण मला मुळींच नेलें नाहीं व नेण्याचा तुमचा विचारही नाहीं. सावकार लोकांनीं मला पैसे देण्याबद्दल फार तगादा लाविला आहे. व अशा स्थितींत मी नवऱ्यापासून दूर रहाणें हे लोक दृष्टीनें ही गौण आहे. या कारणामुळें मला मोठे संकट उत्पन्न झालें आहे. तरी तुह्मास या नोटिशीनें मुद्दाम कळवितें कीं नोटीस तुह्मास मिळेल तेव्हां पासून ८ दिवसांचें आंत सावकार लोकांचे कर्ज फेडण्याकरितां २५० रुपये बरोबर घेऊन तुह्मी मला आपले घरीं नांदण्या करितां नेण्यास यावे. त्या प्रमाणें तुह्मी न केल्यास निरूपायामुळें मला सावकार लोकांचें कर्ज फेडण्याकरितां व मजवर येणारा लोकांचा अपवाद टाळण्याकरितां जाती रिवाजास अनुसरून गंधर्व करावा लागेल. तुह्मी वरील मुदतींत रुपये न दिल्यास व मला न्यावयास न आल्यास तुमच्या निराळ्या फारकतीची वाट न पाहतां ही नोटीस तुह्मी स्वीकारली असें समजून व त्यावरून तुह्मी मला मुग्ध राहून फारकत दिली असें गृहीत धरून गंधर्व करीन. नंतर तुमचा मजवर नवरेपणाचा हक्क चालणार नाहीं. आणि मा व माझा भावी दुसरा घरठावाचा नवरा तुमच्या लग्नसंबंधीं हक्कास मुळींच जबाबदार राहणार नाहीं. ही नोटीस दिली ता० ९-१२-१६

दस्तुर डी. डी. गुळकर पिटिशन रायटर डिस्ट्रिक्ट कोर्ट आकोला.

सही

सहीची निशाणी जनाबाई मर्द महादु राऊत रा० धानोरा मुशाचे ता० मंगरूळपीर जि आकोला हिचे हातचा आंगठा

नो. नं. ४४४

नोटीस

सन १८६५ चा हिंदुस्थानांतील वारस्याचा अक्ट कलम २५०, किंवा सन १८८१ चा प्रोबेट आणि अडमिनिस्ट्रेशन अक्ट कलम ६९ अन्वयें हुकूम.

विद्यमान डिस्ट्रीक्ट जज्ज साहेब यांचें कोर्ट मुक्काम आकोला

किरकोळ दिवाणी मुकदमा नंबर ९८ सन १९१६ इ०

अर्जदारः— किशोरीलाल व प्रेमसुख वा॥ सोमराज अज्ञान पालन करणार गौरीबाई सोमराज मारवाडी राहणार मातोडी ता. व जि. आकोला

विषयः— लेटर्स आफ अडमिनिस्ट्रेशनचें सार्टिफीकीट.

ज्या पेक्षां मयत पारु मर्द सिताराम जात मारवाडी राहणार मातोडी ता. आकोला जि. आकोला ही मयत झाली तें ठिकाण तळेगांव

तहाशिल आरव्ही जि. वर्धा

याच्या मृत्युपत्राचें प्रोबेट मिळण्यासाठीं वरील अर्जदार यानें या कोर्टास अर्ज केला आहे, व सदर्हू अर्जाची चौकशी या कोर्टांत तारीख २६ माहे जानेवारी सन १९१७ इसवी रोजीं आकोला येथें करण्यांत येईल;

त्यापेक्षां ज्याचा मयत पारु मर्द सिताराम मजकूर याच्या मानमत्तेवर ज्या मालमत्तेची किंमत अंदाज रुपये २६२८ आ. १० पै ० आपल्या हक्क संबंधा विषयीं दावा असेल त्या सर्व लोकांस या लेखानें नोटिस देण्यांत येत आहे कीं, त्यानें सर्वांनीं कोर्टांत हाजर राहून प्रोबेट दिले जाण्यापूर्वीं जी कारवाई करण्यांत येईल ती पाहावी.

आज तारीख ७ माहे डिसेंबर सन १९१६ इ. रोजीं आमच्या सहीनिशीं व कोर्टाच्या शिक्यानिशीं दिली.

W. R. Dhobley
डिस्ट्रीक्ट जज्ज
पश्चिम वऱ्हाड
आकोला

नो. नं. ४४५

जाहीर नोटीस

रा. रा. नरहरी वा॥ तुकाराम मराठे रा. राजंदा ता. आकोला

यांसः—

खालीं सही करणार इजकडून या जाहीर नोटिशीनें कळविण्यांत येते कीं तुह्मी मजला आज जवळ जवळ तिन वर्षे झालीं. माझा मेव्हणा नामे पांडु वा॥ तुकाराम मराठे याचे घरीं टाकून दिली आहे. तुह्मास माझे मेव्हण्यानें व दुसरे चार जातीवाले पंचांनीं घेऊन जाण्याविषयीं ह्मटले असतां तुह्मी नेत नाहीं. तुमचे पोटची मजला एक मुलगी असून आमचे मेव्हण्यानें दुसऱ्याचें कर्ज काढून आह्मास आज पावेतों पोसले. आतां त्याजला आमच्या खाण्यापिण्याकरितां कोणी पैसा देत नाहीं. तर आतां आमचे खाण्यापिण्याची फार बंडाळी चालली आहे. या साठीं तुह्मी ही नोटिस पावल्यापासून आठ दिवसाचे आंत आह्मास घेऊन जावे. या प्रमाणें करण्यास तुह्मी चुकल्यास मी फौजदारी कोर्टांत तुमचेवर अन्नवस्त्राचा दावा करीन. व त्या प्रमाणें तुह्मी मजला खाण्यापिण्यास न दिले तर मी दुसरा घरठाव तुमचे कडून मजला वागविले जात नाहीं असें समजून नवरा करीन. मग तुह्मी जिवंत नवऱ्याचा पाट लाविल्याबद्दल फौजदारी केल्यास त्या गुन्ह्यास मी कायद्यानें पात्र राहणार नाहीं. ही नोटिस दिली सही. मुक्काम आकोला तारीख ११-१२-१९१६

सही

१ सिता मर्द नरहरी मराठे इचे तर्फे मेव्हणा पांडु वा॥ तुकाराम मराठे रा. देऊळगांव साखरशा पोष्ट देऊळगांवसाकरशा ता. मेहकर जि. बुलडाणा याची नि. खुद

नो० न० ४४६

नोटीस

राधा उर्फ तानी मर्द नथु पाटील हल्लीं पाटाचा नवरा बळीराम वा॥ बापुजी पाटील रा. सोगोड ता जळगांव जि बुलडाणा

इजलाः—

खालीं सही करणार यांजकडून नोटिस देण्यांत येतें कीं, मौजे माळेगांव ता. अकोट जि. आकोला येथील माझे मालकीचीं शेतें २ नी. मोहाचे १ व नी इनामाचे १ अशा दोन शेतावर तूं जिवंत आहेस तो पावेतों तुझा खाण्यापिण्याचा हक्क आहे. सदर्हू शेतें विकण्याचा वगैरे तुला मुळींच हक्क नाहीं. अशाबद्दल तूं व तुझ्या दोघी नणंदा बनी व गुजाई असें तिघींनीं मजला ता. १३-९ १९०७ इ. रोजीं करारनामा ही लिहून दिला आहे. असें असून हल्लीं सदर्हू शेतें विकण्याचा तुझा इरादा आहे मी ऐकतों, जर तूं सदर्हू शेतांची विक्री वगैरे करशील तर तो व्यवहार रद्द समजला जाईल. कळावें. तारीख ११-१२-१६ इसवी

सही

बाबु कुकाजी रा. माळेगांव द. खुद

नो० नं० ४४७

जाहिर नोटीस

रा. रा. १ मानाजी वल्द सोनाजी उगले व २ बुनी बापाचें नांव मानाजी उगले उभयतां राहणार मौजे तुलंग खुर्द ता० बाळापूर पोष्ट वाडेगांव

यांसः—

खालीं सही करणार याजकडून वरील इसमास व त्याच प्रमाणें सर्व जात बांधवांस या जाहिर नोटिशीनें कळविण्यांत येते कीं तुह्मी आपली मुलगी नंबर २ नामे बुनी इजला गंधर्वानें मजला देण्याचा करार चौघांसमोर संवत १९७२ चे चैत्र महिन्यांत केल्यावरून मी तुह्मी कबूल केल्य प्रमाणें सदर्हु बुनीची फारकत मिळवून देण्याबद्दल मी कोशीस केली व त्या कार्यासाठीं माझा स्वतःचा बराच खर्च

झाला व त्या शिवाय तुह्मी तुमचा जावई सखाराम वल्लद माहीत नाहीं. रा. लांजूड ता० मलकापूर याचे धाकाने बायको तानकाइ व दोन मुलीं १ बुनी व २ बनी या तीघींना माझ्या घरीं ठेविलें त्यांचा खाण्यापिण्याचा खर्च मला बराच आला. इतका खर्च मी तुह्मी मुलगा देतो असा ठराव केल्यावरून मी केला व तुमचे जावयाला मी दुसऱ्याकडून फारकत देण्यास कबूल करविलें. तो फारकत देण्यास तयार झाला ही गोष्ट तुमची बायको मुली यांना समजतांच त्यांनी मला फसवून आह्मी तुलंग्याहून मंडळीला भेटून सल्ला करून घेऊन येतो अशी थाप देऊन तुलंगे येथें गेले व परभारे लांजुडाहून जावयास आणून फारकत करून घेतली. आणी मजला आतां आमची इच्छा तुम्हास मुलगी देण्याची नाहीं असा जबाब दिला ह्मणून ही नोटीस देण्यांत येतें कीं आज पासून १५ दिवसाचे आंत मजशी तुमचे मुलीचा गंधर्व लावून द्यावा या केलेले करारा प्रमाणें तुह्मी मजशी मुलीचे गंधर्व न लावल्यास मी विश्वासघाताबद्दल तुमचेवर फौजदारी फिर्याद करीन व दिवाणी कोर्टात दावा करून माझा या नोटिशीचे खर्चा सुद्धां सर्व खर्च भरून घेईन. त्याच प्रमाणें सर्वत्र जात गंगेस माझी विनंती आहे कीं वरील इसमानें माझा योग्य निकाल करीपावेतों बुनीला पाटानें बायको करूं नये व जाती धर्माप्रमाणें कोणाला ही तीच्याशी पाट लावतां येत नाहीं. या उपर तिजशी धर्मशास्त्राला सोडून जो कोणी पाट लावील तो माझ्या झालेल्या खर्चाला योग्य जबाबदार राहिल व मी त्याजपासून सर्व खर्च घेईन ही जाहिर नोटीस दिली मु० आकोला ता. १३-१०-१६

सही

नारायण संभूजी शेळकी वाडेगांव
ता० बाळापूर पो० वाडेगांव
दस्तुर खुद्द

नो. नं. ४४८

नोटीस

रा. मोतीसींग वा। भीमसींग रजपूत रा० नांदुरा ता० मलकापूर जिल्हा बुलडाणा

यांस:—

नोटीस देणार कलयाबाई मर्दे गणुसींग रजपूत रा० नांदुरा ता० मलकापूर जि० बुलडाणा हल्लीं राहणार आकोला नोटीस देते कीं मी अंदाज ४-५ वर्षे झालीं तुह्मांस मुकत्यारपत्र दिले होते. तें आज तारखे पासून रद्द केले आहे. तरी तुह्मी माझे करितां कोणताही व्यवहार करूं नये केल्यास त्याबद्दल मी जबाबदार राहणार नाहीं. आणि आज पर्यंतच्या मुखत्यारपणाच्या कामाचा संपूर्ण हिशेब द्यावा. कळावे ता० १३-१२-१६ इ. मुक्काम आकोला.

सही

कलयाबाई मर्दे गणुसिंग राहणार
आकोला नि. आंगठा

नो. नं. ४४९

जाहीर नोटीस.

सर्वत्र लोकांस कळविण्यांत येते कीं मी मोतीसिंग वा। भीमसिंग रजपूत रा० नांदुरा यांस मुखत्यार अंदाज ४।५ वर्षांपूर्वीं दिलें होते. ते आज तारखे पासून रद्द केले आहे. तरी त्याचेशी माझे करितां कोणतेच प्रकारचा व्यवहार करूं नये. कोणी केल्यास त्याजबद्दल मी जबाबदार राहणार नाहीं. कळावे ता० १३ १२ १६ मु० आकोला.

सही

कलयाबाई मर्दे गणुसिंग राहणार
आकोला नि. आंगठा

नो. नं. ४५०

नोटीस

बनी मर्दे भाऊ पाटील रा. भोनगाव ता. खामगांव जि. बुलढाणे

इजला:—

खालीं सही करणार यांजकडून नोटिस देण्यांत येते कीं, मौजे माळेगाव ता. आकोट जि. आकोला येथील माझे मालकीची शेतें २ निशाणी पिंपरी रस्त्याचे वडाचे १ व नागरटीचे १ अशा दोन शेतावर तुझा जीव आहे तोपावेतों खाण्यापिण्याचा हक्क आहे. सदर्हू शेतें विकण्याचा वगैरे तुला मुळींच हक्क नाहीं. अशाबद्दल तूं व तुझी बहीण गुजाई व भावजई राधा उर्फ तानी असें तिघींनीं मजला ता. १३-९-१९०७ इसवी रोजीं करारनामा लिहून दिला आहे. असें असून हल्लीं सदर्हू मिळकत विकण्याचा तुझा इरादा आहे असें मी ऐकतों. जर तूं सदर्हू शेताची विक्री वगैरे करशील तर तो व्यवहार रद्द समजला जाईल कळावें ता. ११-१२-१६ इ.

सही

बाबु कुकाजी पा। माळेगांव द. खुद
नो० नं० ४५१

नोटीस

गुजाई मर्दे गणपती पाटील इखे राहणार दानापूर ता. आकोट जि. आकोला

इजला—

खालीं सही करणार यांजकडून नोटिस देण्यांत येते कीं, मौजे माळेगांव ता. आकोट जि. आकोला येथील माझे मालकीची शेतें २ नि. चांगलवाडी रस्त्याचे इनामाचे १ व भोईपुऱ्या जवळचे १ अशा दोन शेतावर तूं जिवंत आहेस तोपावेतो तुझा खाण्यापिण्याचा हक्क आहे. सदर्हू शेतें विकण्याचा वगैरे तुला मुळींच हक्क नाहीं. अशाबद्दल तूं व तुझी बहीण बनी व भावजई राधा उर्फ तानी असें तिघींनीं मजला ता. १३-९-०७ इसवी रोजीं करारनामा लिहून दिला आहे. असें असून हल्लीं सदर्हू मिळकत विकण्याचा तुझा इरादा आहे असें मी ऐकतों. जर तूं सदर्हू शेताची विक्री वगैरे करशील तर तो व्यवहार रद्द समजला जाईल कळावें. ता. ११-१२-१६ इ॥

सही

बाबु कुकाजी पा. माळेगांव द. खुद
नो० नं० ४५२

जाहीर नोटीस

सर्वत्र लोकांस खालीं सही करणार याजकडुन या जाहीर नोटिशीनें कळविण्यांत येतें कीं माझेमालकीची शेते ६ मौजे माळेगांव बाजार ता. आकोट जि. आकोला येथील बनी मर्दे भाउ पाटील रा. भोनगांव ता० खामगांव व गुजाई मर्दे गणपती पाटील रा० दानापूर ता० आकोट जि० आकोला व राधा उर्फ तानी मर्दे नथु पाटील हल्लीं पाटाचा नवरा बळीराम बापूजी रा० सोगोड ता० जळगांव जि० बुलडाणे या तीघीस त्या जीवंत आहेत तोपावेतों त्यांच्या खाण्यापिण्याकरितां दिली आहेत. व त्याबद्दल त्या तिघींना मजला ता. १३-९-०७ इ. रोजीं करारनामा ही लिहून दिली आहे. सदर्हू मिळकत त्या तीघींना वीकण्याचा वगैरे मुळींच हक्क नाहीं. असें असून सदर्हू मिळकतीचा त्या तीघीही अफरातफर करणार आहेत असें मी ऐकतो. तरी त्यांचे पासून सदर्हु मिळकत कोणी गाहाण खरेदी वगैरे घेऊ नये. जर कोणी घेईल तर तो व्यवहार रद्द समजला जाईल कळावे तारखि ११ माहे दिसेंबर स. १९१६ई.

सही.

बाबु कुकाजी पाटील माळेगांव द. खु
नो० नं० ४५३

कापुस तक्ता—साप्ताहिक ९ डिसेंबर सन १९१६

जिल्हा.	वर्ष.	काटन मार्केट. आयात. कापसाच्या गाड्यांची संख्या. ता. ९-१२-१६ पर्यंतचा आठवडा	काटन मार्केट. आयात. कापसाच्या गाड्यांची संख्या. १-९-१६ पासून.	काटन मार्केट. आयात. रुईच्या बोजाच्या गाड्यांची संख्या. ता. ९-१२-१६ पर्यंतचा आठवडा	काटन मार्केट. आयात. रुईच्या बोजाच्या गाड्यांची संख्या. १-९-१६ पासून
उमरावती	चालूं साल	६,७६३	४५,८७५	२८१	७९६
	गुदस्त	१४,९९४	६८,२८०	४६८	१,१८५
	तिगस्त	५,४७१	१७,१३८	१३३	३६९
यवतमाळ	चालूं साल	४,२०२	२०,९९०	१,१८३	२,७६९
	गुदस्त	२,१४५	१४,४७८	१,०८४	२,५५५
	तिगस्त	२,७४१	७,८८६	४२३	६४८
आकोला	चालूं साल	११,९९१	७३,२२७	४०१	६६२
	गुदस्त	१५,४५५	८५,५२५	३९७	९०९
	तिगस्त	६,९९९	२२,६०४	१५२	३७५
बुलडाणा	चालूं साल	१२,३८०	६६,७२०	२५७	३६८
	गुदस्त	१०,०९१	७२,०६५	२४५	३५१
	तिगस्त	६,३४६	२०,८७६	८८	१४६
एकूण वऱ्हाड	चालूं साल	३५,३३६	२०६,८१२	२,१२२	४,५९५
	गुदस्त	४२,६८५	२४०,३४८	२,१९४	५,०००
	तिगस्त	२१,५५७	६८,५०४	७९६	१,५३८

टीप—चालूं सालच्या बरोबरीचे साल गुदस्त व तिगस्त सालचे आठवडे ११ डिसेंबर १९१५ व १२ डिसेंबर १९१४ पावेतों होते.

सी० बी० लेस्टवीच
डायरेक्टर ऑफ आग्रिकल्चर ॲन्ड इंडस्ट्रीज मध्यप्रांत

हें पत्र आकोला येथें कैलासवासी खंडेराव बाळाजी फडके यांच्या वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत नारायण खंडेराव फडके यांनीं सदाशिवाश्रमांत छापून प्रसिद्ध केलें.

Regd-No. N150

वऱ्हाडसमाचार.

Berar-Samachar.

वर्ष ५०] आकोला---सोमवार तारीख २५ माहे डिसेंबर सन १९१६ ई० अंक ५०

वर्गणीचे दर

आकोल्यांतील लोकांस........१ रुपया
बाहेरगांवीं ट. हां. .... २ रुपये
वर्गणी आगाऊच घेण्याची वहिवाट आहे.

नोटीशीचे दर

दर ओळीस दीड आणा.
देहिगच्या दोन ओळी धरल्या जातील
नोटीस सुवाच्य असली पाहिजे.

सूचनाः— गुरुवारच्या आंत येणाऱ्या नोटीसा त्याच आठवड्यांत घेतल्या जातील. यापुढें येणाऱ्या नोटीसास स्पेशल चार्ज पडेल.

जाहिरात

मुंबई ब्यांकेची सेव्हिंग ब्यांक.

ह्या बॅंकेत खालीं दिलेल्या अटीवर ठेवी ठेवितां येतात.

कोणत्याही वर्षाचे १ ले जानेवारी आणि ३१ दिसेंबर याच्या दरम्यान दोन हजार रुपये पर्यंत पैसा ठेविला जाईल

ठेवी दोन अथवा अधिक इसमांच्या नांवावर ठेवतां येतील आणि तो पैसा यापैकीं एकास अथवा जास्त इसमांस अगर यापैकीं मयताचे मागें राहील त्यांस काढतां येईल.

व्याज दर साल दर शेकडा तीन रुपयाप्रमाणें दिलें जाईल. व्याजाची आकारणी प्रत्येक महिन्याची जी कनिष्ठ शिल्लक असेल तिजवर केली जाईल. मात्र दहा हजारावरील शिल्लक रकमेस व्याज नाहीं. नियमांच्या प्रती बॅंकेंत अर्ज केला असता मिळतील.

मुंबई ब्यांक / Lyon Setot
आकोला १९।१०।१६ एजंट
नो. नं १

चांदीचीं भांडीं

नाशिक येथें तयार केलेलीं सर्व प्रकारचीं सुबक व घाटदार भांडीं आमचेकडे विक्रीस तयार असतात. माल माफक व्ही. पी. नें अगर रोखीनें पाठवूं. मालाचे खरेपणाबद्दल ग्यारंटी देऊं.

पुरुषोत्तम रामचंद्र वैशंपायन
रविवार पेठ नाशिक सिटी.
नो. नं. ४

सावंतवाडी येथील.

दशावतारी गंजिफा---उत्तम पानें व टिकाऊ पक्का रंग किंमत ।।।, १, १।, १॥, २, २॥, ते ५ रु. प. **बुद्धीबळजोड लांकडी**--- किंमत ।।। १, १॥, २ ते ४ रु. प. **सोंगट्या जोड**--- किंमत ।, ॥, ।।।, १, १॥, रु प. **खडावा जोड**— शिसवी व शिवणीचे वगैरे सामान वाऊक व किरकोळ आमचेकडे विकत मिळेल. मोठा क्या. मा. फुकट

डी. आर. आळवणी, स्टेट सावंतवाडी
नो. नं. ३४९

खात्रीचा तयार केलेला.

ताजा अनंत मूळ.

नंबर १ ला ३॥ रु. शेर नं. २ रा २॥ रु. शेर ८ दिवसाची पूर्ण मागणी केल्यास तांबूस मुळ्यांचा ताजा कुटून अच्छेराच्या वजनानें डब्यांत भरून पाठविला जाईल. गुण व घेण्याची रीत डब्यावर.

पत्ता

रामचंद्र सदाशिव मार्कंडे उद्धवनी
मोहला नागपूर शहर सर्कल नं. ६
नो० नं० ९

अमेरिकन सोन्याचे कधींच काळे न पडणारे दागिने.

चंद्रहार किं. रु. ३।४ गोठ जोडीची किं. रु. १॥ २, २॥. पाटल्या जोडीची किं. रु. १॥, २, २॥. सरी किं. रु. ३ ४, ५, वज्रटीका रेशमांत गुंफलेली किं. रु. ३, ४. ठुशी रेशमांत गुंफलेली किं. रु. ५, ६. नथ उत्तम मोत्यांनीं बांधलेली किं. रु. ३, ४, ५. शिंप्याचे मोतीं ल्हान मोठें वाटेल तसें. सरीची किं. रु. १॥. २, ३. ४. अंगठी किं. रु. १, १॥, सल्ले अंगुलि जोडीची किं. रु. १॥. बांगड्या जोडीची किं. रु. १॥, २ २॥ कोणत्याही प्रकारचा मापाचा दागिना मिळेल.

पत्ताः—मगनलाल के. आणि कंपनी
गिरगांव मुंबई.

हिंदुस्थानावर अरिष्ट.

हिंदुस्थानांतील रहिवाशांच्या पाठीस ज्वर व हिवताप यांचें अरिष्ट सदोदित लागलें आहे. पण त्याचा प्रतिकार करण्यास बाटलीवाला यांचें हिवतापाचें औषध व गोळ्या ह्या रामबाण आहेत. ताप किंवा शीतज्वर येणारेंनीं वाटतांच हें औषध घ्यावें. किं. १ रुपया

बाटलीवाला यांच्या निस्तेज लोकांसाठीं शक्तिकारक गोळ्या

हें औषध घेतल्यानें मागचा, मेंदूचे श्रम, पौरुषनाश, अशक्तता व क्षयरोगाचें मान त्याप्रमाणें अजीर्ण इ. इ. विकार तबडतोब दूर होतात किं रु. १॥८.

बाटलीवाला यांचें दंतमंजन.

हें दंतमंजन मायफळाशीं काहीं इंग्रजी औषधांचा वैद्यकीय रीतीनें मिळाफ करून बनविलें आहे. किं. ॥४

बाटलीवाल्याचें गजकर्णावर मलम.

यानें गजकर्ण, कुजली, खरूज यांचा विकार एका दिवसांत नाहींसा होतो. किं. ॥४

हीं औषधें सर्व औषधी विकणाऱ्या दुकानावर व डॉ. एच. एल. बाटलीवाला ले. पी. मु. वरली लेबोरेटरी दादर, मुंबई यांजकडे मिळतात.

Dr. H. L. Batliwala
Sons & Co. Ltd.
N. N. 3 Dadar Bombay.

श्री दत्तात्रय अलंकारालय कोल्हापूर.

आमचे कारखान्यांत स्वतःचे देखरेखे खालीं, **मुद्दाम** तयार केलेले उत्तम सोन्याचे सुबक दागिने— मंगळसुत्र माळ, ठुशा-जोड, **गुलाबाचीं** फुलें, बिल्वदळ टीका, मुदी अमकलें साखीं व घागऱ्याचीं वगैरे सर्व जातीचा माल—तसेच चांदीच्या मासोळ्या, चाळ, उपकर्णी, तोडे, वाळ्या, गडवे, इत्यादि माफक दरानें मिळतील. आम्ही सर्व सोनें, न्यायानकचें शंभर नंबरी वापरीत असतों. व डागाचा उपयोगही नियमितच केलेला असतो. यामुळें जिन्नस पांढरे पडण्याची अगर वाईट निघण्याची भीति बाळगण्याचें मुळींच कारण नाहीं. आमचे जिन्नसांची लाख काढून वजन तोलून पाहावें. जिन्नसाच्या कसाची खात्री करून देण्यास आम्ही तयार आहों. व्यापाऱ्यास कमिशन मिळेल. ऑर्डरी प्रमाणें माल तयार करून देऊं. चांदी सोन्याचे खरेपणाबद्दल आम्ही जबाबदार आहों. माल रोखीनें अगर व्ही. पी. नें पाठविला जातो. ऑर्डरी बरोबर ५० रुपया आगाऊ पाठविला पाहिजे.

श्रीदत्तात्रय अलंकारालय—कोल्हापूर
नो नं ६

आयुष्याचा विमा.

विचार करण्यांत वेळ घालवून आपलें कर्तव्य करण्यास व्यर्थ उशीर करूं नका. आपले आयुष्याचा विमा **धि एशियन कमर्शियल अशूअरन्स** कंपनी लिमिटेड मुंबई, या देशी कंपनीमध्यें करणें प्रत्येक मनुष्याचें कर्तव्य आहे. विमा उतरण्याचे नमुने व माहिती आमचे वऱ्हाड आणि मध्यप्रांतचे फिरते एजंट रा. रा. वि. रा. सोमण यांजकडे अगर आमचेकडे मिळेल.

गांवोगांव हुशार एजंटाची जरूरी आहे.

सेक्रेटरीज
धी एशियन कमर्शियल अशूअरन्स
कं. लि. इस्मायल बिल्डिंग,
फोर्ट, मुंबई.
नो. नं. ३६९

काश्मीरी केशर.

पवित्र आणि अस्सल १॥८ उत्तम कस्तुरी ३५, शुद्धशिलाजीत ॥८ सुर्मा ममीरा ३ तो. अंगुरी हींग २।, सुगंधित जीरा १ कागजी बादाम ॥५ पौंड, बादाम मुरब्बा २ पौं. टिन १

काश्मीर स्टोर्स श्रीनगर नं० ९
नो० नं० ४१७

हात मागाचा मोठा कारखाना.

अगदीं पक्के रंगाचीं लुगडीं पाहिजे असल्यास

कला-भुवन सोलापूर.

यांच्याकडे मागणी करा.
लक्ष्मय्या व्यंकटनरसू इरावती,
मालक,
नो० नं० ४१४

उजळणीचा तक्ता. (नकाशा .)

ह्यावरून मुलां मुलींना प्रत्येक धडा व त्याची वाचणी देण्याची जरूर न पडतां तक्त्यांतील थोड्या समजुतीनें मुलांकडूनच सर्व उजळणी हौसेनें **तीन-चार महिन्यांत** अगदीं— उत्तम करून घेतां येते. व त्यामुळें मुलांच्या १।२ इयत्ता वाचतात मुलांना व तुह्माला त्रास पडत नसल्यानें आतां त्यांना रेंगाळत व कंटाळवाणें उजळणी शिकवूं नका. प्रती संपत आल्या. तक्ता भाग १ व २ (एकत्र) किं. १८४

के. बा. वेलणकर हेडमास्तर ५३३ शनवार पेठ— पुणें.

नो. नं. ४५४

हिमालयांतील दिव्य महौषधींचीं औषध.

सर्व प्रकारचे नेत्र रोगांवर रामबाण औषध किं. १ रू. पो. ख. शिवाय.

रक्त शुद्ध करणारी दिव्य वल्ली किं. १॥ रुपया दि. ७ शिवाय. अभ्रक, मौक्तिक वगैरे उंची माल व्ही. पी. नें पाठवूं.

पत्ता— वैद्यराज विठ्ठल शास्त्री परांजपे पुणें २३८ बुधवार चौक

नो. नं. ४५५

नोटीस

मी खालीं सही करणार गणु वा॥ चहादु माळी राहणार चरणगांव ता. बाळापूर जि आकोला

या लेखानें सोनाई जवजे पुंजाजी उमाळे आणि जानकाई जवजे पुंजाजो उमाळे दोघी राहणार गोर्धन ता. वाशीम जि. आकोला

यांसः—

नोटिस देतो कीं, तुह्मी आकोला येथील, वऱ्हाडसमाचार वर्तमानपत्राचें तारीख २७ माहे नोव्हेंबर सन १९१६ चे अंकांत नोटिस नंबर ४०८ दिली ती पावली. त्यांत तुह्मी लिहिलें कीं, तुह्मास भूलथाप देऊन व तुमचे नवऱ्याची जिनगी पचविण्याचे हेतूनें आह्मी आमचा मुलगा नामें किसन अज्ञान हा दत्तक घावा ह्मणून तारीख ८ माहे नोव्हेंबर सन १९१६ रोजीं दत्तक पत्र लिहून घेतले. वगैरे मजकूर अगदीं खोटा आहे. तो तुह्मी इतर नातेवाले लोकांचे सांगण्यावरून लिहिला आहे. तुमचे पैकीं वडील बाई सोनाई इनें गांवांतील संभावित लोकांसमक्ष आमचा मुलगा किसन यांजला दत्तक द्या असें ह्मटलें याचे कारण तुह्माला औरस मुलगा नव्हता. त्यावरून आह्मी आमचा अज्ञान मुलगा किसन ह्याला दत्तक देतो असें ह्मणून सोनाईचे मांडीवर बसविला. तुह्मी त्या मुलाला कपडे चढविले. इतर लोकांना पान सुपारी दिली. ब्राह्मणानें होम हवन केले, जातीच्या लोकांना जेवण दिले. व दत्तक पत्र लिहून दिले त्यावर बऱ्याच लोकांनीं तुमचे समक्ष साक्षी घातल्या व दत्तक पत्र ५।६ दिवसांत नोंदून देण्याचे कबूल करून दत्तक पत्र पंच लोकां जवळ ठेविले. दुसऱ्या इतर आपमतलबी लोकांच्या सहायानें व मनाईनें तें दत्तक पत्र तुह्मी अद्याप नोंदून दिलें नाहीं. तर ही नोटिस तुह्माला मिळाल्यापासून आठ दिवसाचे आंत दत्तकपत्र नोंदून आमचे स्वाधीन करावे. नाहीं तर आह्मी कायद्याप्रमाणें तजवीज करूं. जिनगीवर आतां तुमची मुळींच मालकी नाहीं. दत्तक घेतल्यानें मयत पुंजीचे सर्व स्थावर जिनगीचा (जी आज तुमचे ताब्यांत आहे.) तिचा अज्ञान किसन हा मालक झाला आहे. तुमचा फक्त अन्नवस्त्राचा हक्क आहे. तरी तुह्मी सर्व स्थावर जंगम जिनगी किसन चे नांवानें करून द्यावी. व जिनगीची कोणते ही प्रकारें अफरातफर करूं नये. जिनगीची तुह्मी अगर तुमचे तर्फे इतर लोकांनीं अफरातफर केल्यास तुह्मी सर्व जण जबाबदार व्हाल कळावें. आकोला तारीख १६ माहे दिसेंबर सन १९१६

सही

निशाणी गणु वा॥ चहादू माळी याचा (आंगठा)

दस्तुर आनंदराव मानसिंग देशमुख

ना० नं० ४५६

जाहीर नोटीस

सर्वत्र शेट साहू सावकार व इतर लोक

यांसः—

कळविण्यांत येते कीं, मौजे मनात्री ता. आकोट येथील स. नं. ६९ व ७८ ही शेती मारुती आपा नारायणआपा यांनें नादारींत जो अर्ज दिला आहे त्यांत आपली ह्मणून दाखविली आहे. कोर्टानें ही ती त्याचीच समजून हरासांत काढली आहेत व त्यांचा हरास होणार आहे. कोणाचें नुकसान होऊं नये ह्मणून कळविण्यांत येते कीं, सदर्हू शेती मारुतीआपा याची नसून ती बिसनलाल रामूलाल खालीं सही करणार यांची आहे. व ती त्यांचे उपयोगांत व ताब्यांत आहे. इतकी समज या नोटिशीनें देऊन ही जरी कोणी वरील शेती विकत घेतली तरी त्यास कळविण्यांत येते कीं, विकत घेणारानें शेतीचा कबजा आपली मालकी सिद्ध करून दिवाणी कोर्टांतून घ्यावा. बळजबरीनें कबजा घेण्याचा प्रयत्न केल्यास फौजदारी करण्यांत येईल कळावें. ता. २३-१०-१६

सही

बिसनलाल रामूलाल अगरवाले द. खु. दुकान पंचगव्हाण ता. आकोट

नो० नं० ४५७

नोटीस

मी खालीं सही करणार सदु वा॥ मारुती वावोडे रहाणार मुकाम पाडसूल ता. आकोट जि. आकोला या नोटीसीनें सर्व लोकांस जाहीर करतो कीं माझी गंधर्वाची बायको नामें बायनी हिचे व माझें बनत नसल्यामुळें मी तिला माझे खर्चानें अलग ठेवले आहे. खाणे पिणें व कपडा लत्ता मी पुरवितो. पण तिचा बाप नामें हरी वा॥ पुंडलीक ठाकरे रहाणार तेल्हारे ता० आकोट हा अलीकडे अशी धमकी देऊ लागला आहे कीं तिला तिच्या इच्छेस येईल त्याप्रमाणें भारी भारी कपडे व दागीने करून देईन व पैशे माझे (सदूचे) नावानें मांडण्यास लावीन. सबब सर्व लोकांस कळविण्यात येते की याप्रमाणें माझे नांवानें, सदर्हु हरी ठाकरे यांस अगर माझी बायको बायनी ईला अगर दुसऱ्या कोणत्याही इसमास, माझ्या संमती शिवाय उधार कपडा डागडागीणा अथवा इतर जिन्नस देऊ नये. दिल्यास पैशाबद्दल जबाबदार मी रहाणार नाहीं कळावे ता० १४-१२-१६

सही.

सदु वा॥ मारुती वावोडे राहणार मुकाम पाडसूल पोष्ट व ता० आकोट जि० आकोला

नो. नं. ४५८

नोटीस

लक्षुमण राजन्या अंध राहणार पिंपळगांव ता० पुसद

यांसः—

खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं माझी लग्नाची बायको तान्हु ही तुमची मुलगी आहे. ती शहाणी होऊन माझे जवळ आठ नऊ महीने नांदली. नंतर भेटी करिता घेऊन गेलेत्यास वर्ष होऊन [illegible] पाठविले नाहीं व हणाजी वाघमारे अंध याज बरोबर घेऊन जावे ह्मणून सांगून पाठविले वरून मी व मसाजी, संभाजी, सीताराम, मारुती असे मिळून आलो परंतु जातीचे लोक मिळवून कामाजी धनगर हाडसनी प्रगणे माहूर याचे रस्त्याचे शेतांत तारीख २९-११-१६ रोजीं एका कागदावर माझी सही मारुती अज्ञान याचे हातून घेतली. व बरोबरच्या लोकांचीही निशाणी घेतली काय लिहून आणिले होतें हे वाचून दाखविले नाहीं. फक्त तान्हु इजला पाठविण्याबद्दलचा कागज आहे. असें ह्मणून निशाण्या घेतल्या. नंतर कांहीं वेळानें आतां फारकत झाली परत जा. ह्मणून तंटा केल्यावरून कळविण्यांत येते कीं, सह्या घेतलेला कागद रद्द आहे. व ही नोटिस पावल्यापासून तान्हु इजला तिच्या अंगावरील दागीने चांदीचे तोडे जोड १ वजन तोळे १०० सरी २० तो. कोपरवाळ्या जोड १ तो. २५ गोफ १६ तो. काकणें जोड १ तो. १० नथ सोन्याची मासे १० गरसोळी सो. मासे ४ पितांबर वगैरे सुद्धां आठ दिवसाचे आंत माझे जवळ आणून घालावे व माझी पावती घ्यावी. मी नांदण्यास समर्थ आहो, नसता वरील दागिन्या सुद्धां ताब्यांत मिळण्याबद्दल दिवाणी कोर्टांत फिर्याद करून एकंदर खर्चा सुद्धां तुमच्या पासून घेण्यांत येईल. ता. ११-१२-१६ इ०

सही

सहीची निशाणी गणपती सटवा आंध रा आंडमाळ प्रगणे माहूर ता. किनवट इ. मोंगलाई

नो. नं. ४५९

जाहीर नोटीस

सर्व साहुकार राहणार आकोला व दर्यापूर. व इतर ठिकाणचे

यांसः—

खालीं सही करणार यांजकडून विनंती पूर्वक कळविण्यांत येते कीं, आमचा मुलगा चिरंजीव रुखबसा कृष्णाजी महाजन हा सुमारें ३ वर्षांपासून आकोलें येथें राहत असून तो आमचे विचारा बाहेर वागत आहे. तो हल्लीं कपाशीच्या अडतीचा धंदा करीत आहे. तो आमचे पासून विभक्त असून आमचे मताप्रमाणें वागत नाहीं. करितां त्यास कोणी कर्ज वगैरे दिल्यास त्याची जोखीम आमचेवर नाहीं. आमचे जवळ असलेली इस्टेट ही वडिलोपार्जित नसून माझी स्वसंपादीत आहे. ता० २१ माहे डिसेंबर सन १९१६ इसवी

द० नारायण वामन

सही

कृष्णाजी अन्याजी महाजन रा० दर्यापूर द० खु०

नो. नं. ४६०

जाहीर नोटीस.

तमाम लोकांस; खालीं सही करणार यांजकडून जाहीर नोटीस दिली जात आहे कीं मानकचंद वा। शामलाल श्रावगी रा० वरुड ता० मलकापूर जि० बुलडाणा हा इसम मैत झाला असून याचे मागे त्याला याच्या दोन मुली १ पुती मर्द बालचंद व २ सिता ह्या दोन असून अज्ञान आहेत व बायको ही अशी याचे स्थावर जंगम इस्टटीचा वारस आहे. पैकीं बायको लटकणबाई हिचा मयताचे इस्टेटीवर तिचे हयातीपर्यंत फक्त उपभोग घेण्याच्या पलीकडे कांहीं एक हक्क नाहीं. तिजला इस्टेटीचे मृत्युपत्र करतां येत नाहीं. किंवा गहाण खरेदी बक्षीस वगैरे देतां येत नाहीं. हा व्यवहार तिला स्वतःला अगर मुखत्यार मार्फत करतां येत नाहीं. तरी सदर्हू व्यवहार वरील बाईशीं किंवा तिचे मार्फत मुखत्याराशी कोणी केल्यास त्याबद्दल खालीं सही करणार बांधला जात नाहीं, बाईचे पश्चात खालील सही करणार इस्टेटीचें खरे व अखेरचे मालक मालक आहे. तरी कोणी वरील प्रकारचा व्यवहार केला तर तो त्याबद्दल पूर्ण जबाबदार धरला जाईल. यापूर्वी कोणी तसा व्यवहार केला असल्यास तो बेकायदेशीर

ह्मणून समजला जाईल कळावें. ता०२०-१२-१९१६ इ.

सही

पुती मर्द बालचंद श्रावगी अ० पा० नवरा बालचंद वा। धनुलाल श्रावगी रा० नांदुरा ता० मल्कापूर जि० बुल्डाणा

नो. नं. ४६१ नि० खुद्द

नोटीस

नोटीस कलम ११ आक्ट ८ सन १८९० प्रमाणें.

किर. दिवाणी मुकद्दमा नंबर १२९ सन १९१६.

विद्यमान डिस्ट्रिक्ट जज साहेब यांचें कोर्ट मुक्काम आकोला

नांव तुकाराम
बापाचें नांव विठोबा
जात कुणबी राहणार पेणसांगवी
तहसील चिखली जिल्हा बुलडाणा
च्या अल्पवयी कोंडू वा। मल्हारी
उमर वर्षें ८ अंदाज
राहणार सावत्रा ता. मेहेकर तहसिलीचे (२)
शरीर व इस्टेट रक्षणासाठीं पालन कर्ता (१)
नेमला जाण्या विषयींच्या अर्जा संबंधीं—

सर्वत्र लोकांस कळविण्यात येते कीं सदर्हू अर्जदारानें सदर्हू अल्पवयीचें (२) शरीर व इस्टेट रक्षणासाठीं पालन कर्ता नेमला जाण्या विषयीं अर्ज केल्यावरून सदर्हु अर्जाची सुनावणी व चौकशीची तारीख २४ माहे फेब्रुवारी सन १९१७ इ. रोजीं नेमिली आहे. त्यावरून अशी नोटीस देण्यात येत आहे कीं, सदर्हू अर्जदाराच्या अर्जाबद्दल जर कोणास कांहीं तक्रार असेल तर त्यास जातीनें किंवा कोर्टानें अधिकार दिलेल्या ज्या वकीलास योग्य माहिती दिली असेल व अर्जासंबंधीं सर्व मुद्याच्या सवालांचा जबाब देण्यास जो समर्थ असेल किंवा अशा सर्व सवालांचा जबाब देऊं शकेल असा कोणी दुसरा असामी ज्याच्या बरोबर असेल अशा प्लीडराच्या मार्फत या कोर्टांत हजर झाले पाहिजे; आणि त्यास असें ही नोटीस देण्यात येत आहे कीं सदरी लिहिलेल्या दिवशीं तो हाजर न झाल्यास, त्याच्या परोक्ष अर्जाची चौकशी होऊन ठराव केला जाईल. आज तारीख १६ माहे डिसेंबर सन १९१६ इ. रोजीं आमच्या सहीनिशीं व कोर्टाच्या शिक्का निशीं दिली.

सही

W. R. Dhobley

डि० जज

पश्चिम वऱ्हाड

आकोला

नो. नं. ४६२

नोटीस

नोटीस बनाम आपाजी व, हरदाजी कोळी रा० कसबे माना ता० मुर्तिजापूर यांस:—

त्यांचीं सही करणार यजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं तुह्मी आपले मालकीचे घर नवीन गोठाणावर टीनचे बांधलेले विक्रिस काढल्या वरून तुमचा व आमचा आपसांत सौदा चौघानुमते रक्कम रुपये ३०० शास ता० १२-११-१६ इ. रोजीं झाला त्या पैकीं रक्कम रुपये २५ इसारादाखल तुह्मी चौघासमक्ष घेतले व बाकीचे २७५ रुपये सब राजिस्टर यांचे समक्ष घेवून ता० १०-११-१६ इसवी रोजीं खरेदी करून देण्याचे कबुल केलें त्या प्रमाणे तुह्मास खरेदी करूं मागत असतां तुह्मी खरेदी करून देत नाहीं व ताबा ही देत नाहीं. तरी ही नोटीस पावले तारखेपासून आठ दिवसाचे आंत खरेदी करून देणें व ताबाही देणे. तसें न केल्यास रीतीप्रमाणें दिवाणींत फिर्याद करून ताबा व खरेदी करून घेतलं जाईल. मग तुमची कोणतेच प्रकारे तक्रार ऐकली जाणार नाहीं व या नोटिशीचा खर्च ही वसूल जाईल कळावे ता० २०-१२-१६ इ.

द० परशराम माधव रा० माना

सही

देवराव शंकरराव देशमुख द. खु.

नो. नं. ४६३

वऱ्हाडसमाचार

मिति पौष शुद्ध १ शके १८३८

अतिशय व्यग्रतेचा आठवडा.

डिसेंबर महिन्याचा शेवटचा आठवडा ह्मणजे हिंदुस्थानच्या सुशिक्षित मंडळीचा आतिशय व्यग्रतेचा आठवडा असतो. या आठवड्यांत वर्षभर मनांत कोंडून राहिलेल्या देशहिताच्या विचारांना वाचा फुटते. ‘ मूकं करोति वाचालं पंगूनू लंघयते गिरिन् ’ असें अलौकिक सामर्थ्य या आठवड्याचे अंगीं असलेले दृष्टीस पडते. तुह्मी जहाल, मवाळ टवाळ वाचाळ, गचाळ, कसेही असा; सामाजिक सुधारणेची पताका खांद्यावर घेऊन सामाजिक परिषदेचे वारी करणारे भाविक सुधारक असा अगर असूं नका; देशांतल्या उद्योगधंद्यांची सुधारणा परिषदेंतल्या वादविवादानें होणें शक्य आहे या मताचा पाहिजे तर उपहास करणारे तुह्मी असा; कसेहि असलां व डिसेंबरच्या शेवटल्या आठवड्यांत तुमचे शरीर कोठें ही असलें तरी तुमचे कान बंगालचे बाबू व दक्षिणचे आयर, पंजाबचे लाला व बहारचे सपद एकत्र जमून काय विचार करीत आहेत या गोष्टीकड टवकारून लागल्या वांचून राहणार नाहींत. हिंदुस्थानच्या भिन्नभिन्न प्रांतांतल्या लोकांत भाषा, धर्म रीतरिवाज, पोषाखाची पद्धति, राहण्याची धाटणी या सर्व गोष्टींत भिन्नता असतां या आठवड्यांत सर्वांचे डोळे एका केंद्रानें कां आकर्षण करावे ? सर्वांच्या श्रवणेंद्रियांचा एकच विषय कां होऊन राहावा ? सर्वांच्या मनाची एकाग्रता एका विशिष्ट स्थळीं जमणाऱ्या समाजाचे चळवळीचे ठायीं कां व्हावी? हा विचार करण्यासारखा प्रश्न आहे. या प्रश्नाचें उत्तर हेंच कीं मनुष्यजातींत प्रत्येक व्यक्तीचा चेहरा निरनिराळा असतां ही सर्वांच्या चेहऱ्यांत कांहीं विशिष्ट बाबतींत सादृश्य आढळतें, त्याप्रमाणें बाह्योपाधींच्या प्रकारांत भिन्नता असली तरी सर्व भारतीयांच्या अंतर्यामांत एक प्रकारची एकता आहे. ही एकता मनुष्याला वर्षांतून एक आठवडाभर तरी आपलपोटेपणाचा विसर पाडून सर्वांच्या हिताचा विचार करण्यासाठीं एका ठिकाणीं आणीते. ईश्वरानें आपणाला निर्बुद्ध जड दगड केलें नाहीं. तर स्वतंत्रपणें विचार करण्याची शक्ति व आचार सामर्थ्य देऊन आपल्या स्वतःचाच नव्हे तर आपल्या बंधुभगिनींचा ही उद्धार करण्याची जबाबदारी आपणावर टाकली आहे अशी विचार जागृति शिक्षणाच्या योगानें झाल्या कारणानेंच येत्या आठवड्यांत लखनौ सारख्या राष्ट्रीय तीर्थाच्या ठिकाणीं दूरदूरचे राष्ट्रीय यात्रेकरू कोणी राजकीय सुधारणेची, तर कोणी समाजोद्धाराची, कोणी औद्योगिक उन्नतीची, तर कोणी ब्रह्मसाक्षात्काराची पताका घेऊन जमावयाचे आहेत. या सर्व भिन्न भिन्न यात्रेकरूंचे उपासना मार्ग भिन्न भिन्न असले तरी सर्वांचे उपास्य दैवत एकच आहे, आणि तें दैवत ह्मणजे राष्ट्रीय उन्नति हें होय. प्रत्येक माणसानें स्वतःपुरतें पहावें, आणि समाजाच्या संयुक्त हिताकडे कोणीच पाहूं नये ही जी मनुष्यजातीच्या उत्क्रांतीची सर्वांत खालची पायरी ती टाकून आमचा हिंदुस्थान देश बराच वर आला आहे हें या आठवड्यांतल्या सुशिक्षित समाजाच्या व्यग्रतेवरून कोणाला ही दिसणार आहे.

याच्यापुढें आणखी पायरी नाहीं काय? असें विचारणारास आह्मी असें उत्तर देऊं कीं हो, अजून पुष्कळ पायऱ्या आहेत. हिंदुस्थान तीन वर्षांपूर्वीं पर्यंत आपल्या पुरताच विचार करीत होतें प्रस्तुत युद्धानें त्याची दृष्टि अधिक विस्तृत होऊन ब्रिटिश साम्राज्य हें सुद्धां आपलेंच घर आहे, त्याचें हित तें आपलेंच हित आहे, असें वाटावयास लाविलें आहे. त्याच्या पुढची पायरी अद्याप त्याच्या दृष्टीच्या टप्प्यांत आलेली नाहीं. पण त्याच्या दृष्टिपथांत ती नाहीं ह्मणून तिला अस्तित्वच नाहीं असें मात्र समजू नये. अमेरिकेंत न्यूयॉर्क येथील लोकांना त्या पायरीचें अंधुक दर्शन झालें आहे. तेथें गेल्या जून महिन्याच्या पहिल्या तारखेस Church of the Social Revolution नांवाच्या एका संस्थेची स्थापना नुकतीच झाली आहे. या संस्थेच्या स्थापनेची व सदर स्थापनेच्या प्रसंगीं झालेल्या भाषणांची जी माहिती इकडे आली आहे तिच्यावरून असें दिसतें कीं या संस्थेंत ब्रिटिश, रशियन इटालियन, स्वीडिश, अमेरिकन, ग्रीस वगैरे भिन्न भिन्न राष्ट्रांतल्या लोकांनीं आपापल्या पताकाचा अर्थात स्वाहाकार करून राष्ट्राराष्ट्रां मधला द्वेष, स्पर्धा, विरोध इ. विकारांचा त्याग करण्याच्या आणि ‘ वसुधैव कुटुंबकम्, अशी वृत्ती ठेवण्याच्या शपथा घेतल्या. ज्यांचे भाईबंद सध्या युरोपांत परस्परांच्या नरडीचा घोट घेण्यांतच चूर झाले आहेत अशांनीं अशा वेळीं ‘ वसुधैव कुटुंबकम् ’ या मंत्राचा जप करण्याचा संकल्प करावा हें विचित्र तर खरेंच; पण ही गोष्ट काय सूचित करते येवढेंच तूर्त आपणांस पाहणें आहे; आणि तें हें कीं राष्ट्रीयत्व ही मानवी उत्क्रांतीची शेवटची पायरी नसून तिच्या ही पलीकडे आणखी पायऱ्या आहेत. आणि या सगळ्या पायऱ्या चढून वरच्या शुद्ध, पवित्र, निर्दोष, पूर्ण स्वतंत्र अशा वातावरणांत उभे राहून ‘ सर्वं खल्विदं ब्रह्म ’ या महावाक्याचा उच्चार करण्याइतकें जरी तुकाराम, श्री शंकराचार्य, येशूख्रिस्त, महंमद, रामानुज, कबीर, नानक, चैतन्य, बुद्ध प्रभृति महात्म्यांच्या सारखे आपणा सर्वांचें भाग्य नसलें तरी हिंदुस्थान हा उन्नति मंदिराच्या या कळसाकडे दृष्टि ठेवून हळूं हळूं एकेक पायरी चढूं लागला आहे येवढें तरी समाधान नाताळच्या आठवड्यांतल्या या व्यग्रतेपासून मानण्यास हरकत नाहीं. जगांत सिद्ध पुरुष थोडेच असावयाचे व तेही सर्व काळीं व सर्वत्र असावयाचे नाहींत. पण साधकांच्या मार्गाला तरी आपण लागलों आहों हें समाधान कांहीं थोडें नाहीं.

‘कांग्रेसच्या वक्त्यांनो! खबरदार रहा.’

विलायतेंतल्या लिबरल प्रधान मंडळच्या अवनतीबरोबर हिंदुस्थानच्या राजकीय धोरणाच्या चक्रानें ही उलट खाल्लेली दिसते. लार्ड हार्डिंज साहेबांची उदार राजनीति त्यांच्याबरोबरच गेली. मिसेस अनी बिझांट बाईंना मुंबई व मध्यप्रांत या दोन ठिकाणच्या सरकारांनीं अटक केली. बंगालच्या गव्हर्नर साहेबांनीं दडपशाहीचा कायदा ज्यास्त जोरानें अंमलांत आणण्याचा आपला उद्देश स्पष्ट बोलून दाखविला, आणि आतां संयुक्तप्रांताच्या सरकारानें सर्वांवर ताण करून खुद्द कांग्रेससारख्या पूर्ण राजनिष्ठ व राजमान्य असलेल्या संस्थेच्या चालकांना ही यंदाच्या सभेंत वक्त्यांनीं बेताल भाषणें केल्यास सरकारला ही कडक उपाय योजावे लागतील अशी धमकी देण्याचें धारिष्ट केलें. वक्त्यांनीं खबरदारीनें भाषणें करावीं अशी सूचना करण्याचें काय कारण होतें? आजपर्यंत कांग्रेसमध्यें अशीं बेताल भाषणें कधीं झाली होतीं काय? नाहींत तर यंदाच तीं होतील व तशीं तीं होण्याचा रंग दिसल्यास अध्यक्ष आपल्या अधिकाराचा उपयोग करून सभेचें नियमन योग्य प्रकारें करणार नाहींत अशी शंका सरकारास कां वाटली? जिच्यासंबंधानें अशी शंका घेण्यास गेल्या ३० वर्षांत कधीं जागा मिळाली नाहीं तिच्या चालकांना अशा तऱ्हेची सूचना करणें ह्मणजे एकप्रकारें तिचा मानभंग नव्हे काय? वगैरे अनेक प्रश्न सरकारला विचारतां येण्यासारखे

आहेत, आणि यंदाच्या कांग्रेसमध्यें हा प्रश्न हातीं घेऊन राष्ट्रीय सभेचे चालक सरकारला त्याबद्दल जाब विचारतील अशी आह्मी आशा करतों. राष्ट्रीय सभेविषयींच्या सद्हेतूनें प्रेरित होऊन सरकारानें ही सावधगिरीची सूचना दिली आहे हें आह्मी मान्य करतों तसें असेल तर सहानुभूति दाखविण्याची ही रीत विचित्र ह्मटली पाहिजे. यंदा होमरूलचा प्रश्न चर्चेसाठीं येणार आहे व त्यावर बिझांटबाई किंवा रा. टिळक यांच्यासारख्यांचीं भाषणें होण्याचा संभव आहे हें ध्यानांत आणून जरी ही सूचना दिली गेली असली तरी ती अस्थानीं आहे असें ह्मटलें पाहिजे. कारण, एक तर होमरूलचें प्रतिपादन करणें हा गुन्हा होत नाहीं हें मुंबई व मद्रास या दोन्ही हायकोर्टांनीं ठरविलें आहे व भाषणांत कांहीं गैरवाजवी शद्ब निघाले तर वक्त्यांचा समाचार घेण्याला राजद्रोहाचें कायद्याचें कलम खंबीर आहे मग कांग्रेससारख्या सन्मान्य संस्थेच्या डोक्यापुढें राजद्रोहाच्या कायद्याची नंगी तलवार परजून त्या संस्थेचा अपमान करण्याचें काय प्रयोजन होतें? सध्यां हिंदुस्थानच्या राजनिष्ठेचा परिमळ साऱ्या जगभर पसरलेला आहे अशावेळीं संयुक्त प्रांताच्या सरकारची ही कृति हिंदुस्थानाविषयीं नसती शंका उत्पन्न करणारी अतएव अशुभ सूचक आहे असें ह्मटल्यावांचून आमच्यानें राहवत नाहीं.

ही सुधारणा काय फार आहे?

सध्यां युद्धाची प्रचंड गंभीर गर्जना रणक्षेत्रावर सुरू आहे तरी शिक्षण विषयाचें महत्व जाणून शिक्षणपद्धतींत कोठें काय सुधारणा करावयास पाहिजेत याविषयीं विलायतेंत कमिश्यावर कमिश्या बसत आहेत. आणि सुधारणेचीं तत्त्वें व तीं अंमलांत आणण्याचे मार्ग यांचा शोध चालला आहे. अशा वेळीं हिंदुस्थानांत त्या सुधारणांचा अत्यंत सूक्ष्म प्रतिध्वनि निघाला तरी कित्येकांना तो असह्य होत आहे हें आश्चर्य आहे. वर्गांत किती मुलें असावीं, व शाळेची वेळ कोणती असावी यापासून तों मधल्या वेळीं मुलांची फराळाची सोय सरकारनें करावी कीं लोकांनीं करावी येथपर्यंत सुधारणेच्या शेंकडों बाबी पुढें येत आहेत. पण आश्चर्याची गोष्ट ही आहे कीं या सुधारणा तात्विक दृष्टीनें किती ही मान्य झाल्या तरी प्रत्यक्ष आचरणांत बहुतेक शून्यलब्धिच दृष्टीस पडते. फार कशाला? मुलांचा अभ्यास सगळा शाळेंत करवून घ्यावा, घरीं करण्यास त्यांना अभ्यास नेमून देऊं नये ही सुधारणा तर मोठीशी महत्त्वाची किंवा खर्चाची नाहीं ना? पण येवढी सुद्धां किती शाळांतून अंमलांत आलेली दिसते? शाळाखात्याचे इन्स्पेक्टरांना वर्गाचे मास्तर वरून लिहून आणण्यास शुद्धलेखन, गणिताचीं उदाहरणें, भाषांतराचे पाठ, किंवा फेअर लिहून आणण्यास निबंध वगैरे देत असतात येवढें सुद्धां कसें दिसत नाहीं? व दिसत असलें तर त्याचा बंदोबस्त ते कां करीत नाहींत? शाळेंत सहा तास पुस्तकांशीं माथे फोड केलेली लहान मुलांना पुरेशी [illegible] शाळेंत माथापच्ची करावयाची ती करावयाची, आणि वरीं पुनः रात्रीं दिव्यापाशीं बसून पेंगत उदाहरणें सोडवावयाचीं इतका सासुरवास लहान मुलांच्या मागें असल्यावर मुलांनीं शरीरानें धट्टीं कट्टीं व मनानें उल्लसित रहावें अशी अपेक्षा कोणाला करतां येईल?

शेतकी कान्फरन्सच्या सूचना.

ता. १८ नोवेंबर रोजीं नागपूर येथें भरलेल्या शेतकी कानफरन्सनें पुढील सूचना सरकारास केल्या असल्याचें समजतें— १ नागपूरच्या शेतकी कॉलेजांत कृषिकर्माचें सर्वोच्च प्रतीचें शिक्षण देण्याचा सरकारचा विचार असेल तर तें कॉलेज युनिव्हर्सिटीला जोडणें इष्ट आहे; २ असें सर्वोच्च प्रतीचें शिक्षण देणारें एक तरी कॉलेज उत्तर हिंदुस्थानांत युनिव्हर्सिटीला जोडलेलें असणें इष्ट आहे. प्रांतिक शेतकी कॉलेजांत प्राथमिक दोन वर्षांचा अभ्यासक्रम करून मग या कॉलेजांत विद्यार्थ्यास पाठवावें. खालचा अभ्यासक्रम सबार्डिनेट आग्रिकल्चर सार्विसमध्यें जाणारा साठीं व शेतकीचें व्यावहारिक ज्ञान मिळवूं इच्छिणाऱ्या शेतकऱ्यांच्या मुलांना योग्य असा शेतकी खात्यानें ठरवावा. उच्च प्रतीच्या कॉलेजाचा शिक्षणक्रम शास्त्रीय पद्धतीसंबंधचा असावा; ३ उच्च प्रतीच्या शिक्षणाची अभिरुचि मध्यप्रांतांतल्या लोकांना अद्याप नाहीं, पण युनिव्हर्सिटी डिग्री देऊं लागल्यावर ती उत्पन्न होईल. नागपूर शेतकी कॉलेज आतांच युनिव्हर्सिटीला जोडण्याची व त्यांत उच्च शास्त्रीय शिक्षण देण्याची आतांच अवश्यकता दिसत नाहीं. नागपूर येथें हेंच पुढें मागें उत्तर हिंदुस्थानासाठीं सेंट्रल कॉलेज करणें सोयीचें होईल. ४ पुसा कन्फरन्सचा तिसरा ठराव मान्य आहे. शेतकी खात्याच्या कामदारांना पाहिजे तेवढें शिक्षण फार्मवर व्यावहारिक पद्धतीनें चांगलें देतां येईल. शेतकऱ्यांच्या मुलांसाठीं छोटे अभ्यासक्रम आहेत ते चांगले आहेत. ते तसेच राहूं द्यावे. ५ प्राथमिक शाळांतून शेतकी शिकविण्याचा प्रयत्न करूं नये. ट्रेन्ड शिक्षकांच्या अभावामुळें सृष्टिशास्त्र हा विषय या शाळांतून नीट शिकविला जात नाहीं. चांगले शिक्षक तयार करण्यासाठीं नॉर्मल स्कूलचा अभ्यासक्रम दोन वर्षांपर्यंत वाढविण्याची व्यवस्था केली आहे. सृष्टिशास्त्राचा अभ्यासक्रम ठराविक पुस्तकावरून ठरविणें इष्ट नाहीं. पद्धति तेवढी शिकवावी, व अवलोकनशक्ति वाढवावी. ६ रूरल स्कूल्स व अर्बन स्कूल्स यांच्यांत भेद करणें आह्मांस इष्ट दिसत नाहीं ७ प्राथमिक शाळांच्या पुस्तकांत सुधारणा केली आहे. ८ मध्यप्रांतांतल्या प्राथमिक शाळांच्या सुट्या सध्या शेतीच्या हंगामावरून ठरविण्यांत आल्या आहेत. पूर्वी सुट्या ठरविण्याचें काम स्कूलकमिटीकडे असे, तें आतां डे. कमिशनरांच्या सल्ल्यानें स्कूल इन्स्पेक्टरानें करावें असें ठरलें आहे. आमच्यामतें हें काम स्कूलकमिटीनें डे. इन्स्पेक्टर ऑफ स्कूल्स यांच्या मंजूरीनें करावें शेतकऱ्यांच्या मुलांनीं [illegible] ३ तासच शाळेंत राहावें अशी व्यवस्था केली आहे. वऱ्हाडांत हंगामाचे वेळीं सुट्या मिळत नाहींत असें कळतें. नव्या व्यवस्थेनें हें सुट्या ठरविण्याचें काम स्कूल कमिटीच्या मर्जीवर राहील. ९ मुंबई इलाख्यांत देशी भाषेंत शिक्षण देणाऱ्या स्पेशल शेतकी शाळांचा सगळा खर्च सरकार देतें; पण आमचें ह्मणणें आहे कीं हा प्रयोग करून पहाणें असेल, तर फक्त शिक्षणाचा खर्च सरकारानें सोसावा, व पोटगी वगैरेचा खर्च मुलांच्या पालकांनीं करावा. मुंबई इलाख्यांतला हा प्रयोग विशेषसा यशस्वी झालेला दिसत नाहीं. आमच्यांतल्या बहुतेकांच्या मतें शेतकऱ्यांना शेतकीच्या सुधारलेल्या पद्धतींचें शिक्षण देण्याचा उत्तम मार्ग ह्मणजे कीटिंग साहेबांच्या रिपोर्टांतल्या ८ व्या पारिग्राफप्रमाणें ८ आणि २५ वर्षांच्या दरम्यानच्या वयाच्या विद्यार्थ्यांना सामान्य शिक्षण देण्याच्या भानगडींत न पडतां एक वर्षपर्यंत केवळ शेतकीचें व्यावहारिक शिक्षण देणें हा आहे. प्रयोगक्षेत्रावर शिक्षण देण्याची मध्यप्रांतांत जी पद्धति आहे तिच्याशीं हें जुळतें. ९ जमीनदार वर्गाच्या मुलांना दुयम शिक्षण घेण्यांच कामीं उत्तेजन देणें इष्ट आहे. त्यासाठीं स्पेशल स्कालर्शिपा मिडल व हायस्कुलांतून ठेवाव्या. अग्रिकलचरल फार्मला जोडून आंग्लोव्हर्नाक्युलर मिडल स्कूल व हायस्कूल ठेवल्यास दुय्यम प्रतीच्या शिक्षणाचा प्रश्न सुटण्यास मदत होईल. पण या शाळांतून शेतकीच्या शिक्षणाकडे विशेष लक्ष दिलें जावें. या शाळांत शेतकरी व स्वतः शेती हांकणारे मालगुजार यांच्याच मुलांना घ्यावें, व येथें शेतकीचें शिक्षण प्रयोगक्षेत्रावरील कामदारांनीं द्यावें.

योग्यता नाहीं !

संयुक्त प्रांतांच्या कौंसिलांत एका प्रश्नाला मोठें गमतीचें व अपमानकारक उत्तर मिळालें होतें. अंडरसेक्रेटरीची जागा हिंदी लोकांना देण्यासंबंधाच्या प्रश्नाला असें उत्तर देण्यांत आलें कीं या नेमणुका जातिभेद लक्षांत न घेतां केवळ लायकी पाहूनच करण्यांत येतात. यावरून संयुक्त प्रांतांत अंडरसेक्रेटरीचें काम करण्याला लायक असा इसमच सरकारला हिंदी लोकांत दिसला नाहीं, तेव्हां ती जागा युरोपियनाला द्यावी लागली असें अनुमान नाहीं कां निघत? त्याच प्रांतांत हायकोर्टाच्या जजाच्या लायकीचीं माणसें मिळतात; पण अंडरसेक्रेटरीच्या लायकीचीं माणसें दीडशें वर्षांच्या शिक्षण प्रसारानें सुद्धां ब्रिटिश सरकाराला प्राप्त झालीं नाहींत. किती रे हिंदी लोकांनों, तुह्मी मठ्ठ!

साखरेचे कारखाने.

हिंदुस्थानांतल्या उंसाची सुधारणा होऊन उसाचें उत्पन्न व त्यांतलें साखरेचें प्रमाण वाढल्याशिवाय हिंदुस्थानांत साखरेचे कारखाने किफायतशीर होणार नाहींत व तोंपर्यंत हिंदुस्थान[illegible] साखर वापरल्यावांचून गत्यंतर ही नाहीं हें आतां नक्की झालें आहे व त्या दिशेनें सुधारणेचे यत्न हल्लीं चालले आहेत. गेल्या दहा वर्षांचें सरासरी एकरी उत्पन्न २१२० पौंड असें तें गेल्यासालीं २४८६ पौंड झालें. ही थोडीशी सुधारणा झाली, पण ती समाधानकारक ह्मणतां येत नाहीं. हिंदुस्थानांतल्यापेक्षां जाव्हा बेटांत पुष्कळ अधिक सुधारणा याच मुदतींत उसांच्या पिकांत झालेली दिसते. ही सुधारणा मुंगीच्या पावलांनीं अशीच चालत राहील, आणि इकडे परदेशी साखरेची आयात मात्र हत्तीच्या पावलांनीं होत आहे! १९१४ सालीं १० कोट ६२ लक्ष रुपयांची साखर व साखरेचे केलेले पदार्थ (राब, काकवी व मिठाई वगैरे) हिंदुस्थानांत परदेशाहून आले होते. १९१५-१६ सालीं ते १६ कोट ६२ लक्ष रुपयांचे आले! विशेष आश्चर्य करण्यासारखें यांत हें आहे कीं यांत जपानी मालाची भयंकर वाढ झालेली दिसते. १९१३-१४ सालीं जपानी साखर फक्त १३१ टन आली होती. १९१४-१५ सालीं ७०४ टन आली, व गेल्यासालीं ११५०७ टन आली! दोन वर्षांत नऊपट आयात वाढली! इजिप्तच्या आयातीचीही तशीच गोष्ट आहे. १९१३-१४ सालीं ७७ टन, १९१४-१५ सालीं २४९६ टन, आणि गतवर्षीं ३२१६ टन! साखरेच्या उद्योगासंबंधानें आणखी एक गोष्ट नमूद करण्यासारखी आहे. ती तिच्या किंमतींत झालेली वाढ ही होय. ही वाढ गेल्या दीड दोन वर्षांत शें. ८१ या प्रमाणानें झाली आहे! १९१३-१४ सालीं जी साखर ९ रू. हंड्रेडवेट मिळत असे ती आतां १५॥ रु. हंड्रेडवेटानें मिळते. इतकी महागाई होण्याचीं कारणें ह्मणजे आस्ट्रिया हंगेरीचा माल येण्याचें बंद होणें, मॉरिशसची साखर सगळीची सगळी विलायतेला जाणें, जावा व मॉरिशस येथील उसांच्या पिकांचा कमीपणा, माल आणण्यास बोटी मिळण्याची अडचण वगैरे होत. हिंदुस्थानांत साखरचे कारखाने काढण्याला याहून ज्यास्त सोयीची वेळ दुसरी कोणतीही नसेल. पण सोन्याच्या संधीचा उपयोग न करून घेतां आल्यामुळें ती फुकट चाललेली पाहून आह्मांस वाईट वाटतें.

हिंदुस्थानचे मजुर.

हिंदुस्थानचे मजूर अशिक्षित आहेत यामुळें हिंदुस्थानची औद्योगिक उन्नति खोळंबून राहिली आहे ही गोष्ट अंशतः खरी असली तरी सर्वांशीं खरी नाहीं असें औद्योगिक कमिशनपुढें झालेल्या कित्येक महत्त्वाच्या साक्षीवरून ह्मणावें लागतें. हिंदुस्थानचे मजूर अशिक्षित खरे पण हुशार व शिकून लवकर ८५ र होण्यासारखे आहेत असें सर्टिफिकीट त्यांना आजपर्यंत पुष्कळांनीं दिलें आहे. पण ज्या कारखान्यांत आज १५००० मजूर काम करीत आहेत त्या साकची येथील टाटा कंपनीच्या लोखंडाच्या कारखान्याच्या युरोपियन म्यानेजरांनीं दिलेल्या सर्टिफिकीटाचें महत्त्व विशेष ह्मटलें पाहिजे. हिंदी मजुराच्या कामावर मि.

टिटवायलर हे खुष आहेत. या मजुरांच्या हातून तयार झालेला माल इकडे सरकारी पब्लिक वर्क्स खात्याला व रेल्वेंना पसंत पडला आहे; इतकेंच नाहीं जपान, स्ट्रेट सेटलमेंट वगैरे परदेशांत ही त्या मालाला मागणी आहे. हिंदी मजुरांच्या राहण्याची, खाण्यापिण्याची, औषधपाण्याची व शिक्षणाची सर्व प्रकारची सोय केल्यास त्यांचे हातून हल्लींपेक्षां पुष्कळ अधिक व चांगलें काम निघूं शकतें हा मि. टिटवायलर यांचा स्वतःचा अनुभव आहे. त्यांना जर त्यांच्या कामाचें योग्य प्रकारें शिक्षण मिळेल तर युरोपियनांच्या जागा हिंदी लोक सहज पटकावूं शकतील. पण आमच्या सुशिक्षित लोकांना एकदम उंच उडी मारण्याची हाव असते व पुस्तकी विद्येनें अंग मोडून मेहनत करण्याची त्यांची संवय गेल्या कारणानें उद्योगाचा खरा महिमा त्यांना कळत नाहीं; पोषाख मळेल काय इकडे त्यांचें लक्ष असतें, वगैरे सुशिक्षितांच्या अंगचे जे दोष त्यांनीं सांगितले त्यांत आम्हांला खरोखर कांहीं अतिशयोक्ति दिसत नाहीं. हे दोष जर आमचे सुशिक्षित टाकून देतील व परदेशांत जाऊन अगदीं खालच्या पायरी पासून शिक्षण घेत घेत क्रमानें वर चढत जातील तर टाटा-कंपनीच्या कारखान्यसारखे मोठाले कारखाने चालविण्यास अमेरिकेहून किंवा इंग्लंडाहून युरोपियन लोक आणण्याचें कांहीं कारण पडणार नाहीं. टाटाकंपनीच्या कारखान्यांतच असें योग्य प्रकारचें शिक्षण कां देण्यांत येत नाहीं या मुद्यासंबंधानें मि. टिटवायलर यांनीं धारण केलेलें मौन अशुभसूचक दिसतें.

विम्यासंबंधानें ध्यानांत धरण्याजोग्या गोष्टी.

सध्याच्या महर्घतेच्या काळांत मोठाल्या पगारी माणसाच्या हातून सुद्धां आपल्या पश्चात् कुटुंबाच्या निर्वाहार्थ द्रव्यसंचय होत नाहीं व चैनीच्या आणि उधळपट्टीच्या खर्चाच्या घातुक संवयी जडल्यामुळें कुटुंबाच्या कर्त्या पुरुषाच्या मरणोत्तर त्या कुटुंबाची अत्यंत दुर्दशा होते. ही स्थिति टाळण्याचा उत्तम मार्ग म्हणजे मध्यम स्थितींतल्या माणसांनीं आपल्या आयुष्याचा विमा उतरून त्याच्या प्रीमियमच्या हप्त्याइतकी तरी रक्कम संसारखर्चांतून मागें टाकणें हा आहे हें मागच्या लेखांत दाखविलें. आतां विमा उतरण्याचें ठरलें तर कोणत्या कंपनींत उतरावा व तो उतरतांना म्हणजे विम्याची पॉलिसी घेतांना कोणत्या गोष्टींकडे विशेष लक्ष द्यावें हें आज दाखवावयाचें आहे.

कोणती विमा कंपनी पसंत करावी या प्रश्नाचें उत्तर जी कंपनी पॉलिसीचे पैसे भरतांना नसत्या हरकती आणणार नाहीं. जिचें भांडवल मोठें असल्यानें व तें चांगल्या भरंवशाच्या व्यवसायांत गुंतविलेलें असेल, जिचें दिवाळें वाजण्याची भीती अर्थात् कमी अशी कंपनी पसंत करावी असें सामान्यतः देतां येईल. या साठीं कंपनीचें हस्तपत्रक व रिपोर्ट बारकाईनें वाचून पहावे किंवा आपणास त्यांतलें कांहीं समजत नसल्यास एखाद्या जाणत्या माणसाला दाखवून त्याची सल्ला घ्यावी. जिचे प्रीमियमचे दर कमी ती कंपनी चांगली असा नियम नाहीं. पुष्कळवेळां स्वस्ताईचा मालच वाईट निघतो. कंपनी होतां होईल तों आपल्या देशांतली असावी म्हणजे तिची व्यवस्था योग्य प्रकारची आहे किंवा तिच्या संबंधानें लोकांच्या तक्रारी आहेत तें सहज गत्या आपणास कळत राहतें. परदेशी कंपनीच पसंत असेल तर जिच्या शाखा निरनराळ्या राष्ट्रांत असल्या-कारणानें त्या प्रत्येक राष्ट्राच्या हिशेबतपासनिसांकडून जी तावून सुलाखून निघाली असेल अशी कंपनी त्यांतल्यात्यांत चांगली. कंपनीच्या निवडणुकींत सुद्धां आपला स्वाभिमान व स्वदेशाभिमान दाखविण्यास जागा आहे. कानडा, आस्ट्रेलिया वगैरे वसाहती ज्या हिंदुस्थानाला तुच्छ लेखतात, व तेथें जाणाऱ्या हिंदी लोकांना छळतात अशा वसाहतींतल्या कंपन्यांशीं व्यवहार करावा कीं नाहीं हा प्रश्नच आहे. देशी कंपन्या, ज्यांनीं सरकाराजवळ डिपॉझिट रक्कम ठेविली असेल व जिच्या डायरेक्टरांत नुसते पढीक-धर नव्हे तर खरोखर व्यवहारज्ञ माणसें असतील अशी कंपनी पसंत केली पाहिजे. त्याचप्रमाणें ही ही गोष्ट लक्षांत ठेविली पाहिजे कीं पॉलिसीचे पैसे देण्याचे संबंधात जिच्या करारांत संदिग्धता नाहीं, विमा उतरणारानें अमका धंदा करतां नये, किंवा परदेशांत प्रवास करतां नये, इ. अटी ज्या कंपनीच्या पॉलिसींत नसतील ती कंपनी पसंत करणें इष्ट असतें. प्रीमियमचे पैसे आपणास पुढें मागें भरता न आले तर पॉलिसीच्या तारणावर जी कंपनी आपणास प्रीमियमचे पैसे कर्जाऊ म्हणून देईल, अगर पॉलिसी अजिबात बंद करावीसें वाटलें तर ती परत घेऊन आणी अमक्या मुदतीचेवेळीं अमकी रक्कम परत देऊं असें निश्चित लेखी आश्वासन जी कंपनी देईल ती कंपनी पसंत करणें फायदेशीर असतें. कित्येक कंपन्याच्या पॉलिसी नॉन फारफीटेबल असतात. म्हणजे पुढें मागें विमा उतरणाराला पैसे भरण्याचें सामर्थ्य राहिलें नाहीं तरी त्याची पॉलिसी रद्द न होतां कंपनी त्या पॉलिसीच्या सरेंडरव्हॅल्यू मधून (म्हणजे ती पॉलिसी आज परत केली असती तर जितकी रक्कम पॉलिसीवाल्याला मिळाली असती तींतून) प्रीमियमचे पैसे आपोआप घेत राहते आणि असा प्रकार जितके दिवस चालेल तितकी रक्कम अर्थात पॉलिसीच्या रकमेंतून वजा घालण्यांत येते. हा प्रकार गोरगरिबांच्या फार सोयीचा असतो म्हणून अल्पवित्त माणसांनीं अशी पॉलिसी जी कंपनी देईल तीच कंपनी पसंत करावी. पॉलिसीचे दोन प्रकार — १ फायद्या शिवाय २ फायद्यासह असे असतात. पहिल्या प्रकारच्या पॉलिसीला पैसे कमी पडतात. कंपनीला फायदा होवो न होवो, पॉलिसीची मुदत संपतांच ठरलेली रक्कम देण्याचा करार या पहिल्या प्रकारच्या पॉलिसींत असतो व तितकीच रक्कम देण्यास कंपनी करारबद्ध असते. दुसऱ्या प्रकारच्या पॉलिसीला पैसे ज्यास्त पडतात, पण कंपनीला जसजसा फायदा होईल तसतसा त्या फायद्याचा कांहीं ठराविक प्रमाणाचा हिस्सा पॉलिसी धारण करणाराला देण्याचा यांत करार असतो. हा नफा पॉलिसी धारण करणाराला दर तीन किंवा पांच वर्षांनीं मिळतो. तो त्यानें पाहिजे तर त्या वर्षांच्या प्रीमियमच्या (देण्याच्या वार्षिक रकमेंतून) वजा घालावा, किंवा पॉलिसीची मुदत संपल्यावर एकदम मिळणाऱ्या मोठ्या रकमेंत भर टाकण्यास कंपनीस सांगावें अशी व्यवस्था असते. सध्याच्या लढाईमुळें व विमा कंपन्यांच्या चढाओढीमुळें कंपन्यांना नफा फार थोडा राहण्याचा संभव आहे हें ध्यानांत घेतलें म्हणजे सध्यांच्या स्थितींत फायद्यासह पॉलिसी न काढता बिनफायद्याची पॉलिसीच काढणें एकंदरींत हिताचें व गरिबांस आज थोडी रक्कम द्यावी लागल्यामुळें अधिक सोयीचें आहे. विमा उतरून पॉलिसी काढतांना जन्मतिथीबद्दलचा पुरावा कंपनीला देऊन तिची खात्री झाल्याचें सार्टीफिकेट मिळवावें लागतें. हें सार्टीफिकेट केव्हां ही मिळविलें तरी चालतें. पण मागून भानगड न राहावी म्हणून पॉलिसी काढतानाच तें मिळवून ठेवणें हा शहाणपणाचा मार्ग आहे. नाहींतर मध्यंतरीं पॉलिसी काढणारा मेल्यास पैसे मागणाऱ्या वारसाला तें सार्टीफिकीट मिळविण्याचा त्रास पडून पॉलिसीची रक्कम मिळण्यास विलंब होतो.

विमा उतरतांना अशा आणखी पुष्कळ गोष्टी लक्षांत ठेवाव्या लागतात. प्रत्येक करार लेखी करून घेण्यास चुकूं नये ही एक त्यांतली मुख्य गोष्ट आहे. अशा रीतीनें पक्का बंदोबस्त करून विमा उतरणें सध्याचे काळीं फार अवश्य आहे.

महायुद्धा संबंधाच्या बातम्या.

शत्रूंनीं बुखारेस्त सर केल्याबरोबर कांहीं अटीवर आपण तह करण्यास तयार आहों असें तटस्थ राष्ट्रांमार्फत बोलणें सुरू केलें हें पाहून पुष्कळांना आश्चर्य वाटलें. पण तें गूढ हळूं हळूं उकलत चाललें आहे. वस्तुतः तें खरें तहाचें बोलणें नव्हेंतच व जर्मनी अशावेळीं खरोखर तह करण्यास तयार होईल हें कोणाला खरें ही वाटलें नाहीं. कारण जर्मनीनें अशा तहाची हूल मागे इतके वेळां उठविली आहे कीं इसापनीतींतल्या मेंढपाळाच्या पोराप्रमाणें 'लांडगा आलारे लांडगा आला' असें ओरडण्याची जर्मनीला संवयच झाली आहे. ही हूल उठविण्यांत जर्मनीचा अंतःस्थ हेतु काय होता याचा मीमांसा आतां बरोबर करतां येते. रूमानिया हें युरोपचें धान्याचें कोठार समजलें जातें. तेथें असलेलें धान्य जर्मनीला पुरून उरण्याइतकें आहे. पण रूमानियाचा सगळा प्रांत शत्रूच्या हातीं लागलेला नाहीं. फक्त वालाचिआ प्रांतच त्यानें आतांपर्यंत सर केलेला आहे. येथें पुष्कळ धान्य आहे अशी जर्मन शिपायांची समजूत होऊन 'आतां तरी आमच्या पोटाला पुरेसा शिधा द्या' असें ते मागत आहेत. पण खरी स्थिति जर्मन सेनापतींना माहित असल्यामुळें ते शिधा वाढविण्यास असमर्थ आहेत. शिवाय वालाचिया सर करण्यांत आस्ट्रिया हंगेरीचें ही साह्य झालें असल्यामुळें मिळालेल्या लुटीवर तेही आपला हक्क सांगत आहेत. शिवाय यंदा जर्मनींत बटाट्याचें पीक फारच कमीं आलें आहे. बाहेरून धान्याचा सांठा येण्याची आशा ग्रेट ब्रिटननें केलेल्या कडेकोट बंदोबस्तामुळें राहिलेली नाहीं. लोकांची उपासमार होऊं लागल्यामुळें ते त्रासून गडबड करूं लागले आहेत. अशा स्थितींत लोकांना शांत करण्याचा एक उपाय म्हणून जर्मनीनें ही हूल उठविली असली पाहिजे असें शहाण्या लोकांचें म्हणणें आहे व तें खरें दिसतें. जर्मनीच्या मनांतून खरोखर तह करावयाचा नाहीं. पण व्हर्डुनपाशीं झालेली जबरदस्त हानि व फजीती, आणि लोकांचे उपासमारामुळें होणारे हाल यांच्या योगानें उत्पन्न झालेली चळवळ शांत करण्यासाठीं हा जर्मनीचा कपट प्रयोग हुबेहुब रूपानें जाहिर झाला आहे इतकेंच समजावयाचें.

ग्रीसमधली गडबड शांत झाली नाहीं, तरी ती त्या मार्गाला लागली आहे असें दिसतें तेथील राजाला मित्र राष्ट्रांनीं देमाय धरणी ठाय करून सोडिले तरी त्याची रग जिरली नाहीं. वेनेझुलोसच्या पक्षाच्या ३००० लोकांना राजपक्षाच्या लोकांनीं कैद करून ठेविलें आहे व त्यांपैकीं ३०० जणांना गोळ्या घालून ठार केलें आहे. त्यांच्या नुकसानीची भरपाई मित्रराष्ट्रें मागत आहेत. राजाला शत्रूकडची फूस आहे व जर्मन आफिसराची राजावर पूर्णपणें छाप आहे, तोंपर्यंत बऱ्या बोलानें तो ताळ्यावर येईल हें संभवनीय नाहीं. तथापि मित्रराष्ट्रांनीं त्याला सध्या चिमट्यांत धरल्यासारखें केलें असल्यामुळें तो मित्रराष्ट्रांच्या मागण्या आज नाहीं उद्यां कबूल करील किंवहुना त्या कबूल केल्याशिवाय त्याला गत्यंतर राहणार नाहीं असा रंग दिसत आहे.

फ्रान्समध्यें फ्रेंचांना शत्रूवर एका मागून एक जय मिळत आहेत. म्यूजनदीच्या उजव्या तीरावर जर्मनांनीं कांहीं भाग हस्तगत केला होता, पण फ्रेंचांनीं त्यांना तेथून हुसकावून लाविलें. डिसेंबर १५ पासून चार दिवसांत शत्रूचे ११३८७ लोक कैद करण्यांत आले. ११५ तोफांचा नाश केला, ४४ सुरुंग टाकण्याचीं यंत्रें व १०७ मशीन तोफा हस्तगत केल्या. पेपर नांवाची टेकडी ही फ्रेंचांनीं घेतली, येथें ही पुष्कळ लूट मिळाली. इकडे ब्रिटिश वैमानिकांनीं ही विमानांतून बॉंब टाकून शत्रूंना खंदकांतून हांकून लाविलें. तिकडे रशिया रूमानियाच्या वालाचिआ प्रांतांत शत्रूला त्रासवून सोडीत आहे. तेथें रशियन घोडेस्वारापुढें शत्रूच्या घोडेस्वारांना पळ काढावा लागला. रशियनांनीं कार्पेथियन पर्वतांत अनेक माऱ्याच्या जागा सर केल्या आहेत. मासिडोनिया मध्यें ब्रिटिश स्वस्थ बसले नाहींत. स्ट्रुमा सरहद्दीवर त्यांचें आक्रमण सुरू आहे. तुर्क लोक टायग्रेस नदीवर पूल बांधीत होते त्यावर ब्रिटिशांनीं आक्रमण केलें व कित्येक तुर्क लोकांचीं ठाणीं घेतलीं. या प्रमाणें मेसोपोटेमिया कडची बातमी आहे.

श्रीसमध्यें व्हेनोझुलोसवर राजद्रोहाचा आरोप ठेवून राजानें वारंट सोडलें आहे असें आथेन्सची तार सांगते.

जर्मन लोकांनीं ब्रिटिश व फ्रेंच लहान लहान बोटी बुडविण्याचा क्रम सोडलेला नाहीं.

इंग्लंडांत अन्न सामुग्रीचा व मांसाचा खर्च काटकसरीनें करण्याविषयींचे विचार चालले आहेत. आठवड्यांतून एक दिवशीं (गुरुवारीं) देशांतल्या साऱ्या लोकांनीं मांस खाणें वर्ज करावें असें ठरत आहे.

वऱ्हाडवृत्त.

हवामान—मधून मधून शुष्क अभ्रे येतात पण एकंदर हवा फार आरोग्यकारक आहे. तथापि आजूबाजूचे शहरांत प्लेगाचा जोर नवीन नवीन ठिकाणीं वाढता दिसतो. सध्यां तरी स्थानत्याग हाच सर्वसंमत उपाय आहे, त्याचा अवलंब करून लोकांनीं निर्धास्त व्हावें.

आदरसत्कार—'श्री ज्ञानेश्वर महाराजांचा काशीयात्रा सोहळा' या पवित्र संज्ञेखालीं जो यात्रीकांचा मेळा मुक्काम करीत करीत वऱ्हाडांतून चालला आहे व त्याचा आदरसत्कार श्रीमान धार्मिक लोक मोठ्या उत्सुकतेनें करित आहेत. शनिवार सायंकाळीं हा ५०० मंडळींचा मेळा लव्याजम्यानिशी बाळापुरास पोंचला. पुढील मुक्काम आकोल्यास व्हावयाचा ठरला आहे. या धर्मकृत्याला सर्वत्र लोक मदत करतील अशी पूर्ण आशा आहे.

गुरुवार ता. २१।१२।१६ रोजीं रात्रौ येथील 'धी आकोला नाईट क्लब' च्या मंडळींनीं "नरवीर मालुसरे" या गद्य नाटकाचा प्रयोग करून दाखविला तो बराच चांगला वठला. खर्च वजा जातां अर्धे उत्पन्न वार फंडास व अर्धे 'श्रीज्ञानेश्वर महाराजांचे काशी यात्रेच्या सोहळ्याचे स्वागत फंडास मंडळींनीं देऊं केलें हें त्यांस भूषणावह आहे.

वाशीमहून रा. रा. जनार्दन भालचंद्र साने वकील कळवितात कीं:—

"वाशीम सबडिव्हिजनल कॉंग्रेस कमिटी ही वऱ्हाड प्रांतिक कॉंग्रेस कमिटीस जोडण्यांत आली असून तिजला जिल्हा कॉंग्रेस कमिटीचे अधिकार देण्यांत आले आहेत."

आकोला बाजार भाव

हुंडी दर्शनी	९९॥।
सोनें	२६ ते २६।
चांदी	९३॥।≈ ते ९६॥।≈॥
जवस	१५०
तुरी	४ ते ५
मूग	३॥ ते ४
उडीद	५॥ ते, ६
तांदूळ	५ ते १०
मठ	४॥
तेल	७ ते ८
तुप	१२॥
जवारी	६५ ते ७०
गहू काठे	५ ते ५॥
गहूं खांडवा पीवडा	५ ते ७
सरकी	११।≈ ते १२॥
कापूस	१००
रुई आकोला जीन	१०० ते १२५

NOTICE

Tenders are invited for the supply of the undermentioned grain to the Nagpur Central Jail, for the year 1917 Sealed Samples with the prices and conditions percentage of refractions etc. clearly stated should be submitted to the Superintendent not later than 10 A. M. on the date mentioned below.

Jawari	8000 Mds.	18th January 1917.
Tuar	2600 "	4th March 1917.
Linseed	400 "	18th January 1917.
Jagni	200 "	18th

Superintendent,
Central Jail, Nagpur.

N. N. 464

नोटीस

नोटीस कलम ११ आक्ट ८ सन १८९० प्रमाणें.

किर. दिवाणी मुकदमा नंबर ११४ सन १९१६इ.
विद्यमान डिस्ट्रीक्ट जज्ज साहेब यांचे कोर्ट
मुक्काम आकोला

नांव हरी
बापाचें नांव जानजी
जात माळी राहणार पिंपळगांव काळे
तहसील जळगांव जिल्हा बुलडाणा
च्या अल्पवयी नामदेव
उमर वर्षें ८
राहणार पिंपळगांव काळे जळगांव तहसिलीचे (२)
शरीर व इस्टेट रक्षणासाठीं पालन कर्ता (१)
नेमला जाण्या विषयींच्या अर्जा संबंधीं—

सर्वत्र लोकांस कळविण्यात येते कीं सदर्हू अर्जदारानें सदर्हू अल्पवयीचें (२) शरीर व इस्टेट रक्षणासाठीं पालन कर्ता नेमला जाण्या विषयीं अर्ज केल्यावरून सदर्हु अर्जाची सुनावणी व चौकशीची तारीख १७ माहे फेब्रुवारी सन १९१७ इ. रोजीं नेमिली आहे. त्यावरून अशी नोटीस देण्यात येत आहे कीं, सदर्हू अर्जदाराच्या अर्जाबद्दल जर कोणास कांहीं तक्रार असेल तर त्यास जातीनें किंवा कोर्टानें अधिकार दिलेल्या ज्या वकीलास योग्य माहिती दिली असेल व अर्जासंबंधीं सर्व मुद्याच्या सवालांचा जबाब देण्यास जो समर्थ असेल किंवा अशा सर्व सवालांचा जबाब देऊं शकेल असा कोणी दुसरा असामी ज्याच्या बरोबर असेल अशा प्लीडराच्या मार्फत या कोर्टांत हजर झाले पाहिजे; आणि त्यास असें ही नोटीस देण्यात येत आहे कीं सदरी लिहिलेल्या दिवशीं तो हाजर न झाल्यास, त्याच्या परोक्ष अर्जाची चौकशी होऊन ठराव केला जाईल. आज तारीख ७ माहे डिसेंबर सन १९१६ इ. रोजीं आमच्या सहीनिशीं व कोर्टाच्या शिक्या निशीं दिली

सही
W. R. Dhobley
डि० जज्ज
पश्चिम वऱ्हाड
आकोला

नो. नं. ४६५

मध्यप्रांत वार-- रिलीफ असोशियेशन.

(वऱ्हाड शाखेचा नोव्हेंबर महिन्याबद्दल हिशेब.)

वरील संस्थेचे वऱ्हाड शाखेचे आकडे आमचेकडे प्रसिद्धीकारितां आले आहेत. त्यांवरून पाहतां जमेचे बाजूस जिल्हेवारीनें:—

	उमरावती.	आकोला.	बुलडाणा.	यवतमाळ.
मागील शिल्लक.	२४५८-१३-३	२९०३३-१३-०	१८७०-९-६	९७२-७-१०
चालूं माहिन्यांत वसूल आलेली रकम	९०१-३-६	२४५-९-०	१७१-११-०	७४३-०-०
सैन्यास सुखोपयोगीं सामान पुरविण्यासाठीं.	४८३-१४-०	७८१-७-३	१४५-११-६	१५०-८-०
कलकत्ता यंगमेन ख्रिश्चन असोशियेशन करितां.	७५-०-	०-०-०	०-०-०	०-०-०
बेलजम रिलीफ फंडाकारितां	३६-०-०	०-०-०	०-०-०	०-०-०
सिमला येथील सेंट जान अँब्युलन्स असोशियेशन करितां.	७५-०-०	-०-०	०-०-०	०-०-०
मुंबई आरमारी रिलीफ फंडा करितां.	०-०-०	०-०-०	०-०-०	०-०-०
आफिस खर्च.	०-०-०	४३-१०-६	०-०-०	०-०-०
माहिना अखेर शिल्लक.	२६९०-२-९	२८४५४-४-३	१८९६-९-०	१५६४-१५-१०

ॐ नमः श्रीगणेशाय.

आर्यवनौषधींचा कारखाना:—मुर्डी.

मदनामृतसंजीवनी.

धातुवर्धक, अत्यंत कामोत्तेजक व पौष्टीक, वीर्यस्तंभक, रक्तशोधक, मनोत्साहक कांतिबुद्धिवर्धक, सुवर्णमाक्षिक, मौक्तिक, कस्तूरी व अनेक वनस्पतीमिश्र अद्भुत गुटिका.

यांच्या सेवनानें नपुंसकत्व, स्वप्नजन्य व इतर धातुपात, उन्हाळे इंद्रियशिथिलता गर्मी संबं मुरलेले विकार मूत्रसंकोच, धातूचा पातळपणा, स्त्रियांची धुपणी छातींत रोग हात, पाय मूत्रमार्ग व नेत्र यांचा दाह, क्षय, पांडुरोग, मुलांची खर, जीर्णज्वर, अग्निमांद्य; मस्तकशूल, मुळव्याधी, वातरोग, निद्रानाश, पित्तविकार बाळांतरोग, मधुमेह, जुनाट परमा, मुष्टीमैथुनानें आलेली कृशता इत्यादि अनेक विकार खात्रीनें बरे होऊन शरीर निरोगी, मजबूत व सतेज बनते. पचनशक्ती व स्मरणशक्ति भरपूर वाढून धातू व रक्त यांची शुद्धि, वीर्यस्तंभन व भरपूर कामोद्दीपन होतें, व मनास उत्साह देतात. दूध व अन्न भरपूर पचूं लागतें यांत उपयुक्त वनस्पतींचें मिश्रण केले असल्यामुळें त्यांत अपायकारक पदार्थ अगदीं नसून वरील विकारांवर अत्यंत गुणकारक आहेत, करितां गुणाबद्दल असंख्य सर्टिफिकिटें मिळाल्या व नित्य मिळतात. पथ्यसेवनाची गरज मुळींच नसून स्त्रिया, पुरुष व मुलें यांस पाहिजे त्या दिवसांत घेण्यास अत्यंत उपयोगी आहेत. एका रुपयाचे आंत मिळणार नाहींत. एकदम ४ रुपयांच्यावर कितिही घेणारास टपालखर्च माफ आहे. चार रुपयाचे आंत वेगळा टपालखर्च ५ आणे पडेल दर एकदम ३५ गो० १ रु० ७५ गो० २ रु० १६५ गो० ४ रु० २७५ गो० ६ रु० ५५० गो० १० रुपये.

१. **अपूर्व नेत्रांजन**—यानें वडस, सारा, फुलें, खुपऱ्या, बिंदु, काच, इ० नेत्रांचे सर्व विकार त्वरित बरे होऊन दृष्टि तीव्र व थंडगार राहते. या रोगास हें अंजन खरें रामबाण आहे. १॥ तो. ड. १ रु.

२. **परम्यावर अपूर्व मिश्रण**—कोणत्याही नवा जुना परमा व तज्जन्य दाह तिडीक, मुत्रांची लाली, सर्का, पुयस्राव, रक्तस्राव इत्यादि विकार पथ्य नसत सात दिवसांत जातात. तिडीक एका घटकत जाते. असे रामबाण औषध कोठेंच मिळत नाहीं. बा० किं० १ रु० ११ भार २ रु० सर्व औषध व्हा० नें पाठवं.

सर्व सामानाचा मोठा क्याटलाग मागवावा. तो फुकट पाठवूं. औषधांत अपायकारक पदार्थ अगदीं नसून ती पूर्ण खात्रीची असल्याबद्दल असंख्य सर्टिफिकिटें आ याशिवाय मोठमोठे रोगांवर अनेक औषधें, थोक रसायनें, भस्में, पाक गुटिका आसवें, तेलें व सुगंधी अत्तरें वगैरे माफक दरानें मिळतात. अनु० ख० सा० ट०; ख० वे० पडेल. रोखीनें किंवा व्ही. पी. नें पाठवूं. प्रकृतिमान कळविल्यास रोग्याचें निदान व चिकित्सा कळवूं.

पत्ता:—मु० मुर्डी, पो० हर्णे, जिल्हा रत्नागिरी. } कृष्णशास्त्री पेंडसे वैद्य.

ना० न० २०

हें पत्र आकोला येथें कैलासवासी खंडेराव बाळाजी फडके यांच्या वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत नारायण खंडेराव फडके यांनीं सदाशिवाश्रमांत छापून प्रसिद्ध केलें.